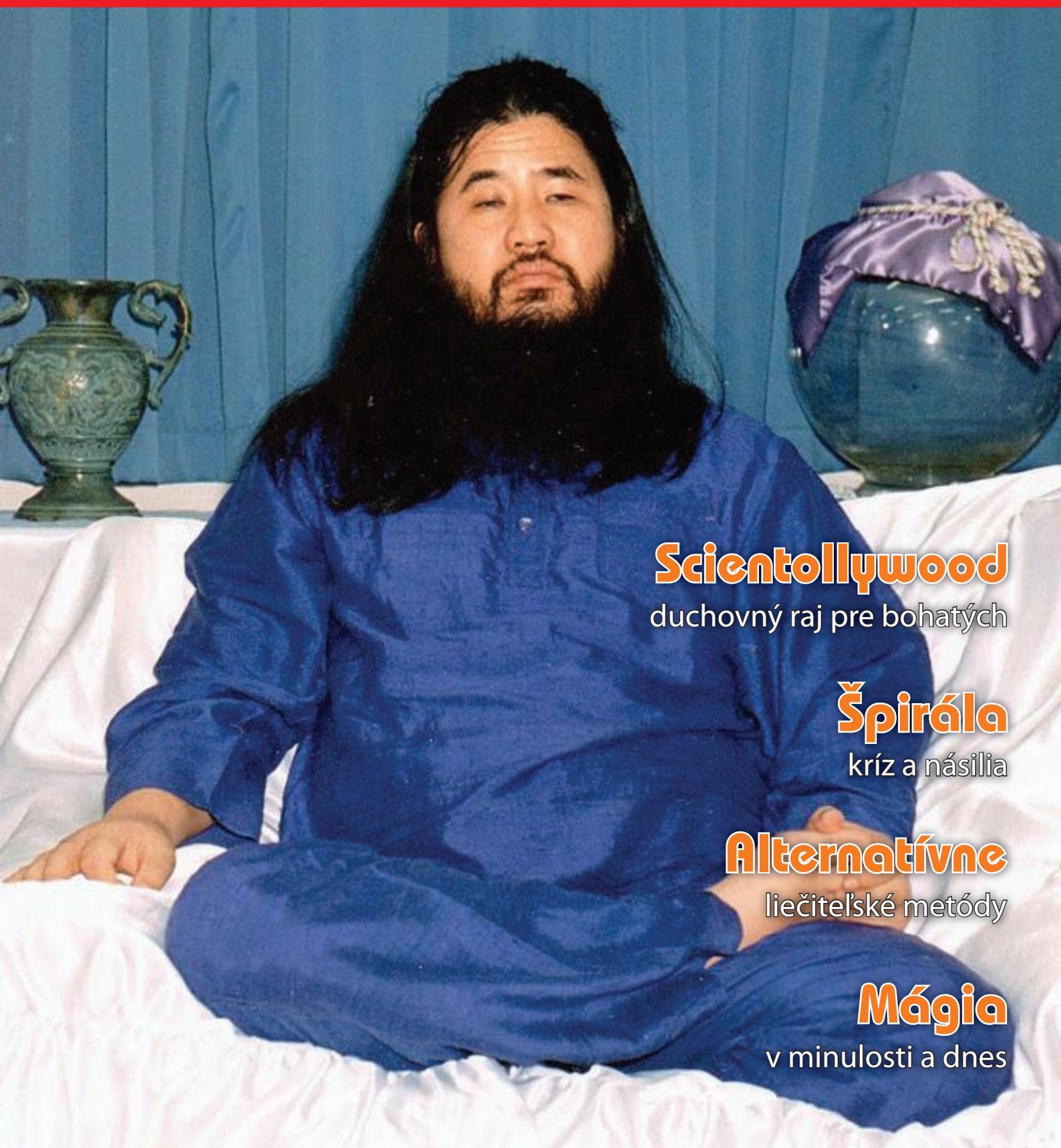

Rozmer

IX. 3/2006
ročník

Časopis pre kresťanskú duchovnú orientáciu

38 SK

Scientollywood
duchovný raj pre bohatých

Špirála
kríz a násilia

Alternatívne
liečiteľské metódy

Mágia
v minulosti a dnes

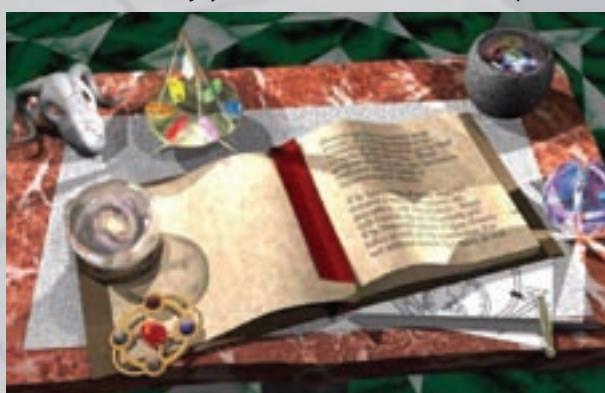
Z obsahu čísla:

Scientollywood – Scientologická cirkev je známa i tým, že pre hviezdy šoubiznisu, ako sú herci Tom Cruise, John Travolta či džezový hudobník Chick Corea a mnohí iní, buduje Celebrity Centers. Čo však od nich za to očakáva?

Špirála kríz a násilia – Uplynulo 11 rokov od tragédie v tokijskom metre, ktorú má na svedomí sekta Óm šinrikjó. Hlavný vinník, vodca Šoko Asahara, bol odsúdený na trest smrti, najvyšší súd rozsudok nedávno potvrdil.

Mágia – popularitu jej zabezpečujú rôzne bestsellery, no často ju vídať i na televíznej obrazovke. Okrem jej mnohých súčasných podôb má aj svoju dlhodobú história.

Predplatné na rok 2006 a staršie ročníky:

- ▶ ročník 2006 (1 – 4/2006) – 150 Sk
- ▶ ročník 2005 (1 – 4/2005) – 120 Sk
- ▶ ročník 2004 (1 – 4/2004) – 80 Sk
- ▶ ročník 2003 (1 – 4/2003) – 80 Sk

Ak chcete hraditi platbu bankovým prevodom, zašlite príslušnú sumu na číslo nášho účtu: 2621022295/1100 (Tatra banka). Avšak na bankovom výpisu musí byť uvedené vaše meno, adresa a variabilný symbol nachádzajúci sa na vloženej poštovej poukážke, aby sme vašu platbu mohli správne identifikovať.

Rozmer si môžete predplatiť:

- ▶ písomne na adresu: Redakcia časopisu Rozmer
Svoradova 3, 811 03 Bratislava 1
- ▶ telefonicky na bratislavskom čísle: 02/5443 0960
- ▶ e-mailom na adresu: rozmer@sekty.sk

Rozmer

časopis pre kresťanskú duchovnú orientáciu

štvrťročník

Vydavateľ: Ekumenická spoločnosť pre štúdium siekt
a Ekumenická rada cirkví v SR

Šéfredaktor: ThDr. Boris Rakovský

Grafický redaktor: ThDr. Boris Rakovský

Jazyková redaktorka: PhDr. Alžbeta Mráková

Adresa redakcie: Svoradova 3, 811 03 Bratislava 1

Telefón: 02/5443 1468 (šéfredaktor)

02/5443 0960 (distribúcia)

E-mail: rozmer@sekty.sk

Internet: <http://www.rozmer.sk>

Tlač: Lúč – vydavateľské družstvo

Kozičova 2, 841 10 Bratislava – Devín

Registračné číslo: MK SR 1754/97

ISSN: 1335–2660

Uzávierka čísla: 29. septembra 2006

Cena: 38 Sk

Časopis vyšiel s finančnou podporou MŠ SR.

Vo svete čoraz častejšie silnejú rozličné prejavy nespokojnosti, násilia a fanatizmu – a to i náboženského. Mnohí z toho majú obavy. A opodstatnené, pretože, žiaľ, ľudia sú nepoučiteľní. Pre lásku k tomu, v koho tak neoblomne veria, sú schopní dopúšťať sa bezprávia a páchať zlo. Je to paradox vlečúci sa dejinami ľudstva už takmer od jeho zrodu. A tak i my stojíme pred otázkou, na ktorú možno mnohí bez váhania poznajú pohotovú a jednoznačnú odpoveď, no život ukazuje, že je stále aktuálna a ovela hlbšia, ako by sa na prvý pohľad zdalo: Viem, komu som uveril?

Úprimnú odpoveď hľadáme po celý život, pretože ten je s ňou bytostne spojený. Viera človeka mení a viedie jeho bytie do transcendentna. No môže ho i klamať, ak klamaný byť chce. Falošné predstavy vyprodukované našimi vnútornými túžbami, resp. tými, čo sa nám ich s oduševnením snažia vštepiť, majú silu uvrhnúť nás do sveta iba navonok podobného s tým, o ktorom snívame, v skutočnosti však od neho na hony vzdialenejho. A nemám pritom na mysli iba islamských samovražedných atentátnikov oklamaných vidinou nebeského raja, presvedčajú nás o tom i nezmyselné obete náboženských siekt a množiacich sa psychokultov.

Fanatizmus zatemňuje mysel'. Je ako droga, robí človeka závislým od ideí, ktorým slúži. Ľudia, ktorí mu podľahnú, sa kriticky nezamýšľajú nad tým, v čich rukách a akým nástrojom sú. Chcú byť služobníkmi neba, ale nebo nepoznajú. Iba málo vedia o tom, v ktorého uverili. Stoja vôbec o to?

Každý z nás si uvedomuje, že má svoje hranice a deň za dňom sa približuje k smrti. Tej smrti, ktorá nám sice nezriedka ukazuje svoju krutú tvár, ale v konečnom dôsledku je bránou k životu. Hoci sa snažíme prežiť tento pozemský život zmysluplne, mnohokrát zakúšame jeho pominuteľnosť a marnosť. Uvedomujeme si, že je iba predobrazom toho nasledujúceho, života s Bohom. No aký obraz si o ňom vytvárame? Nebudeme rozčarovaní? Čo budeme cítiť, ak si uvedomíme, že je to inak, že sme otročili modle, ilúzii a naše obety nemali taký význam, aký sme im prisudzovali? Život v sekte je životom falošnej ilúzie a tých, čo ho takto žijú, oprávnene ľutujeme. No ako je to s nami? Snažíme sa čo najpocivejšie vo svojom vnútri nachádzať odpoveď na otázku: Viem, komu som uveril?

BORIS RAKOVSKÝ

Obsah

- 02 Ohlasovatelia falošného evanjelia**
Biblické slovo
- 06 Scientollywood – duchovný raj pre bohatých**
O imidž Scientologickej cirkvi sa starajú i hollywoodske filmové hviezdy. Požívajú za to rozprávkový luxus tzv. Celebrity Centers, ktoré sú im plne k dispozícii.
- 09 Alternatívne liečiteľské metódy**
Rozhovor s účastníkmi konferencie
- 13 Špirála kríz a násilia (1)**
Pred 11 rokmi sa v tokijskom metre udiala dráma. Na svedomí ju má kult Óm šinrikjó a jeho vodca Šoko Asahara, ktorému trest smrti najvyšší súd potvrdil.
- 17 Čia volba a čie svedomie?**
Náboženská spoločnosť svedkovia Jehovovi svojim členom zakazuje prijímať krvné transfúzie. Túto svoju doktrínu však už viackrát v minulosti pozmenila.
- 20 Sekty a závislosť (3)**
Záverečná časť príspevku analyzujúceho jednotlivé techniky kontroly mysele v náboženských sektách.
- 24 Fóbie – okovy závislosti**
Do členov siekt sa zámerne implantujú rôzne fóbie podnecujúce závislosť od kultu. Ako sa ich dá zbaviť?
- 28 Novopohanstvo – živenie mŕtvej tradície (2)**
Predkresťanské náboženstvá dnes zažívajú renesanciu. V tejto časti si priblížime germánsku tradíciu.
- 32 Mágia v minulosti a dnes (1)**
Mágia príťahuje ľudí už od nepamäti. Jedni pred ňou majú rešpekt, iní ju zatracujú. Akú má však história?
- 33 O čom píšu iní**
Monitoring tlače
- 33 Kresťanskí heretici v staroveku (7)**
Mílniky dvoch tisícročí
- 35 Otázky, ktoré vás zaujali**
Listáreň

BIBLICKÉ SLOVO

Ohlasovatelia falošného evanjelia

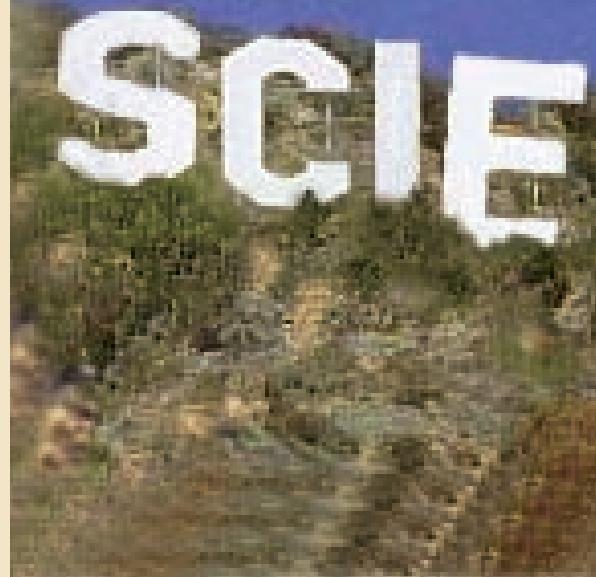
„Čudujem sa, že od toho, ktorý vás povolal Kristovou milosťou, tak rýchlo prebiehate k inému evanjeliu. Iného evanjelia však niet. Ibaže niektorí robia medzi vami zmätok a chcú prekrútiť Kristovo evanjelium. Ale keby sme hlásali aj my, alebo čo aj anjel z neba, iné evanjelium miesto toho, ktoré sme vám hlásali – nech je prekliaty!“ (Gal 1, 6 – 8).

Ak počúvame tieto slová dnes, znejú nám veľmi príkro, možno až nepríjemne. V čase, keď sa všade navôkol zdôrazňuje náboženská sloboda a trh s najrozmanitejšími duchovnými ideami len tak prekvitá, sú pre mnohých nezrozumiteľné a zastarané. Je to však naozaj tak? Nazdávam sa, že nie. Sú totiž dokonca aktuálnejšie ako v období, keď ich apoštol Pavol vyslovil. Presvedča nás o tom neustále vzrastajúci počet tých, ktorí sa odvolávajú na Kristovo evanjelium a citujú Ježišove slová, ale činia tak iba preto, aby tým podporili svoje sektárské učenie a zvýšili svoj kredit. Tomu, samozrejme, prispôsobujú aj interpretáciu jednotlivých statí Písma a zákonite tak prekrúcajú jeho význam. Žiaľ, mnohí kresťania to pre svoju neznalosť ani nepostrehnú, a tak môže byť misia takýchto spoločenstiev úspešná i medzi nimi. A treba dodať, že tu nejde iba o pseudokresťanské skupiny, Ježišovu autoritu týmto spôsobom zneužívajú aj rôzne gnostické, ba i hinduisticke, budhistické a mnohé ďalšie zoskupenia.

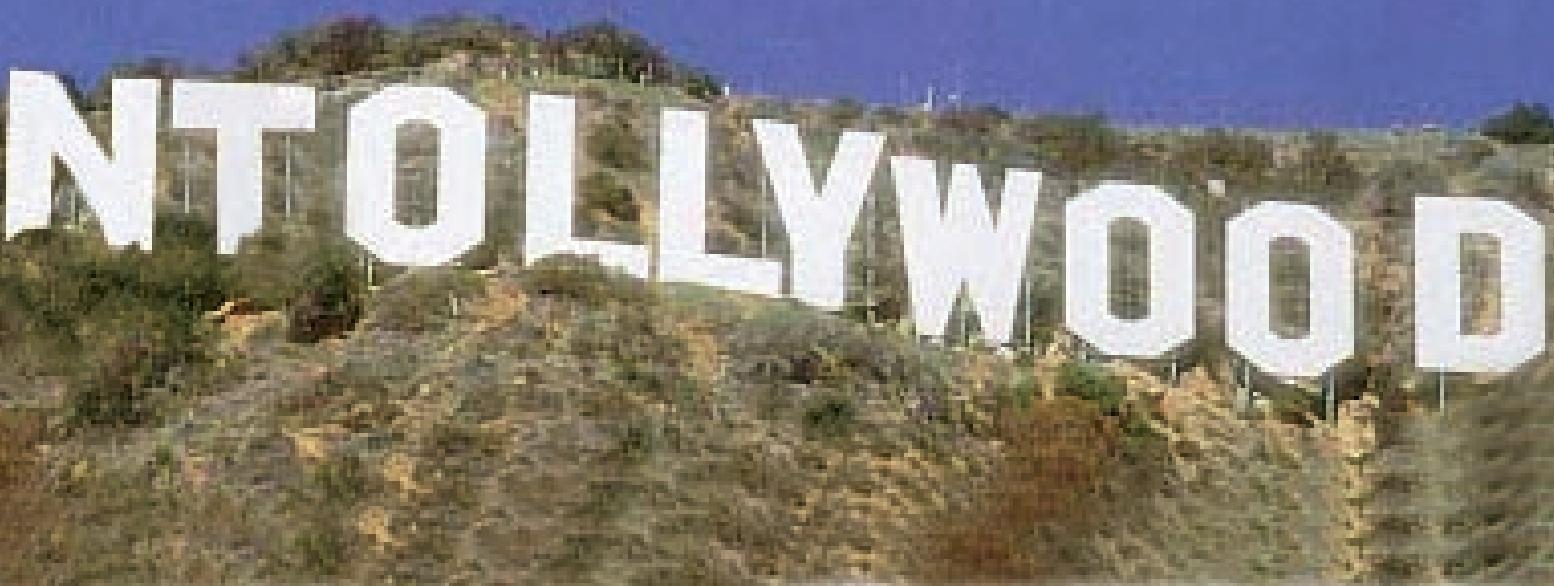
Dôkazom týchto slov je aj pokus o zaregistrovanie Cirkvi Ježiša Krista svätých neskorších dní (CJKSND) – mormónov. Zákon ako jednu z prioritných podmienok stanovuje, aby cirkev alebo náboženská spoločnosť, usilujúca sa o registráciu, predložila 20-tisíc podpisov plnoletých občanov s trvalým pobytom na Slovensku a hlásiacich sa k jej učeniu. Nejde pritom iba o formalitu – zaregistrované spoločenstvo tak získa právnu subjektivitu a štatút etablovanej cirkvi, takže hovoriť o ňom ako o sekte bude od tej chvíle (aspoň z pohľadu štátu) nekorektné a problematické. Nehovoríac o výhodách, ktoré tým nadobudne. Avšak problém vidím v tom, že CJKSND získava tieto podpisy formou petície od ľudí, ktorí, podľa mňa, len sotva mormónske učenie poznajú, a tak sa k nemu nemôžu ani hlásiť.

A o akom učení to vlastne hovoríme? Je kompatibilné s našou kresťanskou identitou a tradíciou, alebo ide o akési evanjelium na americký spôsob? Predkladám iba niekoľko faktov, na základe ktorých si môžete i sami vytvoriť názor: CJKSND učí, že Kristus nezomrel na Golgotu, ale po tom, čo sa prebral z agónie, sa roku 34 ocitol v Amerike, kde učil tamojších domorodých obyvateľov, Nefitov. Mormóni veria, že všetky predošlé kresťanské cirkvi odpadli od pravej viery a druhý príchod Ježiša Krista očakávajú práve na americkej pôde. Hlásajú, že v ich ústrednom chráme v Salt Lake City bude raz Kristus konať posledný súd a že znovuzriadenie Sionu – nového Jeruzalema – sa uskutoční v Independence, v štáte Missouri. Niektoré z ich chrámových rituálov sú vlastne upravené obrady slobodomurárov, vrátane stiskov ruky, zaprisahania či pridelenia tajných mien, pretože aj sám zakladateľ Joseph Smith bol členom ich lóže. Do roku 1890 bola polygamia oficiálnou doktrínou cirkvi a i dnes takéto manželstvá tajne existujú (údajne je ich až 50-tisíc). Podľa mormónskej vierouky mormóni, ktorí žili spravodlivo, boli verní učeniu a správne vykonali všetky chrámové rituály, dostenú svoju planétu, kde môžu dosiahnuť dokonalosť a stať sa bohmi. Žeby to bolo dôvodom, prečo sa pod ich petíciu tolkí podpísali?

BORIS RAKOVSKÝ

Medzi znalcami tejto témy koluje originálna prezývka *Scientollywood*, ktorú v roku 1993 vymysleli Karol Hermann a Karol Maier, aby ňou vyjadriili vplyv scientológie, ktorý má v zábavnom priemysle, najmä v Hollywoode.

Scientollywood

duchovný raj pre bohatých

piotr nowakowski

Nie je to iba dnes, čo sa scientológovia snažia regrutovať slávne osobnosti zo sveta filmu a zábavy. Už v roku 1955 takúto akciu osobitne inicioval zakladateľ Ron Hubbard. Na zoznam tých, na ktorých bolo vtedy treba sústredit pozornosť, zaradil Orsona Wellesa, Marlene Dietrichovú, Ernesta Hemingwaya, Jamesa Stewarta, Grétu Garbo, Billyho Grahama, Walta Disneyho, Darryla F. Zanucka, Cecila DeMilleho a mnoho ďalších. Hoci pokus získať ich sa nepodaril, samotná idea pretrvala a rozvinula sa prostredníctvom Hubbardovho nástupcu Davida Miscavigea. V rámci scientologickej organizácie sa zriadila špeciálna sekcia, ktorá má na starosti kontakty so slávnymi osobnosťami.

Dnes medzi prominentnými scientógmi nájdeme také mená ako Tom Cruise, teraz aj s Katie Holmesovou, a tiež John Travolta spoločne so svojou manželkou Kelly Prestonovou. Sú akýmisi neoficiálnymi hovorcami kultu. Okrem nich sa do kruhu stúpencov scientologie zaraďujú i také hviezdy ako Mimi Rogersová, Kirstie Alleyová, Anne Archerová, Priscilla Presleyová, Lisa Marie Presleyová, Juliette Lewisová, Karen

Blacková, Nancy Cartrwrightová, Demi Moorová, Sonny Bono či známy džeozvý hudobník Chick Corea.

Z času na čas sa tiež vyskytnú informácie o príslušnosti aj iných hviezd k tejto sekte, no neskôr sú dementované. Tak to bolo napríklad v prípade Michaela Jacksona či Jennifer Lopézovej, ktorá sa však podobným špekuláciám vysmiala. Hoci je táto známa herečka priateľkou scientologičky Leah Riminiovej, má ďaleko od toho, aby zmenila svoju vieru. „Ľudia môžu byť jednoducho priateľmi, ale to neznamená, že pod ich vplyvom zmenia svoje náboženstvo,” hovorí Lopézová. „Som katolíčka od narodenia a nič sa na tom nezmenilo.”¹

Podobne Dannia Minogue bola zaskočená zvestami súvisiacimi s jej údajnou príslušnosťou k scientológii. „Australske noviny raz napísali, že som sa stala scientologičkou a zasielam príslušné inteligenčné a terapeutické testy, no ja dokonca ani žiadneho scientóloga nepoznám. Viem o tom iba toľko, čo som si prečítala vo farebných časopisoch opisujúcich výstredné extravagancnosti Toma Cruisa,” vyhlásila mladšia sestra Kylie Minogue.²

Krava, ktorú možno dojiť

Robert Vaughn Young, mnohoročný vysoký scientologický hodnostár, ktorý neskôr sekru opustil, takto ozrejmil fenomén príslušnosti známych hviezd k scientológii: „Bohatý herec prináša sekete dvojitý úžitok. Je kravou, ktorú možno dojiť, a okrem toho jej zabezpečuje znamenitú reklamu. Preto scientológia získala celú plejádu hviezd strieborného plátna.“ Young tvrdí, že dokonca tí herci, ktorí nadobudli majetok a slávu, sa zo sekty boja vystúpiť, pretože počas dianetických seáns (auditingov) odkryli svoje tajnosti audítorovi, vrátane tých, ktoré sa týkajú ich sexuálneho života a kompromitujúcich prehreškov napáchaných v minulosti.³

Herci sú takmer ideálnym objektom pre príslušníkov sekty: ustavične žijú v neistote – po nakrúcaní filmu sa trápia tým, či zožnú úspech a vzápäť zase tým, či a kedy získajú ďalšiu ponuku. Hviezdy sú „rozpracúvané“ profesionálnym spôsobom. Scientologická cirkev o nich zbiera informácie zo všetkých možných zdrojov – od báň, z policaj-

ných kartoték či kreditných registrov. Ak je to potrebné, využíva i služby súkromných detektívov. Mnoho zaujímavých skutočností vychádza na povrch počas stretnutí s osobami spojenými so získanou hviezdou. Hubbard raz bez obalu napísal, že „každý má niečo, čo skrýva“.

Svojim najslávnejším prívržencom sekta poskytuje veľký luxus. Jedným z oblúbcov scientológie je Tom Cruise, osobný priateľ súčasného vodcu Davida Miscavigea. Crusi má k dispozícii rôzne miestnosti, posilňovne, plavárne, sklady a garáže v Celebrity Centers – strediskách určených najmä hercom a iným známym osobám spojeným s cirkvou. Jeden z bývalých scientológov vypovedal, že Miscavige neraz špeciálne pripravoval tieto strediská na príchod hviezdy. V jednom z nich naráchlo vybetónovali cestičku, aby Tom Cruise nemusel stúpať po piesku. Inokedy zase líder sekty rozkázal kvetmi vysadiť lúku priliehajúcu k budovám.

Hviezdy, ktoré majú problémy so svojimi životnými partnermi, môžu v Celebrity Centers nájsť aj okruh osôb pripravených zastávať rolu ich priateľov či manželov. Zanedlho po zverejnení svedectva istej miestnej prostitútky v jednom bulvárnom časopise, ktoré sa týkalo jej kontaktov s Johnom Travoltom, sa predstaviteľ hlavných rolí vo filmoch *Pulp Fiction* a *Fenomen* oženil s Kelly Prestonovou, herečkou patriacou do sekty.

Výmenou za príľiégiá sa od hviezd vyžaduje, aby reprezentovali kult, zväčšovali jeho slávu a tým mu získavalibnových členov. „Je to logický a veľmi rozvážny životný spôsob“ – vychvaľuje

scientológiu Travolta. „Nepredpokladám, že by som bez neho dosiahol taký veľký úspech“. On sám, spoločne s Coreom a niekoľkými menšími hviezdami, sa zúčastnil na nahrávaní albumu *The Road to Freedom* skladajúceho sa z Hubbardových piesní, dokonca Kirstie Alleyová aktívne prezentovala 47-stránkovú brožúru *Cry Out*, ktorej téma je ochrana prostredia, a ktorú vydala agentúra kontrolovaná scientológmi.

Bojkotovaný Cruise

V Nemecku ešte v deväťdesiatych rokoch nadobudlo pôsobenie scientológov gigantické rozmery, čo prinutilo tamojšiu vládu, aby obmedzila aktivity tejto sekty. Akoby to bolo málo, v roku 1996 sa pred kinami v Berlíne a Hannoveri zhromažďovali protestné skupinky mladých ľudí. Manifestujúci vyzývali k bojkotu prvej časti amerického filmu *Mission Impossible*, ktorý v tom čase v Nemecku premietali. Vôbec nešlo o obsah tohto filmu rozprávajúceho o výkonoch agentov špeciálnych služieb. Pobúrenie protestujúcich vyvolal fakt, že Tom Cruise, hrajúci v tomto filme hlavnú úlohu, a jeho vtedajšia manželka Nicole Kidmanová propagovali sekru v elegantne vytlačených brožúrach. „Musíme demaskovať ľstivé praktiky sektárov“ – vyhlásili aktivisti Junge Union (Mladej únie), mládežníckej frakcie CDU/CSU, ktorí zorganizovali protesty. Tom Cruise sa usiloval brániť, zdôrazňujúc, že príslušnosť ku Scientologickej cirkvi je jeho súkromnou vecou. Avšak v Nemecku tým nikoho

nepresvedčil: „To nie je súkromná vec. Cruise vychvaľuje diktátorský systém živiaci neúctu voči ľuďom,“ vyhlásila Ursula Caberta, úradníčka spolkového kraja Hamburg, zodpovedná za ostrážité sledovanie nepriateľskej činnosti scientológov.⁴

Ojedinelým sa stal aj prípad džezového muzikanta Chicka Coreu, ktorý mal veľké ťažkosti s vystúpeniami u našich západných susedov. Napríklad v roku 1993 vláda spolkového kraja Baden-Württemberg zrušila jeho koncert sponzorovaný štátom z dôvodu, že je prívržencom Scientologickej cirkvi.

List „34“

Začiatkom januára 1997 denník International Herald Tribune uverejnil na celej svojej strane otvorený list Helmutovi Kohlovi, vtedajšiemu nemeckému kancelárovi. Bol odpovedou na vládne obmedzenia namierené voči činnosti scientológov v Nemecku. Výzvu podpísalo 34 hviezd šoubiznisu, také ako Dustin Hoffman, komediálna herečka Goldie Hawnová, režiséri Constantin Costa-Gavras a Oliver Stone, Larry King – populárny moderátor televízie CNN, Aaron Spelling – filmový producent a tiež Mario Puzo – autor bestselleru *Krstný otec*. Signatári listu v liste zdôraznili, že nepatria do Scientologickej cirkvi. Väčšina z nich bola židovského pôvodu, čo ešte umocnilo obvinenia proti údajnej „náboženskej diskriminácii v Nemecku“. V liste sa okrem iného píše:

„Podpisali sme tento list, aby sme vyjadrili svoje hlboké znepokojenie nad nenávistnou diskrimináciou, s akou sa stretávajú scientológovia zo strany vodcu vlády a vodcu strany,“ čítame v úvode. V tridsiatych rokoch v Nemecku Hitler urobil náboženskú netoleranciu súčasťou oficiálnej politiky svojej vlády. Židov najskôr marginalizoval, neskôr ich vylúčil z mnohých sfér vplyvu, následne ich obvinil zo všakovákového zla, aby ich nakoniec vystavil neopísateľným hrôzam. Vtedy sa začal horor pre milióny Židov, teraz sú obeťami organizovaného prenasledovania scientológovia. Pokusy bojkotu a zakazovania vystúpení osobností takého formátu ako Tom Cruise, John Travolta a Chick Corea iba preto, lebo sú scientológmi, pripomínamejú časy pálenia kníh v tridsiatych rokoch.“ Otvorený list kancelárovi Kohlovi

je ukončený slovami: „Prosíme, aby ste zamedzil tomuto hanebnému sledu organizovaných perzekúcií. Pôsobí iba hanbu nemeckému národu.“

List rozhneval Helmuta Kohla. Kanclér Iakonicky vyhlásil iba to, že autori listu nemajú najmenšej potuchy o Nemecku. Predseda frakcie SPD v nemeckom Bundestagu, Rudolf Scharping, považoval list za škandalózny. Pre bavorského ministra vnútra Günthera Becksteina (CSU) bola táto petícia „lacnou propagandou à la Hollywood“. Nemeckých židovských činiteľov zase pobúrilo porovnanie holokaustu so situáciou nemeckých scientológov. Predseda Centrálnej Rady Židov Ignatz Bubis list nazval „urážlivým“ pre obete holokaustu, a ďalší hovorca tejto Rady v Nemecku, Michael Friedman, označil podobné spôsoby za nedostatočne zodpovedné. Podľa nemeckého publicistu židovského pôvodu, Jurka Beckera, podpis Dustina Hoffmana pod absurdnými obvineniami vznesenými voči Nemecku nasvedčuje, že nositeľ Oscara za herecký výkon vo filme *Rain Man* nevodačí za svoje ocenenie iba svojmu hereckému majstrovstvu, ale i vlastnému problému vnímania reality.⁵

Podľa Hebera C. Jantscha, prezidenta Scientologickej cirkvi (Church of Scientology International), bol tento protest nezávislou iniciatívou Bertrama Fieldsa, advokáta i priateľa Toma Cruisa. Fields priznal, že dozvediac sa o bojkote filmu *Mission Impossible* v Nemecku cítil, že musí čosi podniknúť. Rozoszl preto obiah petície hollywoodskym hviezdam, pričom si vyberal iba nescientológov a hercov židovského pôvodu, čím mal tento protest proti inovercom v Nemecku získať viero hodnosť. No nepovedal, kolko z oslovených hviezd ho odmietlo.

Už letmý pohľad na priezviská napovedá, že sa mnoho osôb pod list podpísalo, pretože z toho malo nejaký osobný prospěch. Spomenutý film Toma Cruisa iba v USA priniesol 180 miliónov dolárov, a jeho následný film *Jerry Maguire* tiež zarobil znamenite. Cruise je jedným z najlepšie platených amerických hercov a Nemecko predstavuje najvýnosnejší filmový trh v Európe. Nie je preto čudné, že na liste sa nachádzajú podpisy nielen Dustinu Hoffmannu a Goldieho Hawna, ktorých filmy sú v Nemecku premietajú, ale taktiež najbližších spolupracovníkov Toma Cruisa,

jeho agentov Jacka Rapkeho a Ricka Nicita, koproducentky Pauly Wagnerovej či Terryho Semela zo spoločnosti Warner Brothers, ktorá mala distribuovať ďalší hercov film.

Iným protestujúcim bol Fred Westheimer, agent Johna Travolta, ktorého film *Michel* mal zanedlho vstúpiť do nemeckých kín. Paradoxne Travoltov film *Fenomen*, ktorý sa v Nemecku tešil veľkej popularite, sa v USA interpretoval ako reklama scientológie. Nebol súčasťou doslovným výkladom, ale história prostáčika, ktorý náhle dochádza k osvetleniu a získava neobyčajné telekine-tické schopnosti, bola natolik blízka duchu scientológie, že iba ľahko mohla byť táto podobnosť náhodná.

Avšak nie všetci v Hollywoode prejavili jednomyselnosť. Režisér Constantin Costa-Gavras krátko po zverejnení listu ľutoval, že ho podpísal: „Až po tejto udalosti som si uvedomil, že som konal nerozvážne. Porovnanie terajšieho Nemecka s hitlerovským obdobím bolo neoprávnené,“ povedal. Michael Douglas, ktorý vtedy v Nemecku propagoval svoj film *Spirit and the Darkness* povedal, že je „strašne rád, že list nepodpísal“.⁶

Mnohé fakty poukazujú na to, že hollywoodska výzva bola v podstate diktovaná starostou o vlastné záujmy. Vedľa Nemecka je tretím najväčším zábanvým trhom na svete. Ďalšie akcie proti scientológom v tejto krajine by znamenali menšie zisky z početnej produkcie made in Hollywood. ■

Preklad: BORIS RAKOVSKÝ

Foto: archív

Poznámky:

¹ *Scjentologia nie dla Jennifer Lopez* (Scientología nie pre Jennifer Lopézovú – http://zyciegwiazd.onet.pl/1344449,4637,1,scjentologia_nie_dla_jennifer_lopez,plotki.html)

² *Scjentologia dziwaczna wg Dannii Minogue* (Výstredná scientológia podľa Dannii Minogue) – http://zyciegwiazd.onet.pl/1342622,4638,1,scjentologia_dziwaczna_wg_dannii_minogue,plotki.html

³ Dąbrowski, J.: *Scjentologia – wróg publiczny nr 1* (Scientológia – verejný nepriateľ číslo 1. Przegląd Tygodniowy z 8. 8. 1996, č. 35, s. 11)

⁴ Tamže

⁵ Zubowicz, B.: *Sen o błękitym niebie* (Sen o blankytom nebi). Denník Rzecz pospolita zo 6. 2. 1997, č. 31, s. 6; Godlewski, A.: *Posłanci z kosmosu* (Poslovia z vesmíru). Denník Žycie z 8. – 9. 2. 1997, č. 33, s. 6

⁶ Kuligowska, F.: *Hollywood kontratakuje* (Hollywood protiútočí). Časopis Polityka z 22. 2. 1997, č. 8, s. 38 – 39; Godlewski, A.: c. d., s. 6

Scientológovia získavajú deti

BERLÍN – Popri nemeckom zväze filologov vydal teraz výzvu na ochranu detí pred scientológiou aj Nemecký zväz učiteľov. Ide predovšetkým o varovanie pred ponukou doučovacích kurzov pre deti, ktoré ponúka scientologická organizácia (SO). Ako uviedol predseda učiteľského zväzu Josef Kraus, rodičia by si mali dávať pozor najmä pred uzatváraním dlhodobých zmlúv na doučovacie kurzy pre ich deti. Medzi inštitúciami v Nemecku ponúkajúcimi takéto kurzy je asi 30 takých, ktoré majú preukázateľné prepojenie na spornú SO. „Zatiaľ nie je dôvod na poplach,“ povedal Kraus. „Ihned, ako rodičia spozorujú jednostranné zdôrazňovanie svetonázorových témat v doučovaní ich detí, však treba zakročiť.“

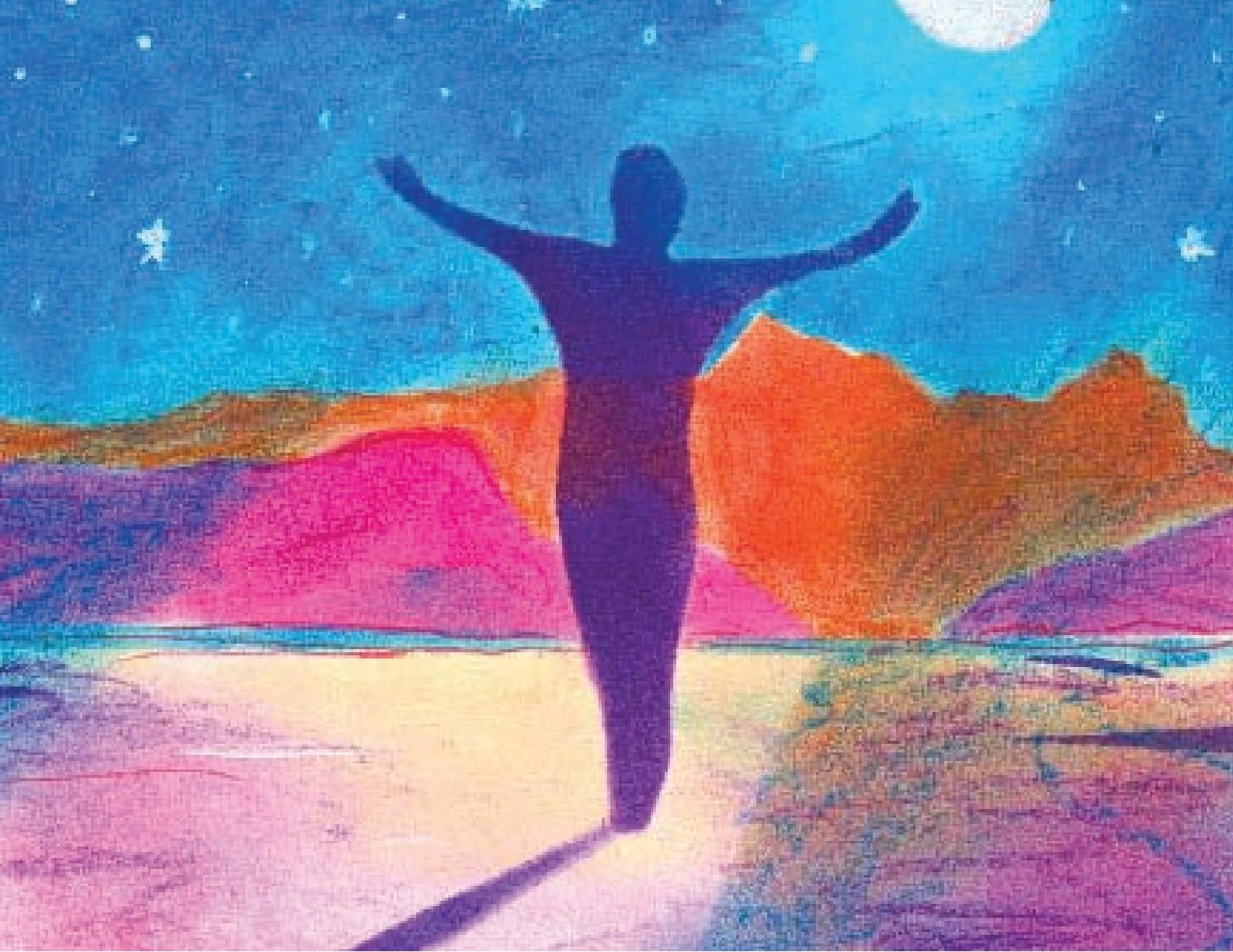
Na narastajúci vplyv scientológie v oblasti vzdelávacích agentúr už dávnejšie upozornili viaceré organizácie a politici. Scientológia zneužíva skutočnosť, že deti, ktoré majú ľahkosť s učením, trpia pocitmi menejcenosti a krízou identity.

EKUMÉNA VO SVETE, 2. 8. 2006

V Keni rozložili radikálnu sekútu

NAIROBI (ENI) – Na podnet predstaviteľov cirkví v Keni rozložili tamojšie úrady radikálnu sekútu Dom Jahveho. Jej kazatelia hlásali skorý koniec sveta, ktorý má podľa nich nastať 12. 9. tohto roku. Príčinou vraj bude svetová vojna vedená jadrovými zbraňami. Policajný riaditeľ zodpovedný za obvod strednej Kene, Khamasi Shivogo, pre médiá uviedol, že náboženská skupina Dom Jahveho pôsobí nelegálne a ich aktivity ohrozujú verejný poriadok. Predstaviteľ presbytérianskej cirkvi Emmanuel Nkoitiko v tejto súvislosti povedal, že sekta skresľuje obsah Biblie a prispôsobuje si ho tak, aby podporoval ich bludné výroky. „Je to skupina, pred akou našich vereiacich varujeme,“ povedal Nkoitoko.

EKUMÉNA VO SVETE, 19. 7. 2006

Alternatívne liečiteľské metódy

Alternatívne liečiteľské metódy s presahom do náboženstva – to bol názov odbornej konferencie, ktorú 18. – 19. septembra 2006 v Bratislave zorganizoval Ústav pre vzťahy štátu a cirkví. Pri tejto príležitosti sme oslovovali dvoch účastníkov z českej Spoločnosti pro studium sekt a nových náboženských smérů a jedného polského hosta a položili sme im otázky súvisiace s témami ich prednesených príspevkov.

Kto je autorom metódy holotropného dýchania a ako by ste ju v krátkosti charakterizovali?

Zdeněk Vojtíšek: Autorom holotropnej terapie je Američan českého pôvodu Stanislav Grof. Je to zážitková terapia (menšiu úlohu v nej však hrá i skupinové zdieľanie sa), ktorej jadrom je zážitok tzv. zmeneného stavu vedomia (holotropného vedomia) v chránenom terapeutickom prostredí. Na vzniku tohto zážitku sa podielajú tri zložky terapie: prehĺbené intenzívne dýchanie, vystavenie sa emočne pôsobivej hudbe a práca s telom (tzv. body work).

Grof je známy tým, že v minulosti experimentoval s rôznymi psychodelickými látkami ako LSD a navodzoval nimi zmenené stavy vedomia. Aký význam v jeho náboženskom systéme zohrávajú tzv. transpersonálne pseudonáboženské zážitky, ktoré jeho klienti počas týchto stavov prežívajú?

Význam transpersonálneho zážitku je zásadný. Podľa Stanislava Grofa sa týmto zážitkom otvára duchovný rozmer života, ktorý je podmienkou pre celistvosť človeka. Tento zážitok má navyše vplyv na fyzické zdravie klienta, na jeho mravné konanie, postoj k iným

boris rakovský

ľuďom i k celému svetu a pod. Je úplne základnou formatívnou skúsenosťou človeka.

Privádzajú tieto zážitky ľudí ku kresťanstvu, alebo skôr k východným náboženstvám zdôrazňujúcim neosobný vzťah a transcendentnú skúsenosť s božstvom?

Smer duchovnej transformácie svojich klientov vyjadril profesor Grof na konferencii v Manaus roku 1996 konštatovaním, že všetci, ktorí mali niekoľko transpersonálnych zážitkov, sa „vydali smerom k veľkým východným filozofiám, budhizmu, hinduizmu, tibetskému budhizmu alebo k duchovným skúsenostiam pôvodných kultúr“.

Kresťanstvo a ďalšie monoteistické náboženstvá sú, zdá sa, Grofovovi podozrivé z dvoch príčin: jednak podľa neho ich poňatie transcendencie nepoukazuje k Absolútnemu vedomiu (k jedinej nerozdelenej Realite), ale ostáva pri výlučnom „nepriehľadnom“ Bohu, ktorým nie je možné toto Absolútne vedomie pochopiť. Monoteistické náboženstvá tak za Absolútne zamieňajú svojho Boha, ktorý je však v skutočnosti iba kultúrne a historicky podmieneným prejavom božstva. Na základe tejto zámeny sa ľudia sice môžu zjednotiť, ale zároveň sa môžu i násilne vyhraňať proti inej skupine ľudí, ktorá vznikla okolo iného archetypálneho prejavu božstva, omylom považovaného za Absolútne.

Druhé podozrenie (týkajúce sa predovšetkým kresťanstva) Stanislavovi Grofovovi vyplýva z tendencie tvoriť inštitúcie, ktoré svojimi dogmami a mechanickými obradmi nielenže neumožňujú získať transpersonálny zážitok, ale dokonca jeho získaniu bránia. Grof uznáva, že kedysi dávno bol samozrejme i v tejto tradícii zážitok prítomný (a dodnes azda je prítomný medzi kresťanskými mystikmi), ale postupne sa zo živého zážitku stala len mechanická účasť na bohoslužbách. Kňazi navyše tvrdia, že táto účasť je pre duchovný život postačujúca, čím bránia tomu jedinému, na čom záleží – transpersonálnemu zážitku.

Vy sami ste sa podujali vyskúšať túto metódu v praxi. Nemyslite si, že by mohlo byť takéto experimentovanie

s ľudským podvedomím nebezpečné, obzvlášť ak je v rukách nedostatočne školených terapeutov?

Na holotropnú terapiu som sa chystal mnoho rokov, ale zo strachu som ju stále odkladal. Nebol to však nakoniec pre mňa žiadny nebezpečný zážitok a moje obavy zo zdravotného poškodenia sa nepotvrdili. Na druhej strane nemám ani najmenšiu chut' holotropné terapiu zopakovať. Považujem ju skôr za nedôstojnú, než za vyslovene nebezpečnú.

Z akéj filozofie a náboženských predstáv holotropné dýchanie vychádza a čo všetko Grof do svojho náboženského systému zahŕňa?

Grofov náboženský svet, jeho slovník a predstavy sú typicky ezoterické. Ezoterickým (vnútorným) učením možno previesť všetky náboženské tradície (najmä mystické) na jedného spoločného menovateľa. Tým je pre Stanislava Grofa práve transpersonálny zážitok.

Ako by ste definovali Grofov pojem holotropné vedomie?

Pojem *holotropné* nesie význam smerujúci k celistvosti. Kým bežné vedomie je orientované na hmotu (teda je *hylo tropné*), holotropné vedomie nás podľa Grofa môže mimozmyslovo spojiť s ktoroukoľvek časťou Absolútnej kozmickej Jednoty. Toto vedomie nám má umožniť prekročiť našu individuálnu psyché a zažiť ničím nerozdelenú celistvosť všetkého, čo existuje. Iba pripomienim, že holotropné vedomie je človeku prístupné prostredníctvom transpersonálneho zážitku.

O Grofovom sa hovorí, že je hlboko veriaci človek. Aký má vzťah ku kresťanom a kresťanstvu?

Stanislav Grof je od svojho zásadného náboženského zážitku (spôsobeného látkou LSD) roku 1956 bezpochyby veľmi náboženským človekom. Jeho knihy sú písané presvedčivým jazykom misionára a jeho vízie, svedectvo, náboženské teórie a apely z neho robia jedného z významných duchovných vodcov súčasnosti. Nie je to však orto-

doxne kresťanský, ale ezoterický obraz sveta, ku ktorému vedie tých, ktorých sa mu podarilo oslovíť.

Ako by ste charakterizovali hnutie ľudského potenciálu? Čo je jeho podstatou a cieľom?

Miloš Mrázek: Vo svojej prednáške som sa snažil prednieť dôvody, prečo ako religionista nemôžem na takú otázku seriózne odpovedať. Jednotliví autori s týmto pojmom zaobchádzajú značne svojvoľne a zabúdajú zohľadniť sebapoňatie skupín, ktoré pod tento pojem zahrnujú. Väčšina z tých, ktorí bývajú takto označovaní, či už s tým súhlasia alebo nie, sa ale zhodne na tom, že najvyššia autorita, ktorú má človek posluchať, je vnútri nás samých. Sociológ Roy Wallis v tejto súvislosti pripomína výrok zakladateľa hnutia Est W. Erharda, ktorý ľuďom hovorí: „Si boh vo svete, ktorý si sám stvoril“. Ide tu teda o uctievanie vlastného ja, nad ktorým nieto nijakej vyššej autority. Možno ide o určitý prejav gnosticizmu.

Aké miesto toto hnutie zaujíma v hnúti New Age?

Označenie *new age* je dosť nejasné. V zásade však možno povedať, že sa

Zdeněk Vojtíšek

pohybujeme v rovnakom prostredí. Aj hnutie nového veku sa často chápe ako istá obdoba gnosticizmu. Oboje je výrazom postmoderného obratu k subjektivizmu a krízy tradičnej autority či už náboženskej alebo vedeckej. Sám pojem nového veku odkazuje skôr na svet, sociálne zmeny, ku ktorým dochádza alebo má dôjsť; hnutie ľudského potenciálu odkazuje na niečo vnútorné, introvertné. Ale opakujem, nemožno povedať, že tie a tie skupiny sú nový vek a ďalšie patria do hnutia ľudského potenciálu.

Razia v objektoch sekty Óm šinrikjó

JAPONSKO – Potom, čo 15. septembra japonský najvyšší súd s konečnou platnosťou rozhadol o vykonaní tresťu smrti nad zakladateľom sekty Óm šinrikjó Šokom Asaharom, prehľadala japonská tajná služba o deň neskôr pôsobiská kultu po celej krajine. Tieto kontroly sú zamerané na potenciálne nebezpečnosť jeho členov a vykonávajú sa na základe zákona, ktorý rozhadol, že skupina je nebezpečná, a preto musí byť pod dohľadom. Išlo už o tretiu sériu takýchto razii. Predchádzajúce sa uskutočnili vo februári 2004 a v apríli tohto roku, keď tokijský najvyšší súd zamietol odvolanie Asaharových obhajcov proti rozsudku.

Asahara je druhým členom kultu, nad ktorým bol potvrdený rozsudok smrti. Očakávajú sa rozsudky aj nad 13 ďalšími členmi. V Japonsku strávili odsúdení v rokoch 1995 – 2004 v priemere sedem a pol roka vo väzení, kym sa dočkali popravy.

Tokijský najvyšší súd naliehal na Japonskú federáciu advokátskych komôr, aby potrestala dvoch svojich členov z tímu Asaharových obhajcov, ktorí naťahovali súdny proces a načas neodovzdali odvolacie materiály.

Členovia Aleph (Óm šinrikjó) plati mesiacne 400-tisíc len Asaharovej manželke Tomoko za to, že vo svojich chrámoch používajú jej maľby. Aj to je dôvod, prečo nie sú schopní splácať súdom stanovené kompenzácie obetiam svojich zločinov vo výške 960 miliónov lenov. Tie mali splatiť už v roku 2005, no z tejto sumy vyplatili iba 560 miliónov. Správca bankrotu predlžil obdobie splátok o tri roky.

Kult sa rozdelil na dve časti: na odštiepeneckú skupinu vedenú Fumihiro Joyom a tých, čo zostali verní potupnému vodcovi Asaharovi. Joyova skupina požadovala ukončenie platieb Tomoko. Tá prvú platbu dostala v roku 2002 (po tom, čo bola prepustená z väzenia, v ktorom si odsedela

Pokračovanie ►36►

Je i scientológia súčasťou hnutia ľudského potenciálu?

Vzhľadom na to, čo som už uviedol, nemôžem povedať áno či nie. Môžem len konštatovať, že pre niektorých autorov je Hubbardova scientológia typickým zástupcom toho, čo oni nazývajú hnutím ľudského potenciálu,

Miloš Mrázek

iným sa do ich zoznamu nevojdú. Ono to súvisí s tým, ako si ten pojem kto nadefinuje. S istotou však možno povedať, že i scientológii je vlastné akési zbožštenie vlastných skrytých schopností, teda tiež tu ide o kult vlastného Ja. V čom sa bude odlišovať od mnohých ďalších hnutí je, že nepracuje len na báze voľných kurzov, ktoré svojim klientom ponúka, ale že ide aj o organizáciu s jasne vymedzeným členstvom, autoritatívnym vedením a kultom zakladateľa.

Spomenuli ste, že jednou z poľských psychoterapeutických skupín bola i sekta Nebo. Aké služby verejnosti ponúkala a ako manipulovala s tými, ktorí jej slúbom uverili?

Piotr Tomasz Nowakowski: Vodca sekty, Bohdan Kacmajor, sa zaoberal pseudoliečiteľskou činnosťou, cestoval po rozličných mestách a dedinách po celom Poľsku a „uzdravoval“ ľudí zo zdanlivých chorôb, ktoré v podstate ani neexistovali. Tvrđil, že ich príčinou je hriech a že on vlastne uzdravuje tým, že berie, podobne ako to robil i Kristus, hriechy chorých na seba. Takto „liečili“ aj ďalší príslušníci sekty.

Manipulácia, ktorú sekta praktizovala, sa začala prejavovať onedlho po jej vzniku. Išlo najmä o vytváranie čierno-bielej reality, kde iba členovia sekty môžu byť skutočne šťastní a spasení. Sekta svojim členom dávala nové, často groteskné mená, čím menila ich

identitu a znižovala ich dôstojnosť. Kacmajor sa sám vyhlásil za hovorcu Ducha Svätého, ľudí do sekty verboval tým, že podmieňoval ich vyliečenie vstupom a zotrvaním v sekte a niekedy rodičom, ktorí sa chceli so svojimi deťmi – stúpencami sekty – stretnúť, sa dokonca vyhrážal, že naopak na nich nejakú chorobu sám zošle.

Čím je táto sekta taká nebezpečná?

Vieme o viacerých prípadoch, keď prívrženci sekty ničili svoje preukazy totožnosti, nenastúpili na povinnú základnú vojenskú službu, odmietli zaregistrovať svoje novonarodené dieťa, nerešpektovali povinnú školskú dochádzku a pod. Napríklad samotný Kacmajorov syn začal chodiť do prvej triedy ZŠ ako štrnástročný. Navyše, aké-

Piotr Tomasz Nowakowski

koľvek nerešpektovanie jeho príkazov sa v sekte prísne trestalo rôznymi hľadovkami a inými trestami (ženy a deti nevynímajúc), ktoré Kacmajor sám s obľubou vymýšľal. Podľa niektorých svedectiev tam bol doslova psychický, ale i fyzický teror.

Má poľská spoločnosť vytvorené nejaké mechanizmy, ktorými by sa vedela voči takýmto šarlatánskym praktikám účinne brániť?

Poľská ústava zaručuje každému občanovi slobodu náboženského vierovyznania, a tak rozličné pseudonáboženské skupiny môžu na verejnosti aktívne pôsobiť. Ak je dieťa plnoleté, rodičia nemajú nijakú možnosť zabrániť jeho vstupu a angažovaniu sa v sekte, ale pokiaľ plnoleté ešte nie je a oni s tým nesúhlasia, môžu si podľa platného zákona – a to dokonca aj súdnou cestou – vymôcť, aby sa ich dieťa vrátilo späť.

Foto: B. RAKOVSKÝ, archív

V pondelok 20. marca 1995 o 8. hodine ráno cestovalo päť členov japonskej náboženskej skupiny Óm šinrikjó v piatich rozličných vlakoch tokijského metra. Vlaky sa mali stretnúť asi o štvrt' na deväť na stanici Kasumigaseki, ktorá sa nachádza v centre mesta blízko policajnej centrálky a ďalších vládnych budov. Každý z päťice vo svojom vlaku metra prepichol hrotom dáždnika igelitové vrecko so sarínom na podlahe vagóna a urýchlene sa vzdialil. Cestujúci začali kašlať, vraciať, dusiť sa a niekoľko z nich skolabovalo. Smrteľne jedovatým nervovým plynom bolo otrávených spolu asi 5-tisíc ľudí, 12 ľudí zomrelo.

Špirála kríz a násilia

zdeněk vojtíšek

Po tejto udalosti zavladlo nielen v Japonsku, ale i na celom svete zdesenie. Najprv vyzvala vlnu zhrozenia skutočnosť, že išlo o prvý teroristický útok chemickou zbraňou. Svet sa obával, že sa začala nová éra terorizmu. Potom vyšlo najavo, že desivý útok sa ale dosť dobre nepodaril: v tom čase Óm šinrikjó už zvládala vyrobiť oveľa kvalitnejší sarín a dokázala ho tiež rozptýliť oveľa lepšie než dierami v igelitových vreckách. Ukázalo sa, že teroristický útok bol pravdepodobne vykonaný narýchlo a nebol príliš pripravený. V prípade sku-

točne premysleného útoku by sa obete počítali na desiatky tisíc.

Po čase sa zhrozenie verejnosti vystupňovalo zistením, ako ľahko získala relatívne malá a málo významná náboženská skupina špičkové technológie a spoluprácu najprestížnejších vedcov. A až postupne vychádzalo na povrch, koľko predchádzajúcich vrázd, chemických útokov a ďalších zločinov mala Óm šinrikjó na svedomí, než ju jej okolie začalo bráť tak vážne, ako si zaslúžila.

O učení Óm šinrikjó sme v časopise Dingir informovali už roku 1998. Teraz

sa touto skupinou budeme zaoberať v dvojdielnom príspievku. V tomto čísle sa v krátkosti pokúsime vystihnúť násilnú históriu, ktorá vyvrcholila onoho osudného 20. marca 1995. Pre ľahšie pochopenie vývoja Óm šinrikjó rozdeľíme túto históriu do troch etáp a trochu ju zjednodušíme. V ďalšej časti sa budeme zaoberať postavou zakladateľa a vodcu Óm šinrikjó, ktorý je známy pod svojím druhým menom Šoko Asahara, a jeho učením. Zmienime sa taktiež o osude skupiny po roku 1995. V obidvoch častiach vychádzame predovšetkým z prác americkej religionistky Catherine Wessingerovej a prihliadame aj k českému vydaniu výbornej práce novinára D. W. Bracketta.

1. etapa: progresívny milenarizmus

História Óm šinrikjó sa začína v roku 1984. Vtedy Šoko Asahara (ešte pod menom Čizuo Matsumoto) opustil náboženskú skupinu, ktorej bol členom, a s 15 nasledovníkmi si založil vlastnú skupinu. O rok neskôr získal pozornosť médií tvrdením, že dokáže levitovať. Táto skúsenosť ho v očiach verejnosti mala potvrdiť ako toho, kto vytvorí budhistickú ideálnu ríšu, šambalu. Asaharova skupina sa tak začala profilovať ako milenárna, teda masívne očakávajúca budúcu kolektívnu blaženosť. Na tému nadľudských schopností, dosiahnutých vďaka askéze, vydal Šoko Asahara v nasledujúcich rokoch niekoľko

kníh. Vyhlasoval, že dokáže levitovať, prorokovať, uzdravovať, ovládať počasie a že má schopnosti jasnovidectva, telekinézy a pod.

V rokoch 1986 a 1987 navštívil Šoko Asahara dvakrát Indiu. Po prvom razze sa po dvoch mesiacoch meditácie v Himalájach vrátil ako dokonalý majster. Pri druhom pobytu sa v Dharamsale stretol s dalajlámom. Spoločné fotografie s touto oceňovanou duchovnou osobnosťou potom v nasledujúcich rokoch mnohokrát aj propagáčne využil. Roku 1987 jeho skupina zmenila meno na Óm šinrikjó (Óm Najvyššej pravdy).

V tomto období je Asaharovo učenie skôr optimistické. Varuje sice pred apokalypsou a stanovuje jej dátum na čas medzi rokmi 1999 a 2003, ale dáva nádej, že tejto udalosti možno predísť rozšírením Óm šinrikjó po celom svete. Má stačiť, keď Óm šinrikjó získa 30-tisíc ľudí, ktorí sa stanú šukéšmi, teda celkom oddanými žiakmi Asaharu, žijúcimi spolu v komunitách. Ideálna ríša šambala má vzniknúť postupne prostredníctvom budovania tzv. lotosových dedín, v ktorých žijú šukéšovia. Z týchto dedín sa spasení rozšíria najprv do Japonska ako vyzvolenej krajinu a potom do celého sveta.

2. etapa: zlom

Roku 1988 možno u Šoko Asaharu registrovať prvé náznaky zásadnej doktrinálnej zmeny. Je možné, že k vnútornému zlomu došlo v súvislosti s Asaharovou

chorobou, ktorú vysvetľoval ako následok toho, že na seba berie zlú karma tých, ktorých zasvätil. Vo väčšej mieri sa tiež objavili námetky zo strany rodicov a ďalších príbuzných Asaharových šukéšov. Podmienkou pre šukéša totiž bolo vzdať sa všetkých kontaktov s rodinou, obetovať všetok majetok v prospech Óm šinrikjó a venovať sa prísnej askéze. Napokon, týchto šukéšov Asahara zasvätil medzi rokmi 1986 a 1990 len 537, čo musel považovať za ľažké sklamanie vzhľadom na cieľ 30-tisíc šukéšov, ktorí by mohli odvrátiť apokalypsu.

Kvôli prísnej askéze šukéšov došlo v roku 1988 k pravdepodobne prvemu úmrtiu: Terajuki Majima zomrel pri násilnom ponáraní do ľadovej vody. V tom čase už prebiehalo konanie o registrácii Óm šinrikjó ako náboženskej organizácie, a tak bola Majimova smrť utajená. Kvôli Majimovej smrti sa stala tiež pravdepodobne prvá vražda: zavraždený bol Šúdži Taguchi (25 rokov), ktorého smrť kolegu vystrašila a chcel Óm šinrikjó opustiť. Šoko Asahara sa zrejme obával, že by túto smrť vyzradil a narúšil tak registračný proces.

Avšak registrácia podľa zákona o náboženských spoločnostiach i tak neprebiehala hladko. Óm šinrikjó si ju roku 1989 vymohla až sériou ostrých demonštrácií. Zaplatila za ňu však vysokú cenu vo forme odporu zo strany verejnosti, vzbúrenej zúfalými rodičmi. V novinách Sunday Mainichi vyšlo v októbri 1989 niekoľko negatívnych článkov, nazvaných veľavravne *Vráťte mi moje dieťa!* V záphase proti registrácii sa tiež sfomovala Spoločnosť obetí Óm šinrikjó a najala si schopného právnika.

Právnik Cucumi Sakamoto ihneď napadol Asaharu na citlivom mieste: chystal sa dokázať, že predajom svojej krvi nasledovníkom (za ekvivalent asi 10-tisíc dolárov) sa dopúšťa gigantického podvodu. Asaharovu krv členovia Óm šinrikjó pilí pri tantrickom rituáli (podobne ako vodu z jeho kúpeľa a pod.), aby sa stotožnili s budhovskými vlastnosťami svojho majstra. O svojej krvi Asahara tvrdil, že podľa zistenia Univerzity v Kjóto obsahuje unikátnu DNA.

Sakamoto sa, pravda, chystal zverejniť, že kjótska univerzita o Asaharovej krvi nič nevie. Tým by vážne ohrozil Asaharova prezentáciu ako živého Budhu. Skôr, ako sa Sakamotovi podarilo zverejniť odhalenie, bol trojicou členov

Óm šinrikjó: útoky jedovatými látkami, skúšky a havárie

Jún 1993: skúška zbrane hromadného ničenia pomocou obrieho rozprášovača na streche tokijského ústredia Óm šinrikjó – bola rozptýlená látka, o ktorej vedenie Óm šinrikjó predpokladalo, že je to atrax; zahynuli vtáci, domáce zvieratá a rastliny; polícia nemala dovolený vstup na pozemky Óm šinrikjó. **Júl 1993:** obyvatelia štvrti Kameido v Tokiu, blízko centra Óm šinrikjó, si stažovali na zápach plynu; polícia nemala dovolený vstup na pozemky Óm šinrikjó. **27. júna 1994:** zasiahol sarínový mrak mesto Macumoto v prefektúre Nagano, 7 ľudí zomrelo, 600 bolo zranených. Z činu bol obvinený muž, ktorý udalosť ohlásil; až po 20. 3. 1995 sa ukázalo, že plyn vypustili príslušníci Óm šinrikjó z nákladného auta. Medzi mŕtvymi boli dva sudcovia, ktorí rozhodovali spor medzi vlastníkom pozemkov a Óm šinrikjó. **Júl 1994:** z komplexu Óm šinrikjó v obci Kamikuišiki na úpäti hory Fudži unikol chlór. Ľudia v obci boli priotrávení; polícia nemala dovolený vstup na pozemky Óm šinrikjó. **O týždeň neskôr** na tom istom mieste rastliny v okolí vyhynuli; neskôr sa zistilo, že unikol sarín. **15. marca 1995:** pokus vypustiť botulínové baktérie na stanici tokijského metra Kasumigaseki zlyhal. **20. marca 1995:** útok sarínom (opísaný v úvode článku). **5. mája 1995** zlyhal pokus vypustiť kyselinu kyanovodíkovú (cyklón B) na rušnej tokijskej stanici Šindžuku.

Óm šinrikjó zavraždený spolu s manželkou a synom. Ich telá vrahovia ukryli a i keď na Óm šinrikjó padlo podozrenie, zločin mohol byť vyšetrený až po výsluchoch v roku 1995. Vyvraždenie rodiny Sakamotovcov však definitívne nasmerovalo Óm šinrikjó ku katastrofickému milenarizmu. Náboženská skupina začala bojovať na niekoľkých frontoch doslova o všetko.

3. etapa: katastrofický milenarizmus

V zápase o priazeň verejnej mienky sa Óm šinrikjó naďalej nedarilo. Nasledujúci rok (1990) Šoko Asahara kandidoval do Hornej snemovne Parlamentu za svoju stranu Šinritó (Strana Najvyššej Pravdy), tvorenú jeho nasledovníkmi. Dôvodom kandidatúry bola pravdepodobne snaha zoznámiť s katastrofickými predpoveďami čo najširšiu verejnosť. Asahara však utrpel zdrvujúcu porážku. A nielen to: strana aj on sám sa stali terčom posmechu kvôli naivne vedenej predvolebnej kampani, absencii politického programu a očividnému uctievaniu náboženského a politického vodcu vlastnou stranou.

Nepriazeň verejnej mienky mala dôsledok tiež v tom, že viazla stavba lotosových dediniek. Niekoľkokrát sa stalo, že vlastník pozemkov odstúpil od predaja vo chvíli, keď vyšlo najavo, že kupujúcim je Óm šinrikjó. Média referovali o prípadoch, keď sa sice Óm šinrikjó podarilo kúpiť pozemok vďaka nastrčenému kupcovi, ale obec radšej pozemok vykúpila za dvojnásobnú cenu, než aby zniesla prítomnosť lotosovej komunity.

Pocit neúspechu, ohrozenia a krivdy, ktorý iste musela Óm šinrikjó zažívať, sa odrazil na jej krutom prenasledovaní odpadlíkov a kritikov. Mnoho odpadlíkov bolo unesených späť do objektov Óm šinrikjó, zbitých, chemicky omámených a zaistených v nemocnici, ktorá náboženskej skupine patrila. Len za osem mesiacov roku 1993 zomrelo v tejto nemocnici deväť pacientov. Nemocnica pritom mala iba deväť lôžok. Liečení boli tito pochybujúci a rebelujúci príslušníci Óm šinrikjó asketickou praxou a dávkami chemikálií. Kontakty s rodinami boli zakázané, naopak, odporúčali sa dary v prospech Óm šinrikjó, ktoré mali zaistiť vylepšenie pa-

Katastrofický a progresívny milenarizmus

Základom katastrofického milenarizmu je viera, že kolektívna blaženosť môže nastáť až po apokalyptickom zániku tohto zlého sveta. Katastrofický milenarizmus je preto charakterizovaný pesimistickým videním. Tento postoj môže v niektorých prípadoch viest' ku konfliktu – jednak vo vnútri skupiny pod tlakom sklamania z nesplnených milenárnych nádejí, jednak navonok v dôsledku napäťeho vzťahu s väčšinovou spoločnosťou (na oboch stranách býva ostrá kritika a odsudzovanie). Konflikt môžu niekedy katastrofickí milenaristi dokonca sami vyhľadávať.

Na druhej strane progresívny milenarizmus verí v možnosť postupného budovania milenárnej ríše, na ktorom sa podieľajú aj ľudia. Je to hnutie optimizmu a pokroku, sebzlepšovania a viery v možnosti človeka. Aj tento typ však môže byť rovnako (a niekedy aj viac) konfliktný v úsilí odstrániť z cesty tých, ktorí by takému pokroku bránili.

cientovej karmy. Niekoľko ľudí upadlo následkom takého liečenia do kómy. Je možné, že niekolkých mŕtvyh pacientov sa Óm šinrikjó zavila spálením v priemyselnej mikrovlnnej rúre.

Podľa policajných odhadov zavrázdieli od októbra 1988 do marca 1995 príslušníci Óm šinrikjó spolu 31 ľudí; násilie sa páchalo kvôli pochybovaniu, úmyslu opustiť Óm šinrikjó a pre získanie finančných darov. Najmenej 8 ľudí zomrelo na následky extrémne asketickej praktiky, dvaja spáchali samovraždu.

Násilie vnútri skupiny i voči kritikom a odpadlíkom ospravedlňovala Asaharovu verzia učenia a praxe *phowa* o prenesení do budhovskej riše v okamihu smrti. Podľa Asaharu majú všetci, ktorí ho odmietnu ako duchovného učiteľa, takú zlú karmu, že sa musia znova narodiť do nižších, pekelných riš. Násilná smrť takého človeka potom pre neho znamená odobratie tejto zlej karmy a duchovný vzostup v budúcom živote.

Katastrofické videnie sa však neobracalo len navonok, ale prejavilo sa v radikalizácii doktrín a praxe aj vnútri skupiny. Po volebnom neúspechu v roku 1990 Asahara opustil svoje predhé presvedčenie, že šambalu nakoniec skôr či neskôr dosiahnu všetci ľudia, a slúbil ju len zasväteným šukéšom. V nasledujúcich rokoch pritvrdil apokalyptickú rétoriku, šíril konšpiračné teórie (proti Židom a slobodomurárom a nimi ovládanej vláde USA) a skracoval lehotu záverečnej svetovej vojny. Roku 1992 predpovedal koniec sveta na rok

1999 (odvolával sa pritom na Nostradamove proroctvá, ktoré sú v Japonsku dobre známe), v roku 1993 predpoved posunul na rok 1997 a na konci roku 1994 predpovedal prírodné katastrofy v Japonsku a rozpútanie tretej svetovej vojny do konca roka 1995.

Vedno s ostrými slovami šli aj Asaharove činy. Prípravu na obranu pred Američanmi, ktorí sa čoraz viac dostávali do úlohy apokalyptického nepriateľa, bral Asahara vážne. Predpokladal, že USA zaútočia zbraňami hromadného ničenia. Lotosové dedinky sa začali preto vnímať ako útočisko pred jadrovou katastrofou a vybavovať úkrytmi.

Asahara však zamýšľal vytasiť proti Američanom rovnakú kartu, akú mali vytiahnuť oni. Už roku 1990 dal svojím najbližším podriadeným príkaz na vývoj chemických, biologických a jadrových zbraní. Vedecké kapacity Óm šinrikjó pracovali i na vývoji mikrovlnných, laserových a elektromagnetických zbraní. Óm šinrikjó sa pokúšala tažiť urán v Austrálii, získať vírus eboly v Zaire a nakúpiť špičkové technológie v USA. No žiadna z týchto akcií nebola taká úspešná ako získanie veľkého počtu vedcov do ruskej pobočky Óm šinrikjó po rozpadе Sovietskeho zväzu roku 1991. Ich prostredníctvom si potom Óm šinrikjó zaobstarala nielen množstvo automatických zbraní, ale aj zariadenia na ich výrobu a zariadenia na výrobu biologických a chemických zbraní. V roku 1993 Óm šinrikjó už disponovala laboratóriami, v ktorých sa úspešne

vyrábali a testovali predovšetkým chemické a biologické zbrane hromadného ničenia.

Rýchly koniec

Svet Óm šinrikjó však nevydržal ani do konca roku 1995. Hneď v prvý deň tohto roka dali investigatívni novinári do súvislosti niekoľko udalostí úniku jedovatých plynov s Óm šinrikjó. Asahara navídromoči znervóznel a vydal príkazy na ešte väčšie utajenie vedeckých prevádzok. Zároveň obvinil Američanov, že sa ich FBI usiluje Óm šinrikjó zničiť jedovatými plynnmi podobne, ako keď v roku 1993 zaútočila na davidiánov. Mediálny záujem prinútil okolo 17. marca japonskú políciu vyhlásiť vyšetrovanie. Dňa 19. marca prebehla razia v osackej pobočke Óm šinrikjó. Pri nej boli zadržaní štyria jej členovia. Na 20. marca bola naplánovaná razia do ústredia Óm šinrikjó v Tokiu.

Než sa uskutočnila, začal Asahara apokalypsu útokom v tokijskom metre. Ako sme už uviedli, bola to naštastie improvizovaná a vcelku neúspešná akcia. Nezasiahla vládne úrady a nevyprovokovala tretiu svetovú vojnu, ako Óm šinrikjó pôvodne zamýšľala. Vzhľadom na mieru nebezpečenstva, ktorú táto náboženská skupina predstavovala, to bolo vlastne veľmi šťastné rozuzlenie. ■

(Dokončenie v budúcom čísle)

Z časopisu DINGIR 1/2005 preložila:

ALŽBETA MRÁKOVÁ

Foto: archív

Násilie na členoch a odporečoch Óm šinrikjó

Roku 1988: smrť Terajuki Majima pri asketickej praxi. **Február 1989:** zavraždený Súdži Taguchi, ktorý chcel kvôli Majimovej smrti opustiť Óm šinrikjó. **3. novembra 1989:** vyvraždená rodina právnika, ktorý konal v prospech Spoločnosti obetí Óm šinrikjó; zahynul Cucumi Sakamoto (33), jeho manželka Satoko (29) a ich syn Tacuhiko (14-mesačný). **30. januára 1994:** prenikli do ústredia Óm šinrikjó v obci Kamikuišiki dvaja bývalí členovia Kótáro Očida (29) a Hideaki Jasuda (26) v snahe odviesť Jasudovu chorú matku; boli zadržaní a Jasuda bol prinutý zavraždiť Očida; potom mohol odísť s tým, že bude tvrdiť, že matka je zdravá a že Očida sa rozhodol znova pripojiť k Óm šinrikjó. **20. septembra 1994:** bol vypustený smrtiaci plyn fosgén do bytu novinárky Šoko Egawa, ktorá napísala články kritické k Óm šinrikjó; novinárka bola hospitalizovaná. **2. decembra 1994:** bol plynom VX zasiahnutý Noboru Mizuno (83); bol hospitalizovaný vyše 6 týždňov. Mizuno poskytol úkryt šiestim odpadlíkom od Óm šinrikjó. Útok spáchal ten istý muž, ktorý útočil i na novinárku Šoko Egawa, Tomomicu Niimi (30), bezpečnostný veliteľ Óm šinrikjó. **12. decembra 1994:** Niimi zavraždil na ulici Osaky plynom VX muža menom Takahito Hanaguči (28); vedenie Óm šinrikjó sa totiž domnievalo, že je nasadeným policajným agentom. **4. januára 1995:** sa Niimi pokúsil zavraždiť plynom VX Hirojuki Nakaoka (57), predstaviteľa Spoločnosti obetí Óm šinrikjó; Nakaoka bol niekoľko týždňov v kóme; **28. februára 1995:** bol na tokijskej ulici unesený Kijoši Karija (68), pretože poskytol úkryt svojej sestre menom Aiko Nišina (62) po tom, ako opustila Óm šinrikjó; Aiko Nišina predtým darovala Óm šinrikjó sumu asi 600-tisíc dolárov; Kijoši Karija bol otrávený a zomrel počas výsluchu v jednom z centier Óm šinrikjó; jeho telo bolo pravdepodobne spálené v priemyselnej mikrovlnnej rúre. **30. marca 1995:** (už po útoku v tokijskom metre) bol tažko zranený policajný dôstojník Takadži Kunimacu; anonymný telefonát varoval políciu, aby nevyšetrovala Óm šinrikjó. **16. mája 1995:** explodovala listová bomba v rukách sekretára tokijského primátora, ktorý predtým zverejnili úmysel revokovať náboženský status Óm šinrikjó.

čia volba a čie svedomie?

Svedkovia Jehovovi sú ako skupina známi svojím odmietavým postojom ku krvným transfúziám. Málo sa však vie, že mnohí z nich sa ocitli v pasci vlastného náboženského systému, a hoci s náukou o odmietaní krvi nesúhlasia, nemôžu svoj odlišný názor verejne zastávať.

Rozvoj transfúznej medicíny umožnilo pochopenie antigénnych vlastností krvi, ktoré sa začalo objavom krvných skupín Dr. Jánskym v roku 1907. Pokračovalo ďalšími výskumami v prvej polovici 20. storočia až k objavu Rh faktora v roku 1940 (Landsteiner a Wiener), ktorý definitívne odštartoval široké použitie krvi v lekárstve. Postoj svedkov Jehovových k lekárstvu a krvi sa postupne vyvíjal napriek mnohým úplne

protichodným názorom. Prvý preident Spoločnosti Strážna veža pastor Russell vo svojom komentári k biblickej knihe *Skutky apoštolov* (15, 29) uvádza, že išlo o nariadenie časovo obmedzené na situáciu v 1. storočí po Kristovi. (Svedkovia Jehovovi tento text používajú ako jeden z klúčových biblických textov pre odôvodnenie zákazu prijímania krvi.)

Začiatkom náuky o krvi bolo vymenovanie C. J. Woodwortha, známe-

michal malý

Odmietla by transfúziu pre svoje dieťa?

Niekteré miľníky vývoja náuky svedkov Jehovových o krvi (1)

- 1892 Prvá zmienka týkajúca sa otázky krvi v Strážnej veži. Russellov názor bol, že príkaz v knihe *Skutkov apoštolov* v 15. kapitole bol časovo obmedzený a že jeho účelom bolo podporiť jednotu pri prechode zo židovského veku do kresťanskej éry. Watchtower, vol. 13, No. 2, 1892, s. 349 – 352
- 1923 Článkom s titulom *Očkovanie je podvod* sa začal odpor Spoločnosti Strážna veža k očkovaniu. Golden Age, vol. 4, 1. 3. 1923, s. 211
- 1940 Správa o doktorovi, ktorý daroval štvrtinu svojej vlastnej krvi počas pohotovosti. Je vykreslený ako hrdina. Consolation, vol. 21, z 25. 12. 1940, s. 19
- 1945 Transfúzia krvi a krvné produkty sú oficiálne zakázané ako „pohanské a Boha znesväčujúce“. Watchtower, vol. 66, No. 13, 1945, s. 198 – 201
- 1949 O transplantáciách orgánov sa hovorí ako o priateľných „zázrakoch modernej chirurgie“. Awakel, vol. 30, No. 24, 1949, s. 19 – 20
- 1952 V liste z 15. apríla 1952 je očkovanie, napríklad proti kiahňam, teraz oficiálne povolené. Watchtower, vol. 73, No. 24, 1952, s. 764
- 1954 Krvné séra sú zlé. Awakel, vol. 35, No. 1, 1954, s. 24
- 1958 Krvné sérum je v poriadku. Napríklad antitoxín proti záškrtu alebo gamaglobulín sa môžu užívať ako vec osobného rozhodnutia. Watchtower, vol. 79, No. 18, 1958, s. 575
- 1961 Prijatie krvi alebo zakázaných krvných produktov je postihnutie vylúčením. Watchtower, vol. 82, No. 2, 1961, s. 63 – 64
- 1961 Rysy osobnosti, pohnútky na spáchanie vraždy a samovraždy sa prinášajú krvou. Watchtower, vol. 82, No. 18, 1961, s. 564
- 1963 Krvné sérum je zlé. Rozhodnutie z roku 1958 je zmenené. Akákoľvek frakcia krvi sa teraz pokladá za živinu a zakazuje sa. Rozhodnutie neplatí pre očkovanie. Watchtower, vol. 84, No. 4, 1963, s. 121
- 1964 Krvné sérum je v poriadku. Iba o 21 mesiacov neskôr sa postoj znova zmenil. Štvrtý úplný obrat počas niekoľkých rokov. Watchtower, vol. 85, No. 22, 1964, s. 680 – 683
- 1966 Krvná transfúzia sa prirovnáva ku kanibalizmu. Watchtower, vol. 87, No. 13, 1966, s. 401
- 1967 Transplantácie orgánov sa podobajú kanibalizmu. Darovanie orgánov je teraz dôkladne zakázané. Watchtower, vol. 88, No. 22, 1967, s. 702

ho extrémnymi osobnými názormi na vedu a medicínu, za redaktora časopisu *Zlatý vek* (dnes pod názvom *Prebudte sa!*). Od roku 1923 až do jeho smrti v roku 1951 mali svedkovia Jehovovi oficiálne zakázané očkovanie. Tento absolútny zákaz trval aj napriek tomu, že postupom času sa už niektoré typy očkovacích látok z krvi ani nevyrábali.

Zákaz očkovania napríklad proti kiahňam stál pravdepodobne mnohých svedkov Jehovových život, pretože len v USA bolo zaznamenaných v roku 1921 stotisíc prípadov s úmrtnosťou až 40 %. V niektorých štátach nemohli deti svedkov Jehovových bez očkovacieho preukazu navštievať školy. Závažné obmedzenia organizácií svedkov Jehovových nastali po druhej svetovej vojne pre nemožnosť ich zástupcov vysteckať do niektorých krajín. V roku 1952 bol zákaz očkovania oficiálne od-

volaný, a očkovanie sa prestalo považovať za požívanie krvi a prirovnávať k smislstvu.

Medzitým sa v roku 1945 prostredníctvom Strážnej veže oficiálne zakázali transfúzie krvi a prijímanie produktov z krvi ako „pohanské a Boha znesväčujúce“. Počas ďalších rokov sa ukazovalo ako problematické dodržiavať absolutný zákaz prijímania akejkoľvek časti krvi, a vydávali sa rozhodnutia, ktoré časti krvi môže kresťan prijať na základe tzv. „vlastného“ svedomia a ktoré nesmie. Čo sa týka prijímania krvného séra, v rokoch 1954 až 1978 došlo najmenej šestkrát k podstatnej zmene medzi ich zákazom a povolením. Podobne to bolo aj pri transplantáciách orgánov, ktoré sa striedavo označovali za „zázraky modernej chirurgie“ a „kanibalizmus“. Treba mať na pamäti, že od roku 1961 Strážna veža jasne ustanovila, že prijímanie krvi a nepovolených produktov z krvi je zrieknutie sa viery a má sa potrestať exkomunikáciou. A tak sa dosiahlo – a dodnes to platí, aby sa svedkovia Jehovovi meniacimi sa a často protichodnými pokynmi stále riadili.

Prenáša krv rysy osobnosti?

Svedkovia Jehovovi používajú tendenčné a mnohokrát celkom chybné a nevedecké argumenty na podporu svojich iracionálnych postojov. V období zákazu očkovania Spoločnosť Strážna veža napríklad tvrdila, že neexistujú také veci ako je besnota, a že pôvodcom mnohých infekčných chorôb je hliníkový riad. Toto bolo tiež zdokumentované v mnohých karikatúrách, ktoré vychádzali v tomto čase v časopise *Zlatý vek*. Neskôr prišla Spoločnosť Strážna veža s „vedeckým názorom“, že krvou sa prenášajú rysy osobnosti a skлонy k zlému konaniu, ako napríklad k vražde, a že sa tak môže uskutočniť „transplantácia“ cudzej osobnosti.

Aká je pravdepodobnosť prenosu vírusu HIV transfúziou?

Objav aids v roku 1981 poskytol Spoločnosti Strážna veža argument na vytvorenie až panickej fóbie z tejto choroby medzi svedkami Jehovovými. Táto fobia trvá dodnes, lebo svedkovia nie sú vo svojej literatúre využívané informovaní o skutočných rizikách. Súčasné

postupy testovania krvi v transfúznych staniciach vyspelých krajín posunuli riziko nákazy krvou vírusom HIV z 1:100 podaných transfúznych jednotiek v roku 1983 na hodnotu 1:1 800 000 v roku 2001.¹ V Českej republike je vďaka nízkej prevalencii aids v populácii riziko ešte omnoho menšie.²

Je tento (ne)súhlás „informovaný a slobodný“?

Pri odmietaní transfúzií krvi svedkovia Jehovovi argumentujú pred právnikmi a lekármi svojím právom na „slobodný a informovaný súhlas (nesúhlas)“ s liečbou daným najvyššími právnymi normami.³ Zaiste treba oceniť, že sčasti vďaka tomuto postoji bol zaznamenaný pokrok v transfúznej medicíne, lebo mnohí lekári sa usilujú požiadavke svedkov vyhovieť. Na druhej strane však väčšina lekárov netuší, že tu nejde ani o „slobodný“ ani o „informovaný“ nesúhlas.

Každé rozhodnutie je ovplyvnené informáciami a určitým „tlakom“ okolia. V tomto prípade však systém, v ktorom sa svedkovia Jehovovi nachádzajú, vytvára neprimeraný tlak, a tak vzniká pochybnosť, či vôbec o slobodné rozhodnutie môže íst. Takzvané „vlastné slobodné“ rozhodnutie jednotlivca podmieňujú faktory, ktoré môžu stáť omnoho vyššie než zachovanie vlastného života. Je to trest exkomunikácie nesúci so sebou prerušenie niekedy jediných priateľských väzieb, ktoré jedinec má, a to so všetkými sociálno-ekonomickými dôsledkami. Je to hroba zničenia v Armagedone – pri Božom súde – za nedodržanie príkazu. A je to predovšetkým fakt zrieknutia sa viery, a tým sklamanie Boha a priateľov. Tač „slobodné“ rozhodnutie sa môže správne urobiť iba v súlade so súčasnými – a ako bolo uvedené vyššie – ustavične sa meniacimi názormi Spoločnosti Strážna veža.

To, že je to iba výsledok doktríny Spoločnosti a nie skutočný slobodný názor jednotlivca urobený na základe vlastného svedomia dokladá fakt, že pokiaľ Strážna veža ustúpi od niektorého zo zákazov, nestáva sa, že by niekto zo svedkov Jehovových trval na skôršom širšom obmedzení v liečbe (napríklad dnes už povolenej transplantácie orgánov alebo prijímaní koagulačných

faktorov z krvi pri hemofílii). Na základe akého svedomia sa teda jednotlivec rozhoduje? Je to skutočne jeho svedomie a jeho slobodná voľba, alebo je to imputované „svedomie“ organizácie?

Rozhodnutie nie je ani „informované“. Svedkovia Jehovovi súce budia pred lekármi dojem dobre informovaných laikov, ale vedomosti, ktoré o transfúznej medicíne majú, sú tendenčné a jednostranné. Zo svojich publikácií sa dozvedajú iba o rizikách transfúzií a predkladajú sa im predovšetkým príklady úspešne vyliečených jedincov bez použitia krvi. O skutočných rizikách získania infekčnej choroby z krvi a o percentuálnom riziku smrti nielenže nemajú tušenia, ale sú tiež vyškolení argumentom lekárov o odovzdaní týchto informácií vzdorovať. V dnešných časoch drívavá väčšina svedkov Jehovových žije v ilúzii, že úplne všetky si-

Prípravok Hemopure firmy Biopure

Niekteré milníky vývoja náuky svedkov Jehovových o krvi (2)

- 1978** Pacienti s hemofíliou sa oficiálne dozvedajú, že môžu priať liečbu s krvnými frakciami. Watchtower, vol. 99, No. 12, 1978, s. 30 – 31, Strážna veža 11, 1989
- 1980** Transplantácie orgánov sa už ďalej nepovažujú za kanibalizmus, a starší nemajú podnikať právne kroky proti svedkom, ktorí majú transplantovaný nejaký orgán. Watchtower, vol. 101, No. 6, 1980, s. 31, Strážna veža 1. 6. 1982, str. 32
- 1994** *Mladí ľudia, ktorí dali Bohu na prvé miesto* – článok o mladých svedkoch, čo zomreli preto, lebo neprijiali krv. Prebudte sa!, vol. 75, No. 10, 1994, s. 3 – 15
- 1995** Svedkovia môžu za istých podmienok vrátiť do tela svoju vlastnú krv. Akútnej normovolemickej hemodilúcia a metóda zberu vlastnej krvi pomocou Cell-Saveru sú prípustné. Tieto metódy v sebe zahŕňajú krátke uskladnenie krvi mimo tela. Strážna veža, vol. 116, No. 15, 1995, s. 30
- 1997** Daniel Sydlik, člen vedúceho zboru, nezareagoval na výzvu k podpore reformy v otázke krvi. Dňa 23. februára bola založená webová stránka *Nové svetlo v otázke krvi* (angl.)
- 1997** Spoločnosť Strážna veža toleruje svedkom Jehovovým v Austrálii priať novú liečbu, ktorá zahrnuje transfúziu bielych krviniek. Tie sú však ešte stále na zozname zakázaných produktov z krvi. Procedúra sa volá *autografting* a má charakter skôr transplantácie než transfúzie (týka sa leukocytol CD34+) – Arch Intern Med. Vol. 157 (15), s. 1753 – 1757
- 2000** Spoločnosť Strážna veža zavádzajú významnú zmenu v náuke o krvi: „...Pokiaľ však ide o frakcie týchto základných zložiek, musí sa každý kresťan po dôkladnom rozjímaní spojenom s modlitbou rozhodnúť sám na základe svojho svedomia.“ To poskytlo podklad k prijímaniu roztokov na báze hemoglobínu prenášajúcich kyslík. Strážna veža, vol. 121, No. 12, 2000, s. 29 – 31

Poznámka: Ak sa neuvádzajú inak, všetky publikácie vydala Spoločnosť Strážna veža alebo niektorá jej pridružená asociácia, najmä: Watchtower Bible And Tract Society of New York, Inc., International Bible Students Association Brooklyn, New York, USA, Watchtower Bible And Tract Society.

tuácie sa dajú vyriešiť bez použitia krvi, pokial' nájdu „správneho“ lekára. Otázou k diskusii je, či taký „slobodný a informovaný (ne)súhlas“ zapadá do výkladu zmienených najvyšších právnych noriem a či je správne ho v tomto prípade prijať.

Súčasnosť a disidentské hnutie

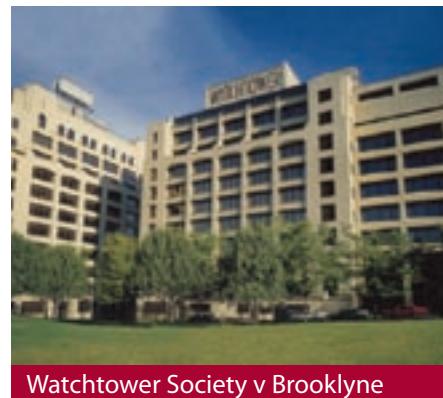
V 90. rokoch minulého storočia dospeala náuka Spoločnosti Strážna veža o krvi do absurdnej a celkom nekonzistentnej roviny. Jednými ústami totiž tvrdí, že svedkovia Jehovovi dodržujú Boží zákon o zákaze prijímania krvi, a zároveň vymenúva desiatky jednotlivých zložiek krvi a postupov s krvou, ktoré môžu svedkovia „na základe svedomia“ prijímať. Svedkovia Jehovovi tak neprijímajú krv, a zároveň prijímajú krv.

Vďaka rozvoju informačných technológií, zvlášť internetu, mohlo v roku 1997 vzniknúť a nadalej medzinárodne rozširovať svoju činnosť disidentské hnutie medzi svedkami Jehovovými (<http://www.krev.info> a www.ajwrb.org). Títo svedkovia zistili, že sa už nemôžu ďalej podriaďovať tejto zhubnej náuke, ale že vďaka mnohým väzbám musia ostať vo vnútri organizácie. O situácii boli publikované články vo významných lekárskych časopisoch.⁴ Svoj postoj tľmočili i najvyššiemu ústrediu svedkov Jehovových v Brooklyne – tzv. vedúcomu zboru. Odpovedou na aktivity tohto reformného hnutia bolo ďalšie „uvolnenie“ v náuke. Od roku 2000 nesmie svedok Jehovov prijímať iba celú krv a štyri hlavné zložky krvi – plazmu, červené a biele krvinky a doštičky. Naopak, smie prijímať akúkoľvek frakciu z týchto „základných“ zložiek krvi. Rovnako môže prijímať hocakú frakciu z plazmy – ako sú napríklad koagulačné faktory či imunglobulíny – a tiež akúkoľvek frakciu vyrobenú z ostatných zložiek krvi, a to vrátane hemoglobínu – zlúčeniny prenášajúcej v organizme kyslík.

Prognóza

To, že Spoločnosť Strážna veža povolila prijímať hemoglobín, je veľkým prísluhom do budúcnosti. V plnej nahote to tiež ilustruje absurditu celej tejto doktríny. Pokiaľ by sme prirovnali červenú krvinku ku guľôčke ríbezle, je to ako zakázať jest ríbezle vcelku, ale pritom

umožniť zjesť všetok obsah ríbezle bez tenkej šupky. V podobnom pomere je hemoglobín k červenej krvinke – tvorí totiž 97% hmotnosti krvinky. A nako-nieco možno zjesť aj samu tenkú šupku, lebo už nejde o základnú zložku, ale jej „frakciu“.

Watchtower Society v Brooklyne

Už niekoľko rokov sa v klinických skúškach používajú prípravky s boviným hemoglobínom. A zdá sa, že na rozdiel od synteticky vyrobených prenášačov kyslíka na báze fluórokarbónov, ktoré sú toxicke, sa môžu dostať do každodenného použitia predovšetkým v akútnej medicíne. Najďalej sa v tom skúšajú látky Hemopure® a Polyhem®. V odbornej literatúre je tiež zdokumentovaný príklad použitia takejto látky na pacientke z radov svedkov Jehovových.⁵

Predstavitelia svedkov si nepochybne uvedomujú, že zastávajú chybnú náuku, a pravdepodobne dúfajú, že pokroky v lekárstve umožnia, aby tieto nové postupy nahradili klasické transfúzie. Tým by mohla byť náuka o zákaze krvi nenápadne odsunutá do zabudnutia tak, ako to už Spoločnosť Strážna veža urobila s mnohými inými náukami, vrátane neúspešných predpovedí Armagedonu. Keď však pokrok pôjde pomalšie, nastane pravdepodobne ďalší rozvoj reformného hnutia medzi svedkami Jehovovými, a Spoločnosť Strážna veža sa aj tak nevyhne tomu, čoho sa bojí najväčšmi – prehratým súdnym sporom s pozostalými a obrovskej finančnej záťaži, ktorú to prinesie. To je pravdepodobne posledný dôvod, prečo táto absurdná politika trvá doteraz, a prečo sa v pasci vlastného náboženského systému ocitli i sami predstavitelia Spoločnosti Strážna veža. ■

Z časopisu DINGIR 3/2005
preložila: ALŽBETA MRÁKOVÁ
Foto: G. FELS, B. RAKOVSKÝ, archív

Poznámky:

¹ „Ešte nikdy nebola zásoba krvi vo vyspelých krajinách taká zdravotne neškodná ako dnes. Kým v roku 1983 sa riziko prenosu HIV v krvi pohybovalo okolo 1:100 podaných transfúznych jednotiek, v roku 2001 kleslo na hodnotu 1:1 800 000. Krv je dnes taká bezpečná, že klasické spôsoby hodnotenia rizika nákazy prakticky neprekážu a pre dnešné odhadu rizika prenosu HIV, HBV a HCV sa vychádza z matematických modelov.“ In: Busch, M. S., Kleinman, S. H., Nemo, G. J.: *Current and Emerging Infectious Risks of Blood Transfusions*. JAMA, vol. 289, 2003, No. 8, s. 959–961.

² „V Českej republike je u darcov krvi od apríla 2003 povinné testovanie HIV-1 antigénu (HIV p24Ag), doplňujúce doterajšie testovanie anti-HIV-1,2. To prináša skrátenie diagnostického okna HIV infekcie o 4,4 až 7 dní. Reziduálne riziko prenosu HIV infekcie transfúziou sa odhaduje na 0,33 až 2,5 na 1 x 106 odberov. Vzhľadom na nízku prevalenciu HIV infekcie v ČR je predpoklad zachytenia pozitívnej vzorky najviac 1 x za 40 rokov pri zvýšených nákladoch na testovanie.“ In: Masopust, J., Ročková, R.: *Význam rozšírenia screeningového vyšetrenia HIV infekcie u darcov krvi a krvných zložiek v Českej republike*. Trans. Hemat. Dnes, 9, 2003, No. 2, s. 59 – 64.

³ Napríklad Zmluva o ľudských právach a biomedicíne, 96/2001 Zb. m. s., článok 5: „Akýkolvek základ v oblasti starostlivosti o zdravie možno vykonať len s podmienkou, že naň dotknutá osoba poskytla slobodný a informovaný súhlas. Táto osoba musí byť vopred riadne informovaná o účele a povahе základu, ako aj o jeho dôsledkoch a rizikach.“

⁴ Muramoto, O.: *Bioethics of the refusal of blood by Jehovah's Witnesses: Part 1. Should bioethical deliberation consider dissidents' views?* J Med Ethics. 1998 Aug; 24(4): 223 – 230. Review. Erratum in: J Med Ethics 1998 Dec.; 24(6): 375.

⁵ „39-ročná svedkyňa Jehovova sa dostala do ohrozenia života v 31. týždni tehotenstva následkom odlupovania placenty sprevádzaného ťažkou anémiou. Strata krvi viedla k poklesu hemoglobínu pod 3 g/dL (normálne hodnoty hemoglobínu u zdravej ženy sú medzi 12 až 16 g/dL). S takoto nízkou hodnotou hemoglobínu štatistiky umiera 50 až 95% pacientov. Pacientka akceptovala transfúziu roztoku na báze hemoglobínu (Polyhem®), ktorý jej zachránil život.“ In: Cothren, C. C., Moore, E. E., Long, J. S., Haenel, J. B., Johnson, J. L., Ciesla, D. J.: *Large volume polymerized haemoglobin solution in a Jehovah's Witness following abruptio placentae*. Transfus Med. 2004 Jun; 14(3): 241 – 246.

Autor sa angažuje v Spojenectve svedkov Jehovových za reformu v otázke krvi <http://www.krev.info>. Je svedok Jehovov a nepraje si byť vylúčený zo spoločenstva svedkov – preto používa pseudonym Michal Malý. Redakcia jeho želanie zostať v anonymite rešpektuje.

V minulom čísle sme hovorili o probléme kontroly myšle a to z troch aspektov: z hľadiska kontroly správania, myslenia a emócií. Tento proces sa však neobmedzuje iba na ne, dopĺňa sa aj o štvrtý, nemenej dôležitý aspekt – kontrolu informácií. O ňom, ako aj o následkoch prameniacich z členstva v sektách bude reč v tejto tretej, záverečnej časti príspevku.

sekty a závislosť (3)

Kontrola informácií

Kontrola informácií sa prejavuje najmä v stratégii ich dávkowania. Ak má adept pochybnosti, či kladie príliš veľa otázok, povedia mu, aby trochu počkal a zákratko mu bude všetko jasné. Keď sa bude patrične usilovať, nebude šetriť náma-hu, dozrie k tomu, aby bol do veci hlbšie zasvätený. «To je dobrá otázka. Vy-svetlenie nájdete v ďalšej prednáške,» takto dopytujúci nadobúda dojem, že dostał odpoveď, hoci je to de facto inak.¹

Rafał z Krakova spomína, že na prvom stretnutí v Cirkvi zjednotenia zís-

kal iba málo informácií. Neskôr sa dozvedal čoraz viac. Neodhalili mu všetko naraz. Keď sa raz spýtal na vzťah Hnutia zjednotenia (iný názov pre Cirkev zjednotenia – pozn. red.) k Svätej Trojici, do-stal odpoved: «To je téma na dlhšie vy-svetľovanie. Pozývame ťa na prednášku na tému *Svätá Trojica*. Podobným spôsobom aj Darek z Lublinu opisuje svoju účasť na munistických dielňach: „Spravi mi dovolili pýtať sa dokonca i počas prednášok. Neskôr mi však v tom akoby bránili hovoriac: „Odpoved' budeš počuť na ďalšej prednáške, počkaj ešte trochu.“²

Informácia je svojím spôsobom pohoná látkou, ktorá je nevyhnutná na to, aby si človek mohol zachovať kritický pohľad a urobiť správne zhodnotenie. Avšak po odobratí takejto „poohonnej látky“ sa stáva ľahkým objektom manipulácie. V sektách sa táto stratégia realizuje pomocou *kontroly prístupu k vonkajším zdrojom informácií*, čo v spoločenskej rovine znamená obmedzenie kontaktu s dovtedajším sociálnym prostredím. Doktrína vodcu sekty sa pre členov stáva základným zdrojom údajov o realite. Ak čokoľvek čítajú, tak iba propagačné materiály alebo texty vydávané skupinou, ktoré sú navyše spracované takým spôsobom, aby im ich čítanie pomáhalo pochopíť obsah „patričným spôsobom“.

Izolácia od nežiaducich vplyvov okrem toho zahŕňa i *kontrolu komunikácie v rámci skupiny*. V sektách s komunitným či polokomunitným spôsobom života môžu takejto kontrole podliehať dokonca aj súkromné rozhovory medzi jej jednotlivými členmi. Darek z Lublina sa zúčastnil na trojdňovom seminári organizovanom munistami, kde stretol isté dievča, ktoré na toto stretnutie pricestovalo kvôli svojej priateľke absolvujúcej dvojročnú stáž v Cirkvi zjednotenia. Toto dievča začína čoraz viac sympatizovať so sektou. Preto sa Darek, ktorý Munovo učenie prijímal s rezervou, chcel po jednej z prednášok s ňou porozprávať. No ukázalo sa, že hostitelia mu to účinne znemožňovali. A nemali to ľahké, lebo iba oni dvaja boli vonkajšími účastníkmi, ostatní boli organizátori. Ba čo viac, aj po seminári sa sekta snažila zabrániť tomu, aby sa stretli.³

Niekedy sa adepti úmyselne spájajú do malých skupinek, aby sa neposlušné osoby rýchlo izolovali od ostatných. Bývalý munista Steven Hassan spomína, že na začiatku každého seminára rozdelili adeptov na dve kategórie – na „ovce“ a „capov“. Medzi ovce zarátali tých, ktorí mali „duchovné predispozície“, medzi capov zase neposlušných individualistov, od ktorých vedenie sekty nemohlo očakávať nič dobré. V súlade s týmito kategóriami prideľovali nováčikov do jednej zo skupín. Tí v skupine „capov“ bývali spolu, aby nedávali zlý príklad „ovciam“. Ak sa ich nepodarilo „zlomit“, boli vykázaní zo skupiny.⁴

Proces indoktrinácie, obzvlášť v etape vzbudenia svetonázorovej dezorien-

tácie, vhodne podporuje *intelektuálne bombardovanie*. Informácie s určitým emocionálnym nábojom sa jedincovi odovzdávajú v takom rýchлом slede, že nie je schopný ich kriticky stráviť. Určité obsahy sa opakujú donekonečna, v dôsledku čoho sa potláčajú emócie. Obranné mechanizmy sú otupené a myseľ sa voči prichádzajúcim informáciám stáva ľahostajná a rezignuje na ich zhodnotenia, čo brzdí proces refleksívneho myslenia.

Následky členstva v sektách

Niektoré z uvedených stratégii praktizovaných za účelom vytvorenia závislosti u členov siekt sa javia ako mimoriadne invázne nástroje ovplyvňovania, iné im zase vytvárajú len určité pozadie, no ich úloha je rovnako dôležitá. Žiadna seka nepoužíva všetky opísané spôsoby, resp. sú skupiny, ktoré používajú aj iné metódy. Nie vždy si však radoví členovia naplno uvedomujú mieru rafinovanosti týchto sektárskych praktík. Jednoducho sa snažia získať nováčikov podobným spôsobom, akým boli sami získaní. Takto rozmnожujú manipulačné modely, ktoré ktosi kedysi vytvoril a aplikujú ich na druhých.

Manipulácia býva taká naliehavá, že niekedy konáme dokonca sami proti sebe. Nepokoj, ktorý v takýchto situáciach pocitujeme, môže byť ukazovateľom, že niekoľko sa nás pokúša zmanipulovať. Najúčinnejším testom na odhalenie takého vplyvu je úprimne si zodpovedať základnému otázkam: Cítim sa vnútorné slobodný, môžem kedykoľvek opustiť skupinu?

Problémy psychickej povahy

Ked' sa pozérame na problémy príslušnosti k sektám cez prizmu psychických procesov, u terajších členov siekt sa opisuje tzv. *syndróm indoktrinácie*, ktorý sa vyznačuje nasledujúcimi prejavmi: náhla zmena hierarchie hodnôt spojená so vzdáním sa túžby po kariére; rýchla a dramatická zmena spôsobu správania; zníženie pružnosti myсл a schopnosti adaptácie; poskytovanie mechanických, stereotypných odpovedí; potlačenie a otupenie citlivosti; pochmúrna nálada, alebo naopak chorobné nadšenie; regresia: obete sa začínajú správať ako deti, nachádzajú záľubu vo

svojej závislosti, túžia, aby sa rozhodovalo za nich; fyzické zmeny, podľomene zdravie, strata hmotnosti, tupý výraz tváre a vyhýbavý pohľad; iné poruchy ako: disociačné stavby, stereotypnosť správania, obsesie, rozlietaná myseľ a tiež halucinácie.⁵

Psychické problémy, s ktorými sa boria bývalí členovia siekt, sa často opakujú a dajú sa systematicky rozdeliť podľa ich charakteristických prejavov:

► *poznávacie* – ľažkosti pri koncentrácií a zapamätávaní vyplývajúce z nadobudnutého upriamenia pozornosti a myslenia jedine na obsah spojený s kultom; vnímanie reality v čierno-biele farbách; magický spôsob myslenia; „začažený jazyk“ ako následok používania žargónu sekty a zmeny významu základných pojmov, ktoré môžu deformovať percepciu reality a stážovať kontakt s ľuďmi; disociačné stavby stážujúce koncentráciu pre krátke náhle výpadky vedomia. Tie sú výsledkom v sekte všeteného únikového mechanizmu, ktorý spočíva na vstupovaní do iných stavov vedomia či do stavov tzv. „nemyslenia“ vždy, keď sa objaví nejaká ľažká situácia.

Dalej ide o „zdrhanie“, ktoré je variantom disociačného stavu a možno ho opísť ako náhly a automatický návrat ku v sekte formovanej pseudotožnosti vyvolaný určitými zrakovými, sluchovými, dotykovými, čuchovými alebo chuťovými podnetmi, ktoré boli predtým súčasťou procesu zameraného na vytváranie závislosti od kultového prostredia;

► *emocionálne* – depresívne a úzkostné stavby (obzvlášť silné v prvých mesiacoch po odchode jedinca); fobie, ktoré zdržujú proces jeho odchodu zo skupiny, ale niekedy pretrvávajú i dlhý čas po ňom. Bývalí členovia sa obávajú nejakej tragédie ako následku odchodu zo sekty alebo pocitujú veľký strach z toho, že vodca môže zabrániť prílevu energie k nim, čo môže spôsobiť ich okamžitú smrť; nočné mory; pocit viny, izolácie, bezradnosti, znechutenia, straty zmyslu života; pocit strateného času; nízke sebavedomie;

► *spoločenské* – problémy so samostatným rozhodovaním a v nadväzovaní blízkych známostí. Medzi špecificky postkultové syndrómy porúch patria: poruchy vzťahov, netypické disociačné poruchy a zložité syndrómy poúrazového stresu. Niekedy sa vyskytujú psycho-

tické syndrómy, ktorých vznik (v prípade reaktívnych psychóz), odhalenie alebo prehĺbenie (v prípade endogénnych psychóz) súvisí s príslušnosťou ku kultovej skupine.⁶

Nepokojné vzťahy s okolím

Špecifickom pôsobenia nejednej sekty je to, že generuje asociale, ba až antisociale postoje svojich stúpencov. Tako sekta nesie zodpovednosť za spoločenskú dezorientáciu súčasných, ale i bývalých členov.

Tendencia k dichotomickému obrazu sveta vyplývajúca z vieroučného systému generuje a prehlbuje separatistický postoj členov sekty voči okoliu. Tento sklon treba považovať za typický znak každej sekty. Aj tie najprepracovanejšie a najzložitejšie doktríny siekt predstavujú mimoriadne zjednodušený obraz reality: čierne a biele, dobro proti zlu, duchovné hodnoty proti materiálnym, my proti nim. Rozdelenie na *sacrum* a *profanum*, ktoré je viditeľné v zdravých náboženských prostrediacach, je vo vnútri takejto náboženskej skupiny zamenené na delenie členov sekty na „patriacich do sféry *sacrum*“ a ostatných členov spoločnosti, ktorí „žijú vo sfére *profanum*“.

Sekta zdôrazňuje svoju výnimočnosť a odlišnosť označujúc ľudí stojacich mimo skupiny podľa svojej typickej nomenklatúry. Pre členov Hare Krišna hnutia to budú „materialisti“, pre členov sekty Rodina či munistov – „systematíci“, pre scientológov – „neprístupní“.

Najvážnejšie dôvody na znepokojenie sa objavujú vtedy, keď sa spoločenstvo oddeluje od ostatného sveta z hľadiska geografického. Radikálne a jednoznačné pretrhnutie zväzkov so spoločnosťou bolo charakteristické napríklad pre poľskú sektu Nebo. Toto rozkmitrenie so zvyškom sveta sa prejavovalo ničením dokumentov totožnosti, nerešpektovaním prihlásovacej povinnosti, školskej dochádzky, nedodržiavaním povinného očkovania u najmladších, vyhýbaním sa vojenskej službe, neregistrovaním narodených detí, zrieknutím sa zdravotných služieb a lipnutím na liečbu vlastnými metódami. Zrieknutie sa odbornej lekárskej pomoci sa týkalo aj mnohých žien v tehotenstve a pôrodotv. ktoré sa konali doma, bez starostlivosti pôrodnej asis-

tentky a lekára. Radikálna izolácia skupiny značne sťažovala kontakt s ich príbuznými či predstaviteľmi médií.⁷

Vstup do sekty v zásade vždy spre-vádza pretrhnutie dovtedajších spoločenských zväzkov. Dokonca i vtedy, ak nedochádza ku geografickej izolácii skupiny, sa môžu jednotliví členovia ohra-ničovať spoločensky aj psychologicky, pretrhávajúc postupne putá, ktoré ich spájajú s druhými ľuďmi, tak, že majú nakoniec pocit nedostatku alternatívy.

Výzva náboženskej povahy

Sekty svojím učením a postojom vyvolávajú svetonázorový zmätok v ľud-ských mysliah a zavádzajú chaos do ich vieroučného systému. Predstavujú preto vážnu výzvu pre pastoračnú čin-nosť Cirkvi. V roku 1991 kardinál Francis Arinze, predseda Pápežskej rady pre medzináboženský dialóg, upozornil na nasledovné nebezpečenstvá: sekty ohrozujú jednotu Cirkvi a spochybňu-jú a odmietajú pravdu katolíckej viery propagujúc neopohanstvo, okultizmus, mágiu, špiritizmus či satanistické rituály. Mnoho sekty praktizuje agresívny pro-zelytizmus a boj s katolíckou cirkvou.⁸

Formulujúc pastoračné odporúčania na obranu pred sektami kardinál Arinze zdôraznil, že členov sekty netreba od-sudzovať, ale treba s nimi zaobchádzať ako s bratmi blúdiacimi vo viere. Pri-pomenul, že so sektami treba viesť dialóg, avšak zdôraznil, aby sa to robilo s ná-ležitou rozvahou a rozlišovaním. Ne-máme ani odsudzovať rovnako všetky nové náboženské hnutia ignorujúc roz-diely medzi nimi – máme byť priprave-ní objavovať vo svojej podstate dobré a šlachetné tendencie a hľadať možnos-ti spolupráce. V prípade sekty jedno-značne nepriateľských voči Cirkvi treba hľadať slušné obranné prostriedky.⁹

Uvedieme ešte slová arcibiskupa Józefa Michalika, ktorý v roku 1992 ešte ako ordinár Zielonogórsko-gorzowskej diecézy povedal: „Naša negatívna reak-cia a hodnotenie týchto skupín nemôže vychádzať iba z ich odlišnosti, lebo ona môže byť neúplná a vôbec nemusí byť negatívna. Neodmietame ich ani preto, lebo ich správanie býva nepochopiteľné či podivné a ich kontakt so spoločnos-tou vzbudzuje výhrady. Naše rozhodné odmietanie sekty či tajných združení vy-plýva z toho, že hlásajú falošné učenia,

deformujú pravdu alebo manipulujú s ľuďmi a ohrozujú jeho spásu“. Ba čo viac, arcibiskup Michalik nedovoľuje ani pasívny postoj voči fenoménu siekt: „Neľutujme preto čas na čítanie Svätého písma, siahajme po knihách s kato-líckym obsahom, aby sme nadobudli hlbšie poznanie a mohli aj druhým poslúžiť našimi vedomosťami. Svedectvo a hlboká viera sú najlepšou hrádzou proti ohrozeniu zo strany siekt.“¹⁰

Záver

Ako možno z uvedených úvah vyvodíť, príslušnosť k sektám pôsobí rozličným spôsobom. Môže nachádzať svoje vyjadrenie v komplikáciach psychickej, spoločenskej alebo náboženskej povahy. Prináša navyše otrávené ovocie čin-nosti siekt a rozličných psychokultov, o ktorých, žiaľ, iba zriedkakedy hovoríme, hoci sú veľmi vázne, pretože útočia na ľudský život.

■ Preklad: -dj-

Foto: B. RAKOVSKÝ

Poznámky:

¹ Ritchie, J.: *Tajemniczy świat sekt i kultów* (Tajomný svet siekt a kultov). Książka i Wiedza, Varšava 1994, s. 13 – 14

² Nowakowski, P. T.: *Sposoby pozyskiwania nowych członków przez sektę* (Spôsoby získavania nových členov sektami; magisterská práca). Śląska univerzita, Katowice 1998, s. 72

³ Tamże, s. 61

⁴ Hassan, S.: *Psychomanipulacja w sektach* (Psychomanipulácia v sektách). Wydawstwo Ra-vi, Łódź 1997, s. 109

⁵ Wiktor, K.; Mikrut, G.: *Raport o niektórych zjawiskach związanych z działalnością sekt w Polsce* (Správa o niektorých javoch súvisiacich s pôsobnosťou siekt v Poľsku). Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Warszawa 2000, s. 43

⁶ Tamże, s. 44

⁷ Beźnic, Sz.: *Przegląd nowych ruchów religijnych w Polsce* (Prehľad nových náboženských hnutí v Poľsku). In: Barker, E.: *Nowe ruchy religijne* (Nové náboženské hnutia). Wydawstwo Religijny Nomos, Kraków 1997, s. 301

⁸ Arinze, F.: *Sekty i nowe ruchy religijne jako problem duszpasterski* (Sekty a nové náboženské hnutia ako pastoračný problém). L’Osservatore Romano (poľské vyd.) 7/1991, s. 12 – 16, zv. IV.

⁹ Tamże, zv. V: *Odpowiedź duszpasterska: wska-zania ogólne* (Pastoračná odpoved: všeobecne odporúčania)

¹⁰ Doświadczenie konfrontacji z sektami i New Age (Skúsenosti z konfrontáciu so sektami a New Age). In: Kmiecik, V., Czaja, A., Kowalik, K.: *Od konfrontacji do dialogu. Doświadczenia Kościoła w XX. wieku* (Od konfrontácie k dia-logu. Skúsenosti Cirkvi v 20. stor.). Wydavateľ-stvo Gaudium, Lublin 2003, s. 107

Ked' uvažujeme o závislosti Kod sekty, hľadáme v prvom momente odpoveď na otázku, ako je to možné, že v nich ľudia veria rôznym nezmyslom. Prečo sa inteligentní a vzdelaní členovia nechajú zastrašovať ich vodcami a prehliadajú logiku. Ako je vôbec možné, že napriek tomu, že prestali veriť vodcovi, doktríne i samotnej skupine, nie sú schopní z nej odísť a naďalej v nej zotravajú. Keby sme chceli celý problém zjednodušiť, odpovedali by sme, že dôvodom je strach.

Fobie okovu závislosti

V skutočnosti ide o strach, ktorý je extrémne vystupňovaný. Strach, ktorý dokáže človeka paralyzovať bez ohľadu na jeho intelekt, osobnosť, morálku, zdravotný stav. Vodcovia siekt využívajú tento spoľahlivý nástroj indoktrinácie fóbii, aby urobili z členov závislých a poslušných nasledovníkov.

Kultovú fóbiu môžeme chápať ako naučený hendikep, ktorý je súčasťou celkovej stratégie pri praktizovaní psychickej manipulácie. Často funguje na podvedomej úrovni, aj preto sa voči nemu ľudia cítia bezbranní. Ked' máme dočinenia s človekom závislým od sek-

ty, musíme mať na zreteli, že až prekonaním týchto fóbii môže dosiahnuť oslobodenie. To je dôvod, prečo by sme mali dôležitosť fóbii uznať tým, že sa ich naučíme rozpoznávať a liečiť.

Fobia je ustavičný iracionálny strach z nejakého predmetu alebo situácie. Všetky fobie spúšťa nejaký podnet, ktorý aktivuje cyklus strachových predstáv, myšlienok a pocitov. Impulz môže byť interný alebo externý stimul, ako je myšlienka, predstava, slovo, vôňa, chut', pocit alebo správanie. Tento podnet spôsobí, že si človek vyvolá negatívne predstavy, často podvedome, a v mys-

tatiana rusnáková

li sa mu zační automaticky preháňať úzkostné myšlienky. Počas fóbickej reakcie sa taktiež aktivuje automatická reakcia tela pre fyziologické prežitie. Preto panická odozva spôsobuje množstvo fyziologických symptómov, ako sú búšenie srdca, lapanie po dychu, sucho v ústach, zimnica, nadmerné potenie, červenanie sa či zblednutie, mravčenie v končatinách a pod. Najrýchlejšou metódou, ako sa vyrovnáť s fóbiami jednotlivca, je vyhnúť sa provokovaniu ich stimulov.

Fóbie celkovo skresľujú pohľad na realitu, spôsobujú negatívne emočné a intelektuálne ovládanie, znižujú sebadôveru a podielajú sa na tvorbe nesprávneho úsudku osoby. Častými nekultovými fóbiami sú strach z výšok, z krvi, zo zubára, z lietadla či cestovania v dopravných prostriedkoch, z výťahov, zo zúžených priestorov, z verejného vystupovania, z hadov, pavúkov atď.

Pre kultové fóbie je charakteristické, že ich využívajú vodcovia, ktorí členov okrem iného učia, že sú úplne zodpovední za to, čo sa im stane, že neexistuje nič také ako nehoda, že všetko má spirituálnu príčinu a že skupina alebo vodcovia takmer nikdy nie sú zodpovední za zlé výsledky. Ak sa stane niečo zlé, je to preto, lebo člen sekty niečo zlé urobil. Kritické myslenie je minimalizované, preto strach prevažuje nad logikou.

Najklasickejšou kultovou fóbou je strach z protisektařských aktivít. Členom zvyknú hovoriť, že deprogramátori a výstupoví poradcovia ich unesú a budú mučiť. Vďaka vodcom členovia veria, že deprogramátori príbužným vymývajú mozog, aby si ich najali. To spôsobuje, že niektorí členovia majú strach a nedôveru voči svojim rodinám.

Pestrá škála fóbí

Vodcovia siekt vyvolávajú u svojich stúpencov intenzívne pocity a sú schopní nimi manipulovať tak, že môžu ľahko aktivovať strach a paniku. Veľký záchvat paniky spolu so somatickými prejavmi vyvoláva práve konfrontácia medzi stúpencom a reálnou spoločnosťou. Tiež je dôležité si uvedomiť, že kultová identita zahrňa množstvo rôznych druhov fóbii, aby tým osobu lepšie udržala v závislosti. Členovia siekt môžu byť naprogramovaní tak, že ak sa nepodriaďia alebo zo skupiny odídu, budú trpieť

napríklad v oblasti fyzického zdravia – tým, že zomrú v bolestiach, budú zavraždení, spáchajú samovraždu, ochorejú na smrteľnú chorobu, spôsobia, že ich blízky ochorie a zomrie, sami zomrú pri dopravnej nehode, zbijú ich alebo znásilnia, ohluchnú alebo oslepnú, zomrú pod vplyvom drog, spôsobia, že ich deti sa narodia mŕtve alebo znetvorené a pod.

V oblasti duševného zdravia to môžu byť napríklad aj tieto fobie: že sa zbláznia, že sa dostanú na psychiatriu, budú im podávať lieky, elektrické šoky a urobia lobotómiu, že sa im zníži inteligencia, stratia pamäť, nadanie a schopnosti, že nikdy nebudú šťastní a po zvyšok života budú trpieť.

Ďalšie fobie im vstupujú v duchovnej oblasti: že sa stanú nespirituálnymi, stratia vzťah k Bohu, napadnú ich nadprirodzené bytosť, duchovia a démoni, že nikdy nebudú spasení alebo nedosiahnu osvietenie, že ich spirituálne napadnú, znásilnia alebo zavraždia v spánku, že sa budú veľakrát reinkarnovať ako hmyz alebo iný odporný tvor, budú mať problémy s minulými a budúcimi životmi, skončia naveky v pekle alebo budú posúdení ako nehodní, ked sa uskutoční Armagedon.

V sociálnej oblasti ide napríklad o nasledovné fobie: že nebudú milovaní, že stratia bezpečnosť a istotu skupiny, že nikomu nebudú dôverovať, rodina, priatelia a iní ich odmietnu, nenájdú si dobrého životného partnera ani zamestnanie a dobré finančné zabezpečenie, nikdy sa opäť nestretnú so svojimi deťmi, vnúčatami, iní nimi budú manipulovať, obťažovať ich, budú nezvestní, prenasledovaní zlými agentmi, alebo psychiatrami, unesú ich a budú držať vo väzení.

Vyskytujú sa aj iné fobie. Napríklad, že ich budú špehovať a sledovať, fobie z iných bytosťí, ktoré ich unesú a budú na nich robiť experimenty, fobie z teroristov, zo zničenia zeme či z jadrového holokaustu. Každá skupina používa svoj repertoár fóbii. Niektoré z týchto strachov možno v skutočnosti i zdôvodniť.

Spôsoby vstupovania a upevňovania fóbí

Fobie sa najčastejšie vstupujú podľa overeného a účinného postupu. Praktizovanie dlhotrvajúcich modlitieb, me-

ditácií, spevov a hypnotických postupov na vytváranie zmeneného stavu vedomia alebo tranzu je v sektách bežné. Za tým nasleduje cielená doktrinácia. V tranze je totiž analytické myslenie blokované a informácie prechádzajú s minimálnym, ak nie žiadnym kritickým hodnotením. V tomto stave tzv. „otvorenosti myseľ“ vodca zadáva sugescie dvoma spôsobmi. Najčastejšie sa využívajú priame sugescie pre ich konkrétnosť. Napríklad vodca povie: „Ak sa vám stane, že odpadnete od viery a odídeťte, umriete na rakovinu.“ Keď vezmeme do úvahy stav tranzu, silu fobie, sugestívny pohľad a gestá a „božskú“ autoritu vodcu, ktorou sa prezentuje, pochopíme, ako je možné uveriť absurditám.

Ďalším spôsobom je nepriama sugescia. Je málo konkrétna, ale môže byť o to efektívnejšia. Napríklad členom sekty možno povedať: „Vždy, keď stratíte vieri a odídeťte, stane sa niečo zlé.“ Tým, že sa nešpecifikuje, nepriamy prístup dovoľuje, aby jednotliví členovia vyplnili prázdný priestor prostredníctvom fantázie svojím najväčším strachom. Odpadlíka môže posadnúť démon alebo sa môže psychicky zrútiť a dostať na psychiatriu. Čo keď stratí milovanú rodinu a zostane sám? Alebo ho čaká ešte niečo horšie? Nikto presne nevie. Nepriama sugescia vyvoláva projekcie najtemnejších predstáv človeka.

Na upevnenie fóbii vodcovia siekt radi používajú príbehy o odpadlích. Podsúvanie poplašných informácií je totiž jedným zo spôsobov vzniku fóbii. Napríklad: „Peter, ktorý pred časom od nás odišiel, mal ľahkú autonehodu, ktorú neprežil. Čo už, keď nebral vážne naše poslanie, zradil Boha a ten ho vytáhal ako neplodný figovník.“ Tieto príbehy sú často vymyslené. Niekedy sú polopravdivé, resp. pravdivé sú iba v tom, že osoba odišla zo skupiny.

Bývalí členovia, „kajúcní navrátilci“, majú za úlohu rozprávať o nerestiah a hriechoch ľudí vo vonkajšom svete, prípadne o svojom utrpení, ktoré ich postihlo, pokým sa „nevratili do Božieho košiara“. Čím väčšmi sa v príbehoch hyperbolizuje (zveličuje), tým väčší priestor sa poskytuje strachu. Rovnako účinné sú hororové príbehy, najmä príbehy na báze satanizmu, démonizmu, čarodejníctva, prípadne sci-fi. V poradenstve po hororových trhákoch automaticky stúpa počet klientov, ktorí vďa-

ka týmto druhom filmu prídu k nejakej fóbii, a pritom ani nemusí ísiť o problém so sektou. Poznám dospelých klientov, ktorých dodnes prenasledujú vymyslene či skutočné hororové postavy, ktoré videli ešte v detstve. Na jednej strane si povieme, že je to iracionálne, na druhej ale zostáva faktom, že to funguje.

Azda najobvyklejšou, najpraktickejšou a najnázornejšou pomôckou na pestovanie strachu v sektách sú mediálne správy o katastrofách. Médiá, hoci sú mienkotvorné, sa zvyčajne sústredujú na súhrn negatívnych udalostí, ktoré doliehajú na ľudstvo. Vodcovia siekt ich využívajú, lebo radi hovoria svojim členom o povodniach, zemetraseniach, požiaroch, hladomoroch, vojnách a používajú ich ako dôkaz, že prichádza koniec sveta. Nemusí byť časovo presne ohraničený. Podstatné je, že u členov vytvára zmätok v prežívaní. Apokalypsa môže vzbudzovať radostné očakávanie tvrdo vybojovanej odmeny vo forme spásy, ale môže vyslovávať aj nadmerné obavy a úzkosť. Obavy sa týkajú pochybností, či si nasledovník skutočne spásu zaslúži, keďže má stále čo zlepšovať a strach súvisí s tým, čo bude s príbuznými (nečlenmi), ktorí sú v duchu elítárstva odsúdení na zatratenie.

Vodcovia sa snažia taktiež preskúmať akékoľvek už jestvujúce fobie a strachy u členov, najmä nováčikov. Vedú ich k tomu, aby odhalili podrobné informácie o svojej minulosti, napríklad traumatickej udalosti či psychické poruchy. Prostredníctvom citlivých miest môžu aktivovať staré fobie alebo vytvárať nové. Vodcovia najsúkromie aktivujú pôvodnú fobiu člena, ktorú vzápätí dajú do súvisu s tým, čo je hrozou pre jeho kultovú identitu, aby tak ňou mohli vytvárať závislého člena sekty. Napríklad, ak sa zistí, že najväčšou slabostou člena je fobia z krvi, nahovoria mu, že v prípade odchodu zo skupiny pocíti také utrpenie, akoby ho po celú večnosť mučili až do krvi. Ak má člen obsedantný strach, že sa stane homosexuálom, povedia mu, že po odchode sa ním určite stane a nebude to môcť ovplyvniť. Bývalému narkomanovi stačí pohroziť, že ak zo skupiny odíde, vráti sa naspať k drogám.

Strach sa zovšeobecní tak, aby zahŕňal čokoľvek, čo je hrozou pre kultovú identitu – nielen odchod zo skupiny, ale aj akékoľvek myšlienky, pocity, kritické

informácie voči vodcovi, doktríne alebo organizácii, prípadne problém s bývalými členmi a kritikmi skupiny. Vodcovia majú záujem cez fobie pestovať závislé osobnosti s nízkou sebaúctou, ktoré cítia bezmocnosť a beznádej pri myšlienke na odchod zo skupiny.

Ako pomôcť prekonat' fobie

Ak chceme závislému od sekty pomôcť odblokovať vštepené fobie, mali by sme postupovať systematicky a podľa určitých zásad. Najsúkromie mu objasníme, čo to fobia je a ako sa líši od oprávneného strachu. Strach, hoci je z hľadiska prežívania nepríjemný, sa považuje za jednu z najdôležitejších ľudských emócií. Napomáha prežitie tým, že nás upozorňuje na potenciálnu hrozbu a mobilizuje telo, aby buď bojovalo, alebo ušlo.

Základným rozdielom medzi strachom a fobiou je, že strach sa zakladá na skutočnom nebezpečenstve alebo hrozbe, kým fobia na neracionálnom, respektíve nerealistickom presvedčení. Pri fobii je tiež podmienkou, že spôsobuje taký stav úzkosti až paniky, že sa človek strachovému objektu alebo situácií vydýba. Ak je teda odchod zo skupiny spojený s prognózou katastrofy, člen sa radšej vyhne odchodu, ktorý spôsiba fobiu, a v skupine zotrva.

Ked' sme vyhodnotili, že je to iracionálny strach, teda po identifikácii fobie, pokračujeme nácvikom potrebných kompetencií. Znamená to získať nevyhnutné vedomosti a behaviorálne zručnosti, aby sme sa primerane správali. Napríklad klienta s fobiou zo šoférovania sa najsúkromie opýtame, či má praktické skúsenosti so šoférovaním a či ho praktizuje dosť dlho na to, aby sa cítil v tejto činnosti istý. Často sa táto fobia vyskytuje u ľudí s chabými vodičskými zručnosťami. Preto ak chce klient nadobudnúť istotu a sebavedomie pri tejto činnosti, musí trénovať jednotlivé úkony ako preraďovanie rýchlosť, parkovanie, cúvanie, jazdu v noci, v silnej premávke a pod. Tým si vyvinie viac kompetencií a sebadôvery. Rovnako to platí aj pre sekou vštepené fobie.

Členov siekt najväčšmi máta predstava, že sa ich najhorší strach skutočne naplní. Tu sa dá dobre využiť predstavivosť. Požiadame člena, aby si predstavil svoj katastrofický scenár a aby opísal, čo teraz cíti. Ak má napríklad člen fó-

biu, že po odchode zo sekty skončí na psychiatrii, požiadame ho, aby si to čo najživšie predstavil a verbalizoval, ako sa prechádza v stave pomátenosti po areáli psychiatrie, ako má oblečený župan, robí na návštěvníkov rôzne grímasy a rozpráva nezmysly. I keď sa klienti týmto predstavám a ich opisu spočiatku vyhýbajú, neskôr sa absurdite strachu sami posmievajú. Tento malý experiment značne pomáha odčerpať fobiám ich silu.

Ak sa spustí fobia a člena sekty sa zmocňuje panika, vytvorí si automaticky, teda podvedome negatívnu asociovanú predstavu. Môžeme ho v stave relaxácie so zatvorenými očami požiadať, aby si vytvoril túto fobickú predstavu vedome. Tým, že fobiu človek zažíva v predstave a je počas nej uvoľnený, učí sa s ňou zaobchádzať v bezpečnom prostredí, aby mohla postupne odznieť.

Inou alternatívou je, že si človek na vodi pozitívnu vizualizáciu toho, ako fobickú situáciu zvláda – tentoraz ako kompetentná osoba. Pomocou tejto vizualizácie sa ľuďom pomáha nahradíť traumatická spomienka novou pozitívnu alternatívou. Osobu, ktorá už má napríklad fobiu z výťahov, viedieme k tomu, aby sa znova a znova pozerala na seba, ako bezpečne a pohodlne cestuje.

Počas záchravy fobie ľudia počujú vnútorný hlas, ktorý je spanikárený a vystrašený. V tejto situácii je potrebné najprv identifikovať tento hlas, uvedomiť si ho a potom vyhodnotiť situáciu, aby určili, či existuje nejaká príčina nebezpečia. Ak nie je, môžu si sami pomôcť tým, že budú hovoriť so sebou po-kojne a kontrolované, čím sa utišia. Keď si klient uvedomí, že myšlienky, ktoré sa mu preháňajú hlavou, sú jeho vlastné a teda sám ich môže kontrolovať a usmerňovať, je to pre neho vždy veľká úlava. Napríklad: „Všetko bude dobré. Mám to pod kontrolou. V minulosti som už dobre zvládol takéto situácie.“

Ďalšou metódou je možnosť vylúčiť spôsobu a iné pozostatky fobii tým, že sa klient desenzibilizuje (znecitlivie) voči zdroju strachu. Je dôležité tento proces začať pomaly naplánovaním malých ovládateľných krokov. Ľudia, ktorí sa boja napríklad pavúkov, môžu prísť k pavúkovi s blízkou osobou a stáť od neho na vzdialenosť asi jedného metra, dokým sa necítia bezpečne a príjemne. Potom sa môžu trochu priblížiť, dokonca

i sami, neskôr sa môže pavúka aj zľahka dotknúť, ponechať si ho na dlani a pod. Klúcom je pomalý trvalý pokrok vytváraním nových pozitívnych asociácií, pričom človek nadobúda väčšiu sebadôveru.

Príbuzní môžu členom siekt pomáhať pri objasňovaní fóbií i poukazovaním na iné zhoubné skupiny alebo uvádzaním príkladov ľudí, ktorí svojvolne vstupujú fóbiu, aby iných manipulovali strachom. Je vhodné, aby im poskytli viacero príkladov kultových fóbií a aby sa spýtali člena sekty, čo si myslí o uvedených skupinách, a zároveň im poskytli príklady, ako bývalí členovia odišli z týchto skupín, pochopili svoju indoktrináciu fóbiami a úspešne na sebe aplikovali liečbu.

Napríklad mu môžeme uviesť naše stretnutie s bývalým členom inej psychomanipulatívnej skupiny, ktorý nám opísal spôsob, ako vstepovali do jeho mysele fóbie, ako bol naprogramovaný veriť, že ak by odišiel zo skupiny, stali by sa mu hrozné veci a ako ho to udržiavalo v skupine dlhý čas, kým nestreltol iných ľudí, ktorí zo skupiny odišli. Na rozdiel od toho, čoho sa obával, tito bývalí členovia boli šťastní a naplnení. Táto vedomosť mu navodila pochybnosť, či jeho obava opustiť skupinu je skutočný strach, alebo fóbia.

Je dôležité viesť rozhovor s členom sekty spôsobom, ktorý nespúšta zastavenie myslenia. Treba pamätať na to, že nasledovníkom sa nedovoľuje mať negatívne myšlienky o svojom vodcovi, doktríne alebo skupine. Tým, že najprv budeme nepriami, môžeme svojmu blízkemu poskytnúť informáciu o fóbiách bez spustenia fóbie a obranných mechanizmov. Slová ako sekty, vymývanie mozgu a psychická manipulácia je vhodné používať iba vtedy, keď sa tým nenaruší vzájomný vzťah s členom sekty. Môžeme používať iné pojmy ako napríklad uzavreté organizácie, zhoubné skupiny, autoritatívne spoločenstvo, indoktrinácia a neslobodomyselnosť.

Pravidlom je, že najsikôr hovoríme o skupine, ktorú osoba považovala za sekstu pred svojím zaangažovaním sa. Záujem by sa mal sústrediť na to, ako organizácia narúša osobnú autonómiu svojich prívržencov. Dbáme na to, aby sme poukazovali na sekstu, ktorá má podobnosti so skupinou nášho blízkeho. Ak je osoba napríklad v nejakej kresťan-

skej sekte, použijeme najmenej jeden príklad inej kresťanskej sekty. Samozrejme, že postup predpokladá našu dôkladnú znalosť a orientáciu v problematike.

Rozhovor s našim blízkym môžeme začať tým, že sme rozmysľali o konkrétnej skupine po prečítaní článku alebo knihy, vypočutí relácie v televízii či po nedávnom stretnutí s nimi. Začneme zoskupením odlišným od toho, v ktorom je člen sekty, aby mohol súhlasiť, že toto zoskupenie je zhoubnou sektoou. Postupujeme pomaly, nikam sa nenáhlime. Myslíme na to, že väčšina členov siekt verí, že existujú zhoubné sekty. Iba si nemyslia, že práve tá ich skupina môže byť jednou z nich. Vysvetlíme, že konkrétna skupina skutočne vstupuje fóbie do myslí svojich členov, aby ich udržiavala závislých a poslušných. Prejdeme celý problém od začiatku, ale teraz ho použijeme na vybranú skupinu. Ako príklady je vždy najlepšie použiť skutočných bývalých členov, lebo sa neskôr môžeme člena sekty opýtať, či je pripravený hovoriť s touto osobou.

Ďalej hovoríme o tom, ako členov týchto iných skupín školia, aby mali iba negatívne predstavy a negatívne autosugescie o vonkajšom svete alebo svojej minulosti. Preberieme, ako sa im vnucujú fóbie, že umrú, zošalejú alebo ich posadnú démoni, ak by uvažovali o odchode zo skupiny. Pokúsime sa počítať množstvo fóbií, ktoré platia pre skupinu nášho blízkeho, ale robíme to v inom kontexte. Poskytneme mu informácie spôsobom, ktorý sa bude dať počúvať a stráviť. Vravíme i o tom, ako učia myslieť členov v uvedených skupinách, že nie je legitímný dôvod vonkacom odchádzať a ako sa odpadlíci vždy považujú za slabých, pomátených, sebeckých a nespirituálnych. Môžeme bojovať s týmito fóbiami tak, že necháme nášho blízkeho hovoriť s bývalými členmi, to je však možné len ojedinele.

Ked' člen sekty pochopí, že existujú iné možnosti a že osoba môže odísť a žiť naplneným životom, proces pozitívnej vizualizácie sa stane výrazne jednoduchším. Úspechom je, keď člen sekty súhlasí, že iné skupiny ovládajú svojich členov pomocou fóbií a že sa členom v skutočnosti nestanú zlé veci, keď z týchto zo-skupení odídu. Dôležité je nevnucovať informácie členovi sekty, ktorý je vyhýbavý či vzdoruje. Nakoniec prediskutujeme osobitosti skupiny nášho blízkeho.

Ked' nastane správny čas, môžeme sa opýtať člena sekty: „Je možné, aby si odišiel zo skupiny a bol šťastný a naplnený? Ak nie, prečo nie? Ako sa táto skupina líši od druhých skupín?“ Ked' člen sekty vidí, že jeho skupina podobne ako iné preberané skupiny praktizuje indoktrináciu fóbiami, väčšina predskudkov o psychickej manipulácii sa uvolní. Opýtame sa ho, či sa niekedy rozprával s bývalým členom skupiny, ktorý je šťastný a naplnený. Svoju otvorenosťou k takému rozhovoru by mohol preukázať, že nie je manipulovaný strachom.

V ďalšej fáze je cieľom nechať osobu vytvoriť si spojenie medzi jej skupinou a inou skupinou, o ktorej hovoríme. Ide o to, aby člen sekty videl, že jeho skupina, podobne ako iné sekty, manipuluje so svojimi členmi, pričom spôsobuje, že majú strach, že ak by niekedy zo spoločenstva odišli, stanú sa im hrozné veci. Naším účelom nie je dokázať, že máme pravdu, alebo napadnúť člena sekty, ale skôr priviesť osobu k tomu, aby sama na sebe použila liečbu fóbie.

Ak sa vybuduje vo vzťahu dostatočná dôvera, môžeme vychádzať z diskusie o iných skupinách. Opýtame sa člena sekty napríklad to, či si niekedy mysel, že jeho skupina robí čosi podobné ako uvedené spoločenstvá. Ak sa opýta: „Čo tým myslíš?“, môžeme povedať: „Uvažujem, či je možné odísť z tvojej skupiny a byť šťastný a naplnený.“

Záver

Posledným cieľom je motivovať osobu, aby sa stretla s bývalými členmi skupiny, ak máme takúto príležitosť. Môžeme sa člena opýtať, či pozná niekoho, kto zo skupiny odišiel a je šťastný a naplnený. Ak nad tým popremýšľa a dokáže si vybaviť osobu, ktorá odišla a darí sa jej, môžeme sa ďalej opýtať, či by bol ochotný sa s ňou stretnúť. Na konci celého procesu je nádej, že člen sekty bude schopný porozumieť vlastným obávám a neistotám a poznať spôsoby, ako ich prekonáť.

Foto: M. RUSNÁK

Literatúra:

1. Abgrall, J. M.: *Mechanismus sekt*. Nakladatelství Karolinum, Praha 2000
2. Hassan, S.: *Releasing the Bonds*. Freedom of Mind Press, Somerville 2000
3. Porterfield, K. M.: *O sektách*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1997

Úvodný článok na tému novopohanstvo sme v predošom čísle venovali povahе a rozčleneniu tohto zväzku nových náboženských hnutí a v jeho druhej polovici najstaršej z novopohanských tradícií – tradícií Keltov. Navrhli sme päť charakteristík novopohanstva: 1. protestný postoj, 2. diskontinuita vo vzťahu k starovekým náboženstvám toho istého mena, 3. inšpirácia vedeckými prácami, 4. novodobé romantické korene a 5. dôraz na spoločenstvo.

Novopohanstvo živenie mŕtvej tradície (2)

zdeněk vojtíšek

Aj hlavných tradícií je v novopohaniskom zväzku päť: keltská, germánska (severská), slovanská (balto-slovanská), čarodejnícka (wiccanská) a šamanská. Po súdobých Keltoch sa v tomto čísle budeme venovať náboženstvu odvodenému od starej severskej (germánskej) tradície. Na označenie tohto novodobého náboženstva sa používa viacero názvov: v staršej literatúre predovšetkým *odinizmus* či *wotanizmus* podľa boha Odina (Wotana), novšie je najpopulárnejší názov Ásatrú podľa Odinovej božskej rodiny Ásov, prípadne *Forn Sidhr*, resp. *Fruma Sidus* vo význame Dávny zvyk. Výnimočne sa stretávame so stú-

pencami druhej severskej božskej rodiny Vanov, ktorí sa následne nazývajú *Vanatrú*.

Začiatky obnovenia tradície Germánov

Podobne ako u Keltov sa na obnovení germánskeho náboženstva podieľalo predovšetkým romantické umenie a ezoterické spolky. Avšak prvý impulz prišiel z oblasti vedy vďaka mohutnému vedeckému záujmu o indickú kultúrnu oblasť a indoeurópsku (árijskú) civilizáciu, ktorý sa začal v poslednej štvrtine 18. storočia.¹ V záujme našej témy tre-

ba tiež pripomenúť, že v prvej polovici 19. storočia získaval čoraz väčší význam rasový výklad dejín.² Zvlášť v nemeckej kultúrnej oblasti dosiahlo presvedčenie o nadradenosťi árijskej rasy významný ohlas, takže na konci 19. storočia „árijská rasa dosiahla svoju deifikáciu“.³ Sociálny darwinizmus posilnil myšlienku zápasu árijskej a semitskej rasy a spôsobil novú vlnu antisemitizmu.

V nemecky hovoriacich krajinách árijská idea vzbudila záujem o germánske dedičstvo. Na to napokon toto kultúrne prostredie pripravila už generácia mytológov a folkloristov na čele s Jacobom Grimmom (1785 – 1863). Obnovenie germánskeho (severského) náboženstva bolo takmer úplne vyhradené záujemcom hovoriacim po nemecky a od samého začiatku bolo do značnej miery poznamenané rasizmom a antisemitizmom. Hoci árijská idea i rasový výklad dejín z vedeckých kruhov rýchlo mizí, veľmi pevne sa uchytili v nemeckej ľudovej kultúre.

Ani korene obnovovania severského náboženstva prostredníctvom umenia pritom pôvodne neboli ani výhradne nemecké, ani ľudové. Z význačných romantických umelcov môžeme menovať švédskeho spisovateľa Erika Gustafa Geijera (1783 – 1847), autora hrdinskej básne *Viking* (1811) a člena spisovateľskej Gótskej spoločnosti, ktorá prejavovala záujem okrem iného aj o severskú mytológiu.

Neskôr sa však záujem o germánske náboženstvá najväčšmi prejavil opäť v nemecky hovoriacich krajinách. Priprútať pozornosť k severskej mytológii pomohla napríklad opera *Súmrak bohov* (1876) významného propagátora árijskej idey Richarda Wagnera (1813 – 1883), aj keď sa od originálnej mytologickej látky úplne odchýlila. Značný vplyv, a to opäť najmä medzi nemecky hovoriacimi ľudovými vrstvami, mali však diela Rakúšana Guida Listu⁴ (1848 – 1919),⁵ spočiatku romantického ľudového spisovateľa so záľubou v germánskej mytológii, ktorý sa po ďažnej očnej chorobe stal význačným okultistom a napokon patriarchálnej postavou germánskeho nacionálneho novopohanstva.

V Listovom pohľade na svet a v jeho diele sa spája germánske náboženstvo s vtedy módňou teozofiou, ezoterickým náboženským systémom založeným na

spisoch Heleny Petrovny Blavatskej (1831 – 1891) a šíreným jej Teozofickou spoločnosťou.⁶ Toto spojenie vytvorilo tzv. *armanizmus*, údajnú ezoterickú podobu starovekého germánskeho náboženstva (List ho nazýval *wotanizmus*). List v duchu vtedajšieho rozšíreného nacionálizmu a antisemitizmu veril, že armanistickí zasväteni uchovali počas vekov starodávnu germánsku múdrost a ich novodobí pokračovatelia obnovia po temnej apokalypse a potlačení neárijských rás germánsku ríšu ako milenárne kráľovstvo.

Listovo dielo a myšlienky sa šírili predovšetkým prostredníctvom Spoločnosti Guida von List, založenej roku 1908. Jeden z jej zakladateľov a najbližší Listov žiak Rakúšan Jörg Lanz⁷ (1874 – 1954)⁸ pomenoval svoj vieroučný systém, odvodený od Lista, *ariozofia*.⁹ Z Lanzových aktivít je zrejmé najdôležitejší jeho časopis *Ostara* (založený roku 1905), ktorý bol schopný zasiahnuť ľudové vrstvy.¹⁰ Medzi čitatelmi Ostara bol pravdepodobne i Adolf Hitler.¹¹ Lanzov pojem *ariozofia* sa ujal ako označenie celého nemeckého germánsko-teozofického hnutia.

Listove myšlienky získali ohlas tiež v Nemecku, kde bola už prv (1907) založená organizácia, známa od roku 1916 ako *Germánska náboženská spoločnosť* (*Germanische Glaubens-Gemeinschaft*). Založil ju maliar, spisovateľ a univerzitný profesor Ludwig Fahrenkrog (1867 – 1952) ako hnutie ľudovej germánskej viery. Tomuto hnutiu sa vcelku darilo vyhýbať sa vplyvu teozofie (a ezoterizmu vôbec) aj pokušeniu pôsobiť politicky (v duchu antisemitizmu).

Listov vplyv sa teda prejavil zvlášť v nemeckom nacionalistickom a antisemitskom spoločenstve *Germánsky rád* (*Germanenorden*).¹² Bol založený roku 1911 pod názvom *Wotanova lóza* ako obrana pred údajným židovským nebezpečenstvom. Na popud Rudolfa Glauera (1875 – 1945), ktorý vystupoval ako barón Rudolf von Sebottendorff, sa z mníchovskej pobočky rádu stala roku 1918 Spoločnosť *Thule* (*Thule-Gesellschaft*),¹³ ktorá svojím názvom odzakovala na údajnú pravlast Árijcov. Jej členmi sa stalo niekoľko neskorších prominentov nacistického režimu. Z popudu Spoločnosti Thule vznikla roku 1918 robotnícka strana, ktorá roku 1920 prijala meno *Nacionálno-socialistická ne-*

mecká strana práce (NSDAP). Prostredníctvom Spoločnosti Thule sa do nacistickej strany dostal nielen symbol svastiky, ale i ariozofické učenie. Spoločnosť Thule okolo roku 1925 zanikla.

Nový impulz do záujmu o staroveké germánske náboženstvá priniesol práve v tomto roku Rudolf John Gorsleben (1883 – 1930) založením *Spoločnosti Edda* (*Edda-Gesellschaft*),¹⁴ ktorá – tak ako mnohé iné krúžky – skúmala v duchu armanizmu severské myty a možnosti runovej magie. Germánske motívy tvorili značnú časť kultu jednotiek SS (Schutzstaffel), na ktorého tvorbe sa hlavnou mierou podieľal ariozof Karl Maria Wiligut (od roku 1933 Karl Maria Weisthor, 1866 – 1946),¹⁵ priateľ a spolupracovník veliteľa SS Heinricha Himmlera. Weishorove germánske fantázie ho privádzali do konfliktu s ústavom Dedičstvo predkov (Ahnenerbe), inštitúciou pre výskum germánskej mytológie a histórie, od roku 1939 začlenenej do štruktúry SS pod Himmlerovým vedením.

Menované organizácie vyrastali zo širokého okultného zázemia, ktoré sa v Rakúsku a Nemecku tvorilo od posledných desaťročí 19. storočia. Staroveké germánske náboženstvo nebolo jediným stavebným prvkom vtedajších ezoterických náboženských konštrukcií (iným oblúbeným prvkom bol napr. súbor legiend o grále), ale získalo si popularitu ako vhodné médium na vydávanie vtedy obvyklých rasistických a antisemitských stereotypov. Ani táto rétorika ani viac-menej zjavná podpora nacistického režimu však tieto spoločnosti neochránili pred zákazmi, ktorými ich postihovali – samozrejme miesto oficiálne podporovaného Dedičstva predkov – od nástupu Adolfa Hitlera k moci až do začiatku štyridsiatych rokov minulého storočia.

Zbaviť sa tejto záťaže minulosti sa stalo hlavnou úlohou pre druhú vlnu záujmu o obnovené germánske náboženstvo. Táto druhá vlna začala v rovnakom čase ako mnoho nových náboženských hnutí na Západe – koncom šesťdesiatych a začiatkom sedemdesiatych rokov 20. storočia. Rehabilitovala germánske novopohanstvo ako svojbytné náboženstvo a vymanila ho tak z teozofických spekulácií, ktoré väčšinou využívali len niektoré jeho motívy. Druhá vlna záujmu o germánske no-

vopohanstvo trvá v podstate dodnes a úloha odstrániť podozrenie z rasizmu z novodobých germánskych spoločenstiev sa už do značnej miery splnila.

Jednou z najvýraznejších postáv tejto vlny sa stala Dánka Else Christensenová¹⁶ (1913 – 2005). So svojím manželom po vojne emigrovala do Kanady a už v šesťdesiatych rokoch prejavovala o severské náboženstvo záujem, ktorý nakoniec vyvrcholil roku 1969 založením vplyvnej organizácie, od roku 1971 nesúcej meno *Odinovo spoločenstvo* (Odin Fellowship). V sedemdesiatych rokoch sa presídlila do Spojených štátov. Inšpirovala ďalšie spoločenstvá, napríklad v Británii pod jej vplyvom roku 1973 vznikla organizácia, ktorej dnešný názov je *Odinov rítus* (Odinic Rite).¹⁷

Americké vplyvné germánske *Volné spoločenstvo Ásatrú* (Asatru Free Assembly), založené roku 1972 univerzitným študentom Stephenom A. McNallenom (nar. 1948), rozšírilo svoje uctievanie z Odina na celú jeho božskú rodinu Ásov¹⁸ (Ásatrú znamená „viera v Ásov“). Rozpad tejto organizácie roku 1987 spôsobil vznik niekoľkých ďalších medzinárodných spoločenstiev, napríklad *Aliancie Ásatrú*¹⁹ (Asatru Alliance), pravdepodobne najväčej súčasnej organizácie germánskych novopohanov, alebo *Kruh viery*²⁰ (myslené v zmysle „viery v Ásov“; Ring of Troth).

Povzbudením pre stúpencov germánskej náboženskej tradície bolo štátne uznanie náboženstva Ásatrú na Íslande roku 1972. Zaslúžila sa oň dôstojná postava farmára a novodobého pohanského kňaza Sveinbjörna Beinteinssona (1924 – 1993).²¹ Určitým prelomom sa stalo i obnovenie *Germánskej náboženskej spoločnosti* (Germanische Glaubens-Gemeinschaft) v Nemecku roku 1991.²² V súčasnosti sa odhaduje, že počet a rôznorodosť skupín germánskeho náboženstva sú väčšie než v iných novopohanských tradíciách. Vážnych stúpencov v Európe môže byť až desaťtisíc.²³

Etika a kult

Medzi novodobými Germánmi sa o etike veľa hovorí. Dôvodom môže byť úsilie vyvrátiť akékoľvek podozrenie z rasizmu, rovnako ako predstaviť hrudí prístup k životu v obvyknej konfroncácii k niektorým dôrazom kresťan-

skej etiky, považovaným za zmäkčilé. Za hlavnú hodnotu možno považovať čest. Veľmi sa cení prirodzenosť, pravdovravnosť a priamosť. Rôzne germánske spoločenstvá sa zhodujú na kódexe deviatich cnotí. Sú nimi čest, odvaha, pravda, vernosť, sebaovládanie, pohostinnosť, úsilie, nezávislosť a vytrvalosť.²⁴ Kódex sa odvodzuje od zbierky severského múdroslovia *Edda Hávamál* (Výroky Vysokého). Kolujú ale i alternatívne *Devátorá*, ktoré však vyjadrujú podobné hodnoty. Novodobí Germáni tolerujú individuálne prístupy (a teda neodsudzujú odchody zo spoločenstva ani vytváranie nových) a vážia si severské demokratické tradície *althingov* (*snemov*), ktoré organizujú na rôznych úrovniach.

Individualitu posilňuje skutočnosť, že jednotliví stúpenci severského novopohanstva si v germánskom panteóne volia svojho oblúbeného boha. (Zvyčajne však veria, že onen boh si naopak vyvolil ich.) Rešpektujú ostatných bohov panteónu, ako aj ich kompetencie a príležitostne (na sviatky alebo v určitých životných situáciách) sa na nich i obracajú, ale jedného z nich považujú za sebe najbližšieho. Medzi najoblúbenejších bohov dozaista patrí Thor, Odin (Wotan), Tý (Týr), Frigg (Frigga), prípadne taškár Loki alebo aj bohovia z menej výraznej božskej rodiny Vanov (Frey či Freya).

Súkromné uctievanie môžu novodobí Germáni konať na vlastnom domácom oltári či vo vlastnej svätyni meditáciami, vzývaním či obetami, zvyčajná je však i „obyčajná“ denná snaha stotožniť sa s charakteristikami svojho boha, obstáť pred jeho nárokmi, prípadne sa s ním v myšlienkach zhovárať. Zvláštnym časom je potom pre niektorých Germánov jeden deň v týždni, ktorý už v staroveku bol pod patronáciou niektorého z bohov. Priponienku na zasvätenie dní niektorým bohom nám zachovali germánske jazyky, napríklad angličtina: z nej poznáme, že utorok (Tuesday) bol zasvätený bohu Tý, streda (Wednesday) Odinovi (Wotanovi), štvrtok (Thursday) Thorovi a piatok (Friday) bohyne Frigg, v mladšej dobe tiež bohyne Freye.

Oveľa dôležitejšie ako súkromné uctievanie je pre novodobých Germánov (takisto ako pre ostatných pohahanov) však spoločná obeta. Nazývajú ju

rovnako ako ich starovekí predchodcovia – *blót*. Je to obeta niektorému z bohov germánskeho panteónu, ktorá sa dnes najčastejšie koná v prírode na improvizovanom (niekedy i stálom) obeťisku. Jeden zo súčasných účastníkov (často ten, ktorý sa považuje za spríazneného tomu bohu, ku ktorého cti sa blót koná) na seba berie úlohu *godího*, obradníka či kňaza. Godí privoláva boha, uctieva ho, obetuje mu obety (najčastejšie rastlinné) a ponúka jedlo (často chlieb) a nápoj (obvykle medovinu). Spoločným jedlom a predovšetkým pitím medoviny, ktorá sa považuje za zvlášť vhodný, vskutku pohanský nápoj, sa má upevniť spoločenstvo medzi bohom a ľuďmi i medzi ľuďmi vzájomne. Podobnú úlohu má i obrad *sumbel*. Jeho účastníci, zhromaždení v kruhu, si pripájajú medovinou alebo pivom a prednášajú krátku oslavnú reč či slávnostný sľub.

Pri blóte sa niekedy používajú zvláštne posvätné predmety, ktoré sa vzťahujú k mytológii uctievaného boha – napríklad Thorovo kladivo, meč, parožie a pod. Posvätné nástroje (roh na pitie, kamenný oltár atď.) sú z prírodného materiálu a spolu s odevmi, zbraňami a tiež najrôznejšími doplnkami a ozdobami preukazujú veľkú mieru tvorivosti, s ktorou sa medzi súčasnými Germánmi nepochybne stretáme. Pravdepodobne najrozšírenejším symbolom je práve Thorovo kladivo, zvané *Mjöllnir*, nosené často aj ako prívesok na krku. Medzi ďalšími oblúbenými symbolmi sú napríklad *valknut* (tri do seba votknuté trojuholníky) alebo tiež rúnové znaky.

Príležitosťou na konanie blótu sú sviatky. Sviatok *Ostara* je novodobá germánska slávnosť, konaná v čase jarnej rovnodenosti ku cti Matky Zeeme a milujúcej ochrankyne manželstva Frigg. O sviatku *Valuburga*, konanom na tzv. Valpurgiu noc (posledná noc pred májom), je zase oslavovaná Freyja, bohyňa plodnosti, často vzývaná ako patrónka mágie.

Začiatkom leta je oslavovaný dobrý boh Balder, pri jesennej rovnodenosti potom Odin, snáď kedysi najvyšší, ale nie najobľúbenejší ani najuctievanejší boh severského panteónu. Tým pravdepodobne bol a medzi novopohahanmi bezpochyby je Thor, ktorého slávnosť *Jól* (Yule) cez zimný slnovrat

býva najväčšou slávnosťou dnešného germánskeho roka.

Germánska kultúra

Živým dedičstvom Germánov sú predovšetkým *runy*, písmo, ktoré Germáni pravdepodobne prevzali od Etruskov v 2. storočí pred Kr. Starý germánsky *futhark* (abeceda) obsahoval 24 znakov, Anglosasi ho rozšírili na 33 znakov a Škandinávci zredukovali na 16 a upravili. Ako posvätné písmo sa runy možno od počiatku používali iba ako prostriedok mágie a veštby, až neskôr aj ako spôsob odovzdávania informácií. Jednotlivým runám sa pripisuje vzťah k rôznym javom materiálneho aj duchovného sveta i dnes. V ezoterických kruhoch, ale čiastočne i medzi novodobými Germánmi sa takto využíva napríklad známy *futhark* výšie zmieneného Guida Lista. U nás sa za znalca runovej mágie považoval zvlášť hermetik František Bardon (1909 – 1958).

V súvislosti so vzrástajúcou obľubou prírodných liečebných postupov vzniká aj nový alternatívny odbor germánskeho liečiteľstva, založený predovšetkým na zelinkárstve. Uplatňuje sa však i zariekavanie a ďalšie magické úkony. V neporovnatelne menšej miere než v prípade kultúry, odvodzovanej od Keltov, sa objavujú údajné germánske hudobné motívy, predovšetkým v tzv. *pohanskem metale*. Presadzuje sa tiež označenie *vikinský metal*. Okrajovou súčasťou novopohanskej germánskej kultúry sú skupiny historických bojovníkov, ktorí imitujú bitky vikingov.²⁵

České spoločenstvá novodobých Germánov

České oslavné články o germánskych bohoch priniesli v deväťdesiatych rokoch ultrapravicové časopisy,²⁶ ale prvý obrad (blót) sa konal až počas slávnosti Yule roku 1998. Prvými klanmi (*kindredy*) sa stali roku 1999 *Heathen Hearts From Boiohaemorum* a *Fraternitas Ulfar*. *Fraternitas Ulfar* na čele s výraznou postavou Stargarda sa prezentoval²⁷ jazykom, ktorý pripomína prostredie skin-hedov. Čoskoro, v roku 2000, zanikol, resp. s inou rétorikou a pod novým názvom *Karpatskí vlci* (Carpathian Wulfs)²⁸ sa zlúčil s *Heathen Hearts*, ktoré sa tak stalo strešným spoločenstvom germán-

ských novopohanov. Dnes zahrnuje päť klanov,²⁹ ale Karpatskí vlci ho opustili a roku 2003 vytvorili samostatné spoľačenstvo *Dunkelheim*.

Hlavnými postavami klanu Karpat-ských vlkov sú Stargard (s novým občianskym menom Adrian Dragonari) a jeho manželka Ileana. Manželia Dragonariovi mali u nás prvý pohanský so-bašny obrad, prijali germánske mená a prevádzkujú v Prahe obchod s po-hanským a magickým tovarom a službami.³⁰ Ďalšími výraznými postavami českých germánskych novopohanov sú Green Man³¹ z klanu Gabréta (ktorý sa stará o novopohanské obradné a sne-mové miesto v južných Čechách) alebo Managarm, stredoškolský učiteľ z Teplic. Spolu sú v Českej republike asi dve desiatky novopohanov germánskej tradičie. Pod názvom *Fruma Sidus* (Dávny zvyk)³² sa niektorí z nich pripravujú na proces úradného uznania ako náboženskej spoločnosti.

Reprezentatívnym médiom germánskych novopohanov je časopis *Sauló – magazín indoeurópskej tradície*, ktorý sprostredkúva informácie i o iných novopohanských tradíciách. Od roku 2004 vyšlo doteraz desať čísel, tie staršie sú k dispozícii na internete.³³ Naopak, internetový magazín *Managarm*³⁴ svoju aktuálnosť stratil. Spolu s ostatnými novopohanmi sa českí Germáni podieľali na časopise *Pohanský kruh* (vychádzal v rokoch 2003 – 2004).

Záver

Rovnako ako o Keltoch v minulom čísle môžeme i o novodobých Germánoch hovoriť ako o ľuďoch so špecifickým životným štýlom, pre ktorých je predovšetkým dôležitý moment objaviteľstva, prvak vzdoru proti väčšinovému životnému štýlu a proti kresťanskej morálke či spoločenstvu, zdieľaný predovšetkým pri slávnostiah, a možnosť bohatu uplatniť svoju tvorivosť. Náboženstvo však zrejme u väčšiny z nich hrá väčšiu úlohu ako u predovšetkým kultúrne zameraných Keltov. Zaslúžia si, aby ich spoločnosť prestala podozrievať z jednoznačných sympatií k rasizmu a mala pochopenie pre ich spôsob duchovného hľadania. ■

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Preklad: ALŽBETA MRÁKOVÁ

Foto: archív

Poznámky:

¹ Viac o tomto záujme a naň nadvážujúcej myšlienke obrody Západu prostredníctvom tzv. orientálnej renesancie: Budil, I. T.: *Od prvotného jazyka k rase. Utvárení novovéké západné identity v kontextu orientálnej renesance*. Academia, Praha 2002

² Rasový výklad dejín dosiahol vrchol v diele francúzskeho spisovateľa Arthur de Gobineau *Esej o nerovnosti lidských ras* (1853).

³ Budil, I. T.: c. d., s. 206

⁴ List vkladal pred svoje priezvisko šľachtické von, takže je známy i ako Guido von List.

⁵ Viac o Listovi: Goodrick-Clarke, N.: *Okultní kořeny nacismu. Rakoustí a němečtí ariosofisté* (1890 – 1935). Votobia, Praha 1998, s. 49 – 119

⁶ Viedenská pobočka Teozofickej spoločnosti bola založená roku 1886.

⁷ Rovnako ako List vytváral i Lanz dojem šľachtického pôvodu. Je teda známy i ako Jörg Lanz von Liebenfels.

⁸ Viac o Lanzovi: Goodrick-Clarke, N.: c. d., s. 120 – 159

⁹ Tento pojem sa datuje od roku 1915, predtým Lanz písal o tom istom ako o teozoológii či ariokrestanstve.

¹⁰ V roku 1907 časopis Ostara údajne dosiahol 100-tisíc výtlačkov – Goodrick-Clarke, N.: c. d., s. 148.

¹¹ Tamže, s. 246

¹² Viac o ráde: Goodrick-Clarke, N.: c. d., s. 160 – 173

¹³ Viac o Spoločnosti Thule: tamže, s. 174 – 196

¹⁴ Viac o Spoločnosti Edda: tamže, s. 197 – 209

¹⁵ Viac o nom: tamže, s. 225 – 242

¹⁶ Viac o Else Christensenovej: http://en.wikipedia.org/wiki/Else_Christensen

¹⁷ Barrett, D. V.: *The New Believers. A Survey of Sects, Cults and Alternative Religions*. Cassell, London 2001, s. 412 – 413

¹⁸ Melton, J. G.: *Encyclopedia of American Religions*. Gale, 6. vyd., 1999, s. 806

¹⁹ Viac o Aliancii Ásatrú: <http://www.asatrú.org>

²⁰ Viac o Kruhu viery: <http://www.thetroth.org>

²¹ Viac o Sveinbjörnovi Beinteinsonovi: http://en.wikipedia.org/wiki/Sveinbj%C3%BDrn_Beinteinson

²² Viac o Germánskej náboženskej spoločnosti: <http://www.germanische-glaubens-gemeinschaft.de>

²³ Barrett, D. V.: c. d., s. 417

²⁴ V češtine napr.: Dragonari, L. I.: *Severská tradícia*, časopis *Doteč* 11/2004, s. 13 – 14

²⁵ Pozri napr. <http://www.dunkelheim.wz.cz>

²⁶ Árijský boj, Patriot, Nový rád a ďalšie

²⁷ Internetová prezentácia *Fraternitas Ulfar* je doteraz dostupná na adrese <http://www.geocities.com/Vienna/Choir/5272>

²⁸ Rozhovor so Stargardom a ďalšími českými germánskymi novopohanmi priniesol v rámci svojej témy České novopohanství časopis *Dingir* 1/2002, s. 27 – 28.

²⁹ Viac o spoločenstve Heathen Hearts: <http://www.asatrú.cz>

³⁰ Viac o aktivite manželov Dragonariovcov: <http://dragonari.wz.cz>

³¹ Viac o Geen Manovi: <http://thegreenman.asatrú.cz>

³² Viac o Fruma Sidus: <http://fsdo.wz.cz>

³³ <http://saulilo.asatrú.cz>

³⁴ <http://www.geocities.com/Vienna/Choir/5272>

Mágia je dnes natolko sprofanovaná, že sa s ňou stretávame takmer na každom kroku. Vo svojej komerčnej podobe sa stala súčasťou bežného života; nezriedka sa prezentuje na televíznej obrazovke či rôznych seminároch a ezotericky ladených podujatiach. O tom, kam až siaha jej minulosť, ale i o jej súčasnej tvári, ktorú tak sugestívne nastavuje, pojednáva nás dvojdielny seriál.

Mágia v minulosti a dnes (1)

dušan belko

V úvode predkladanej témy je nutné upozorniť na fakt, že vzťah mágie a náboženstva nie je dodnes jednoznačne a uspokojivo vyriešený ani medzi odborníkmi, ktorí sa venujú danej problematike z hľadiska špecializovaných vedných disciplín. Viacerí znalci mágiu vo vzťahu k náboženstvu chápú a popisujú ako jeden zo špecifických spôsobov myslenia, v ktorom sa prejavujú aj niektoré aspekty religiozity, iní ju predostierajú ako osobité ponímanie transcendentnej reality či ako tradičný náhľad a prístup k životu vzťahujúci sa k poznávaniu transcendentného sveta, ako i k poznávaniu vlastnej sebatranscendencie, pričom zdôrazňujú, že takýto náhľad a prístup je iný ako v normativnom náboženstve. Ďalší bádatelia ju

zasa nechápu ako akýsi špeciálny segment náboženstva, ale ako jednu významnú časť tzv. tradičných vied, a naopak, sú odborníci, ktorí vo svojich dielach mágiu prezentujú ako jednoznačnú súčasť akéhokoľvek náboženstva. Ale je i nemalá skupina spravidla teologicky vzdelených odborníkov, ktorí ju považujú za poveru, ktorej rozličné podoby pretrvávajú aj v normativnom náboženstve, ba ponímajú ju nie ako súčasť náboženstva, ale naopak, ako istú formu akéhosi kontranáboženstva.

Avšak nielen vzťah mágie a náboženstva, ale i samotný fenomén mágie je príliš zložitý, vskutku polysémantický a zároveň multidimenzionálny jav. Napriek tomuto tvrdeniu aj vo vedeckých publikáciách jestvuje dostatok definí-

cií, v ktorých sa autori nielenž snažia vystihnúť podstatu, ale spravidla i predstrieť vznik a príčiny pokračujúcej existencie mágie v jednotlivých érach vývoja ľudskej civilizácie.

Pri detailnej analýze rozsiahlej palaty diel možno prístup znalcov sledovať vo viacerých významových rovinách, napríklad v rovine hermetickej, okultistickej, náboženskej, literárno-romantickej, psychologickej, teologickej, religiologickej, etnologickej či kultúrno-antropologickej, ale občas aj v rovine tzv. javiskového iluzionizmu, čiže varietného eskamotérstva, t. j. artistického kúzelníctva, ktoré je založené na obratnom oklamaní zmyslov divákov vďaka zvládnutiu náročných trikov a nadpriemerne vycvičenej zručnosti. To však má s mágiou, tak ako sa chápe vo sfére vied o človeku, spoločnosti a kultúre, len pramálo spoločného.

Mágia z pohľadu vedy

V etnologickej či kultúrno-antropologickej literatúre, ba aj v odbornom písomníctve ďalších vied o človeku, spoločnosti a kultúre sa mágia chápe a prezentuje ako obzvlášť archetypálny sociokultúrny fenomén, sprevádzajúci človeka vo všetkých známych kultúrach, ako aj v každom z predchádzajúcich historických období, ba i v prehistorickej ére vývoja ľudskej civilizácie. Zároveň sa z aspektu súčasného poznania pokladá za neoddeliteľnú a podstatnú zložku všetkých známych – či už v minulosti dávno zaniknuvších alebo až do súčasnej doby jestvujúcich náboženských systémov.

V etnológii, resp. kultúrnej antropológií v pravopočiatocných obdobiach bázania odborníci mágiu spravidla chápali i popisovali ako jednu z viacerých jestvujúcich prvotných náboženských foriem, pod čím sa rozumejú špecifické náboženské idey a s nimi spojené ďalšie prejavy religiozity, ktoré sú rozšírené predovšetkým medzi príslušníkmi tzv. preliterárnych (prírodných) národov, a ktoré sú zároveň neoddeliteľnou súčasťou kultúry každodenného života malých kmeňových spoločenstiev. Etnológovia medzi náboženské formy rozšírené najmä v takomto prostredí zaradujú popri mágiu ešte aj ďalšie náboženské idey a s nimi súvisiace prejavy religiozity, akými sú: fetišizmus, dyna-

mizmus, animativizmus, totemizmus, animizmus, manizmus, (poly)démonizmus či šamanizmus.

Faktom však je, že okrem vyššie spomenutej koncepcie mágie sa v súčasnosti v odborných etnologických kruhoch mágia chápe nielen ako akási prvotná náboženská forma, ktorá by bola rozšírená len medzi príslušníkmi malých kmeňových spoločenstiev – a ktorá je v prostredí týchto komunit prepojená s rozsiahlo sústavou zvykov a vôbec s tradičnými spôsobmi regulácie správania, čo je tiež predmetom etnologických výskumov –, ale poníma sa a skúma aj ako forma typických rituálnych aktivít, ktorá sa frekventovala aj v oveľa neskorších vývinových etapách ľudskej spoločnosti, ba ktorá je praktizovaná aj v modernej západnej industriálnej spoločnosti.

Isteže, mágia sa tiež chápe a monitoruje i ako dosiaľ pretrvávajúci špecifický spôsob myšlenia (tzv. magické myšenie), ktorý však ani dnes nie je, ako sa občas nie príliš správne a laicky tvrdí, iba nejakým zanikajúcim reliktom. Práve naopak, sústavne jestvuje, ba úspešne sa šíri a ako z mnohých zmapovaných prípadov vyplýva, šíri sa neraz už i na kvalitatívne vyššej úrovni aj v našej modernej euroatlantickej, dominantne racionalisticko-scientistickej orientovanej civilizácii.

V etnológii je prijatá definícia, podľa ktorej sa pod mágiou rozumie rozsiahly komplex rituálov a úkonov, ktoré sú späť s vierou v schopnosť človeka ovplyvňovať prostredníctvom nadprirodzených sôl ľudí, zvieratá, rastliny, prírodné javy, elementy, ale tiež i bohov, démonov či iné transcendentné bytosti, ergo podľa zvolených zámerov vôľou a realizáciou špecifických postupov pôsobiť skrze všetko prenikajúce supranaturálne sily prakticky na celé prostredie, ktoré ľudskú bytosť obklopuje. No tiež i na prostredie, o ktorom si človek myslí, že ho vonkajškovo obostiera i bytostne prestupuje. Už z takéhoto vymedzenia obsahu pojmu *mágia* je evidentné, že tento fenomén v prezentovanom poňatií v sebe zahŕňa päť samostatných, zároveň však interferujúcich zložiek ideovej a realizačnej dimenzie:

- vieru v existenciu všetko prenikajúcich nadprirodzených sôl;
- vieru v schopnosť človeka ovplyňovať takéto transcendentné sily;

c) vieru v jestvovanie jedincov (mágov, čarodejníkov² atď.), ktorí sa od iných ľudí odlišujú³ tým, že sú spôsobilí podľa zvolených zámerov vôľou a realizáciou špecifických obradov a úkonov ovplyvňovať všetko prenikajúce nadprirodzené sily, skrže ktoré môžu pôsobiť na prostredie v tom najširšom zmysle (tzn. na rozmanité bytosti, vrátane seba, ako i na rôznorodé javy, úkazy, elemeny, situácie atď.);

d) vieru v reálnu funkčnosť takýchto špecifických praktík;

e) vieru v existenciu bohov (polyteizmus), démonov (polydémonizmus) či iných transcendentných bytostí, na ktoré môžu skrže ovplyvňovanie všetko prenikajúcich supranaturálnych sôl mágovia, čarodejnici, šamani a iní pôsobiť.

Kultúrno-historický vývin mágie

Ako už bolo vyššie spomenuté, mágia sa prezentuje ako obzvlášť archetyzálpalny sociokultúrny fenomén sprevádzajúci človeka vo všetkých známych kultúrach, ako aj v každom z predchádzajúcich historických období, ba i v prehistorickej ére vývoja ľudskej civilizácie. Za poznatky potvrdzujúce existenciu predstáv magického charakteru i v prehistorickej období ľudstva možno vdačiť predovšetkým archeológom. Analýza značného množstva zachovaných archeologických artefaktov pochádzajúcich najmä z pravekých pohrebisk potvrzuje, že predstavy magického charakteru jednoznačne a preukázaťne existovali najneskôr v epoce mladšieho paleolitu, ergo už pred 40 000 rokmi. Iní bádatelia dokonca predstierajú indície, ktoré by mohli poukazovať na jej ešte staršiu existenciu, vecne dokumentujúc, že magické idey boli pravdepodobne neoddeliteľnou súčasťou myšlienkového sveta vtedajších ľudí už v období stredného paleolitu, v ére tzv. moustérienu, tzn. približne pred 50- až 70-tisíc rokmi. Znamená to, že mágia v kultúrnej histórii ľudstva reprezentuje jeden z obzvlášť starobylných a pravodvodných fenoménov.

Hoci má mágia z aspektu súčasného poznania svoj pravopočiatok už v pravekých časoch, tak až nasledujúcu vývinovú etapu ľudskej civilizácie, pravek, možno plnoprávne označiť za zlatú éru jej rozkvetu. Aj celosvetovo známy a rozšírený termín *mágia* vznikol v sta-

rovekej epoce, pravdepodobne bud' v starej Perzii, alebo v starej Médii; pôvod tohto termínu však nie je ani dnes presne vyjasnený ani v odborných kruhoch. S veľkou probabilitou pochádza zo staroperzskejho slova *magusch* (ďalšie aproximačné pomenovania, ktorých rôznosť je v špecializovanej literatúre značná, sú napr. *magus*, *maguš*, *mag*, *magh*, *mógh*, *mugh* atď.), ktorým boli označovaní príslušníci staroperzskej kňazskej kasty, hoci časť bádateľov sa skôr prikláňa a odvodzuje etymón daného pojmu zo starogréckych termínov *mageia*, *magoi* či *magos*.

V zásade však možno konštatovať, že samotný základ slova *mágia* je najpravdepodobnejšie odvodený zo staroperzskejho pojmu, ktorým sa v pôvodnom význame označovala moc alebo veľkosť, čo je istá paralela termínov známych aj z iných jazykov, napríklad latinského *magnus* vo význame *veľký*, gréckeho *megas* vo význame *mocný*, či sanskrtského *maha* resp. *mahat* vo význame *moc*. V starej Perzii, popri už uvedenom termíne *magusch*, jestoval aj pojem *magiusiah*, ktorým sa pomenúval úrad a veda spomenutých staroperzskej kňazov, vysluhovateľov náboženského kultu, ako aj šíriteľov učenia, ktoré zaviedol Zarathuštra.

Starovekí (ale i tí až dodnes fungujúci) zarathuštristickí kňazi – *mágovia* uctievali živly, najmä oheň, a zaoberali

sa v prevažnej miere liečením, zákonodarstvom a písomníctvom, ba navyše sa o nich predpokladalo, že sú nadaní i mimoriadnymi schopnosťami a ovládajú umenie ovplyvňovania nadprirodzených síl. Kedže ich aktivity sa pri výkone náboženského kultu spájali okrem iného tiež s veštením, a najmä s ich povestným umením pôsobiť skrze všetko prenikajúce supranaturálne sily na ľudí, zvieratá, rastliny, prírodné javy, elementy, démonov či iné transcendentné bytosti, tak v dôsledku toho i v neškorších vývinových etapách ľudskej spoločnosti (nepochybne aj zásluhou rozšírenia Zarathuštrovo učenia a zarathuštristického náboženského kultu i za hranice starovekej Perzie, najmä do oblastí sféry vplyvu Rímskej ríše) sa pomenovanie *mágovia* prenieslo na všetkých, ktorí sa zaoberali obdobným umením, alebo praktizovali analogické postupy.

Termín *magi*, teda *mágovia*, nemusel byť ani v minulosti nebol nevyhnutne vždy chápaný a popisovaný ako označenie len pre príslušníkov staroperzskej kňazskej kasty vyznávajúcich a šíriacich Zarathuštrovo učenie, tak ako sa to uvádzá v prevažnej časti súčasnej odbornej literatúry. Už Herodotos totiž spomína, že mágovia boli pôvodne jedným zo staromédskej kmeňov. V 6. storočí pred Kr. si ich síce podrobili starovekí Peržania, avšak členovia staromédskeho

kmeňa mágov – a z nich najmä dedičná kasta médskej kňazov, ktorí sa ešte pred podmanením zo strany Peržanov, teda za čias starovekej Médskej ríše (7. stor. pred Kr.) stali povestnými i vďaka podrobňom výkladom snov – si uchovali istú náboženskú svojbytnosť ešte dlho po dobytí svojej ríše. V priebehu 5. storočia pred Kr. však staromédski mágovia pozvolna preberali do svojho pôvodného náboženského systému čoraz viac zarathuštristických ideových aj kultových prvkov, takže postupom času sa napokon i oni začali pokladať za stúpencov Zarathuštrovo učenia.

V období Rímskej ríše prenikol zarathuštrizmus a s ním aj termín *mágia* do Európy, kde sa začala označovať pojmom *ars magica* (magické umenie). V takomto poňatí sa stala nielen súčasťou oficiálneho rímskeho náboženstva, ale i rôznych filozofických smerov tej doby, ba dokonca i niektorých vedných oblastí, hoci už v období staroveku boli vyslovované námietky proti jej zaraďaniu do vedy.

Avšak o magickom umení sa nepochybovalo ani v stredovekej kresťanskej Európe.⁴ Ba ešte i začiatkom novoveku, teda na prelome 15. a 16. storočia, boli medzi kresťanskými učencami spory prevažne len v otázke, či je *mágia* viac umením alebo či ju skôr zaradiť do vedy, kedže sa *mágia* už v období jestovania najstarších starovekých štátnych útvarov (napr. v Starovekej Egypte, v Starobabylonskej ríši, v Staraosýrskej ríši, v Mykénach a inde) pohľadala za jednu z náuk klasickej triády – popri alchymii a astrológii – tzv. tradičných, hermetických vied.

V druhej polovici 19. storočia sa prastarý pojem *mágia* prebral a zaviedol do odbornej etnologickej, resp. kultúrno-antropologickej literatúry ako terminus technicus označujúci určitú časť špecifických náboženských ideí a s nimi spojených ďalších prejavov religiozity, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou kultúry každodenného života malých kmeňových spoločenstiev a ktoré sú v prostredí týchto komunit zároveň i prepojené s rozsiahloou sústavou zvykov a vôbec s tradičnými spôsobmi regulácie správania. Iba takýto prístup k štúdiu a chápaniu mágie sa odvtedy označuje za vskutku striktne vedecký.

Nutné je však upozorniť na fakt, že v odbornej literatúre zo sféry vied o čo-

veku, spoločnosti a kultúre bolo od začiatku ich jestvovania až do súčasnosti predostretých niekoľko desiatok vedeckých hypotéz, prostredníctvom ktorých sa jednotliví bádatelia snažili a dodnes i snažia vystihnúť podstatu, vznik a príčiny ďalšej existencie mágie ako sociokultúrneho fenoménu, pričom ale viaceré z predložených vedeckých hypotéz sú nielenže od seba vzájomne značne divergentné, no niektoré z nich sú i navzájom protikladné.

Záver

Mágia, a vôbec magické myslenie nepochybne pretrváva v rôznych formách až do dnešných čias. Hoci ustavičná prítomnosť magického myslenia môže vyvolávať dojem nezlučiteľnosti s globálne prijatými názormi modernej západnej industriálnej spoločnosti, kedže je vo svojej podstate v rozpore s racionalistickými a mechanicky chápánymi modelmi príčin a následkov prevažujúcimi v najdôležitejších oblastiach súčasného vedeckého bádania, tak určité odpovede na tento zdanlivý rozpor možno nájsť v náhľadoch niektorých bádateľov. Podľa nich nie je potrebné stavať magické a vedecké myslenie a priori do vzájomného protikladu, pretože je neprimerané chápať magické myslenie ako zásadne insuficientné či inferiórne, ale možno ho ponímať ako iný typ myslenia, paralelný s vedeckým. Z tohto dôvodu magické myslenie ostalo trvalým a univerzálnym ľudským potenciálom, ktorý existoval, existuje a zdá sa, že aj bude naďalej existovať v akomkoľvek sociokultúrnom systéme. ■

(Dokončenie v budúcom čísle)

Foto: archív

Poznámky:

¹ Niektorí bádatelia, ako napríklad R. H. Codrington, F. R. Lehmann, R. R. Marett, N. Söderblom, L. J. Šternberg či A. Vierkandt pritom považujú nielen mágiu, ale predovšetkým samotnú vieru v existenciu všetko prenikajúcich nadprirodzených sôl, ktorá sa v odborných kruhoch označuje termínom *dynamismus* za vôbec najstaršie zložky náboženských predstáv. Je logickým predpokladom, že ak človek v rámci štádiu vývoja ľudskej civilizácie začal veriť, že je schopný prostredníctvom ovplyvňovania všetko prenikajúcich nadprirodzených sôl pôsobiť prakticky na celé prostredie, tak tejto vieri by mala v akomsi časovom predstihu nepochybne predchádzať viera v samotnú existenciu takýchto nadprirodzených sôl.

² Popri termíne *čarodejník* označujúceho v pôvodnom význame človeka zaoberajúceho sa v minulosti špecializovanou divinačnou činnosťou (človek, ktorý čaril, tzn. veštil z rytých alebo kreslených čiar, prípadne i z rôznych obrazcov či piktogramov, nakreslených či už na zemi, v popole a pod.), sa napríklad v slovanskom prostredí odpradávna používali a sem-tam i dodnes používajú aj ďalšie všeobecne rozšírené označenia. Sú odvodené od slovies ako *vedieť* či *poznať*, ktorými sa pomenúvali osoby aplikujúce predpokladané nadnormálne schopnosti prevažne v prospech ľudí, dalej od *vražiť* (vraž, vražec, vrač), označujúce naopak osoby, ktoré vražia, t. j. privolávajú na niekoho chorobu čarodejníckymi prostriedkami. Tiež od slovesa *lekuať*, resp. liekuvať (z ktorého sa vyvinul západoslovanský termín lekár, lekárka), pod ktorým sa až do 17. storočia u východných Slovanov rozumelo zariekanie choroby, alebo od staroslovanského *vlsnoti* (volchv) vo význame bľabotať a mnohé iné. V latinsky písaných prameňoch pochádzajúcich z obdobia európskeho stredoveku sa azda najčastejšie objavujú výrazy ako *magi*, *sortilegi* (čarodejníci), *augures* (veštci), *incantatores* (zariekaváči), *phitones* (hádači) a ďalšie, ako aj ich príslušný feministický pendant, ako *sortilegæ*, *auguratrices*, *phitonissae* a ī.

³ V etnológii je zaznamenaná rozsiahla časť tradičných predstáv, názorov a vedomostí, ktoré sa napríklad v klasifikačnom systéme materiálu slovenskej ľudovej kultúry súhrnnre zaraďujú medzi poznatky o špecifickej kategórii tzv. polodémonických (semidémonických) bytosť, t. j. živých ľudí, ktorí sa od ostatných jedincov odlišujú tým, že im je vlastný určitý prvak démonizmu, či už vrodený alebo získaný. Súhrnný pojem *semidémonické bytosti* ako terminus technicus do etnologickej literatúry v roku 1934 zaviedol poľský etnológ Kazimierz Moszyński.

⁴ Vieru v magické umenie nepochybne podporoval aj text uvedený v Evanjelii podľa Matúša, v ktorom sa spomínajú mudrci od východu (porov. Mt 2, 1-11). Tí sa v pôvodne gréckeho textu evanjelia nazývajú *magoi*, teda *mágovia*. Kedže sa zaoberali popri iných predpokladaných aktivitách magického charakteru aj tzv. veštencov budúcnosti z konštelácie hviezd a iných nebeských telies (astrologia), tak zjav nezvyčajnej hviezdy, ktorú videli na východe, ich priviedol až do judejského Betlehema.

PhDr. Dušan Belko, PhD. (* 1967) – vysokoškolský pedagóg Katedry etnológie a etnomuzikológie Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Zaoberá sa súborom problémov spojených s rozmanitými formami religiozity. Poznatky nadobudnuté etnologickými výskumami v teréne a heuristickým štúdiom písomných prameňov publikoval v 12 samostatných knižných monografiách a vo viacerých článkoch.

Beslanský podvodník pred súdom

MOSKVA – Ruský súd dnes vypočúva vodcu náboženskej sekty, ktorý čeli obvineniam z podvodu – slúbil totiž pozostalým, že ožíví mŕtvych, vrátane detí, ktorých zabili teristi pri útoku na školu v Beslane.

Grigorij Grabovojo, ktorý o sebe tvrdí, že je druhým Ježišom Kristom a okrem iných chorôb dokáže vyliečiť aids či rakovinu, je od aprílového zatknutia vo väzbe. Grabovojo odmietol ovinenia s tvrdením, že od klietov nevzal peniaze.

Predbežné vypočúvanie v rámci súdneho procesu s Grabovojom sa uskutoční za zatvorenými dverami v moskovskom obvode Tagansky. Ak Grabovoja usvedčia, podľa ruského trestného zákonníka mu hrozí 10 rokov väzenia a pokuta vo výške jeden milión rubľov, teda 1,09 milióna Sk.

V septembri 2004 sa v juhorskom meste Beslan odohral najhorší teroristický útok v dejinách krajiny, pri ktorom zahynulo 333 ľudí, pričom vyše polovicu obetí tvorili deti. Ozbrojení radikáli držali v škole 1 100 rukojemníkov. Matky niekoľkých detí, ktoré prišli pri beslanskom útoku o život, sa v septembri 2005 zúčastnili na zhromaždení Grabovojových stúpencov, kde im vodca sekty slúbil, že do mesiaca beslanské deti ožíví. Stretnutie s Grabovojom stalo jednu osobu 1 000 rubľov (1 087 Sk), ak išlo o kolektívnu schôdzku, a 40 000 rubľov (44 100 Sk), ak išlo o individuálny rozhovor.

Grabovojovo zatknutie sa odohralo niekoľko týždňov po jeho vyhlásení, že založí vlastnú politickú stranu, a jeho prívrženci tvrdia, že jeho uväzenie je vládou financovaná kampaň na umlčanie potenciálneho opozičného rivala.

NOVÝ ČAS, 18. 9. 2006

MONITORING TLAČE

Mormónsky sektár mal 40 manželiek

USA – Lídra mormónskej sekty Warrena Steeda Jeffsa, ktorý je na zozname desiatich najhladanejších osôb amerického Federálneho úradu pre vyšetrovanie (FBI), zatkli po viac ako roku strávenom na útek pri rutinnej cestnej kontrole nedaleko Las Vegas. Jeffs, obvinený okrem iného z polygamie, sa priznal, že má najmenej štyridsať manželiek a s nimi takmer šesťdesiat detí.

Charizmatického 50-ročného polygamistu zadržali v pondelok večer po tom, ako jeho totožnosť odhalil dopravný policajt. Nenašli sa u neho žiadne zbrane, avšak polícia v jeho červenom cadillacu Escalade zaistila tri parochne, 15 mobilných telefónov, 54-tisíc dolárov a darčekové poukážky v hodnote 10-tisíc dolárov.

Jeffs je obvinený z dokonaného znásilnenia v štáte Utah a zo sexuálneho zneužívania v Arizone. Okrem toho podľa znenia obvinenia organizoval svadby medzi staršími mužmi a maloletými dievčatami. Niektoré z nich mali len 13 rokov a pod jeho vedením sa takých svadieb uskutočnilo stovky.

FBI umiestnil Jeffsa na zoznam desiatich najhladanejších osôb pred troma mesiacmi. Odhaduje sa, že jeho skupina Fundamentalistická cirkev Ježiša Krista svätých posledných dní, ktorá sa približne pred storočím odtrhla od oficiálnej mormónskej cirkev, má približne 10-tisíc členov.

Podľa generálneho prokurátora amerického štátu Arizona Terryho Goddarda znamená zatknutie Jeffsa „začiatok konca tyranskej vlády malej skupinky ľudí nad prakticky desiatimi tisícami stúpencov sekty Fundamentalistická cirkev Ježiša Krista svätých posledných dní“. Goddard zároveň dodal, že vyšetrovanie bude s najväčšou pravdepodobnosťou viesť k obvineniam ďalších osôb zo sexuálneho zneužívania.

PRAVDA, 30. 8. 2006

O ČOM PÍŠU INÍ

Neveríš v satana, zomries!

Satanizmus na Slovensku prežíva boom. Jeho prívrženci, niekedy doslova deti, nemajú problém v mene satana vraždiť.

Brat so sestrou a ich kamarát zabili sesternicu iba preto, lebo neverila v satana a odmietla sa zúčastniť na okultných rituáloch. Bohužiaľ, nejde o scenár hollywoodského hororového filmu, ale o krutú realitu, ktorá sa nedávno odohrala na východnom Slovensku. „Spýtali sa jej, či verí v satana,“ začína svoje rozprávanie Alena Havranová

Úplne zbytočne vyhasnutý život sestry

z obce Bežovce v Sobraneckom okrese. „Ked“ povedala, že nie, začali ju mlátiť, až kým ju nedobili na smrť.“ Jej sestra Monika mala takú dobitú hlavu, že jej bolo vidieť lebku a na prstoch nôh mala stiahnutú kožu. Patológ, ktorý uvidel jej mŕtve telo, povedal, že takého dobitého človeka počas svojej lekárskej praxe ešte nevidel. Je priam nepochopiteľné, že 19-ročné dievča zabil jej bratranec Jaroslav (17) s kamarátom Mariánom (16) a iba 12-ročnou Michaelou. Dych vyráža aj postoj malej školáčky k vražde: „V triede povedala, že je hrdá na to, že zabila svoju sesternicu,“ tvrdí Alena.

Bol to anjel

Takto si spomína na Moniku jej stará mama Anna Havranová: „Mama sa o ňu vôbec nestarala, tak bývala u mňa. Bola

veľmi obetavá. Vo všetkom mi poslúžila. Chodila mi po lieky a vždy mala pre mňa milé slovo,“ rozpláče sa. „Pol roka som bola na liekoch, lebo inak by som to nezvládla. Veľmi mi chýba. Po zosnulom manželovi to bol najmilší človek.“ Rana pani Anny je o to väčšia, že jej vnúčku zabili dcérine deti Jaroslav a Michaela. Obeť aj vrahovia boli teda jej vnuci. Môže byť niečo horšie pre starú mamu? „Neodpustím im a v mojom dome ich už nechcem nikdy vidieť.“

Rodina detských vrahov Jaroslava a Michaely sa na Moniku a jej súrodencov pozerala zhora. „Ich otec sa mojej sestre vysmieval, že má epileptické záchvaty,“ prezrádza Alena. „Oni sa vždy považovali za niečo viac.“ Podľa nej bratranec Jaro nielenže fotoval, ale doma fajčil aj marihanu a jeho otec mu na to nič nepovedal. „Ked tam raz prišiel môj kamarát, povedal im, že v dome cíti marihanu, ale Jarov otec to poprel.“ Podľa starej mamy je za všetkým zlá výchova detí zo strany jej zaťa. „Nikde nerobil a všetko vnukom dovolil, za nič ich nekáral.“ Stará pani nemala dobrý dojem ani z Jarovho kamaráta Mariána. „Bolo v ňom niečo zlé, čo som nemohla vystať.“ Ked ku mne prišiel s vnukom, vždy som mu hovorila, aby išiel odo mňa preč. Jeho prítomnosť mi nerobila dobre.“

Chceli ju zažíva pochovať

Napriek zlým predtuchám sa bratraci a sesternice vzájomne navštěvovali a trávili spolu voľné chvíle. „Ani vo sne by mi nenapadlo, že sa niečo podobné môže stať.“ A predsa. V osudný večer prišla pre nič netušiacu Moniku do domu ich spoločnej starej mamy Michaela s tým, že ju Jaro s Mariánom volajú, aby išla s nimi von. „Nepáčili sa mi jej nočné výlety,“ hovorí pani Anna. „Ona mi však vždy povedala, že je už dospelá

a vraj nikomu nič zlé nerobí, prečo by jej teda mal niekto ubližovať.“ Bohužiaľ, dievča si neuviedomovalo, ako sa mylí. „Išli k cintorínu, kde sa mojej sestry spýtali, či verí v satana. Ona povedala, že nie. Preto ju začali bit.“ Moniku chceli zaživa pochovať v hrobke miestneho cintorína. Keď sa im to nepodarilo, zavliekli ju pod most ku kanálu. „Napriek všetkému, čo jej urobili, nezomrela. Báli sa, aby ich nezažalovala, tak sa ju rozhodli utopiť. Hlavu jej držali pod vodou dovtedy, kým nezomrela.“

To, že sa Monika večer nevrátila domov, starú mamu vôbec neprekvapilo. „Stávalo sa, že prišla až na druhý deň na obed, pretože prespala u niektornej kamarátky. „Keď ku mne prišli policajti a pýtali sa ma, kto by mohol byť vrahom, povedala som im, aby ho hľadali len v Bežovciach. Aj tak bolo.“

Po zadržaní sa spočiatku mladí výrastkovia bránili tým, že Monika nasadla do auta s chlapcami zo susednej dediny. „Nič viac vraj nevedia,“ poznamenáva Alena. Na pojednávaní, ktoré sa predminulý týždeň skončilo vynesením rozsudku, sa obidvaja žiaci stavebného učilišta k brutálнемu činu priznali. V čase vraždy boli sťetovaní toluénom. Jaroslav dostał 9 a Marián 8 rokov. Odpykájú si ich v nápravnovýchovnom ústave pre mladistvých. Maloletú Michaelu nemohol súd pre jej vek trestne stíhať. Obidvaja odsúdení napísali Alene z väzenia listy. „Marián, že všetko ľutuje a Pán Boh mu už odpustil, preto prosí o odpustenie aj nás. Ja mu však neodpustím.“ O stanovisko k prípadu sme požiadali aj rodinu mladistvých vrahov. Odmietli nám však čokolvek povedať.

Exorcista: Šest' obetísk iba na Záhorí

„Z toho mála, čo o tej vražde viem, si nemyslím, že by išlo o satanistickú vraždu,“ povedal pre nás časopis exorcista Bratislavsko-trnavskej arcidiecézy Anton Solčiansky. „Išlo skôr o narušené správanie mladých inšpirované satanistickou kultúrou pod vplyvom omamných látok.“ Napriek tomu má podľa neho satanismus na Slovensku „jednoznačne stúpajúcu tendenciu. Žiaľ, aj vďaka jeho propagáции prostredníctvom niektorých našich televízií. Iba na Záhorí je šesť obetísk. Na Považí je jedno s medzinárodným významom.“

MÍLNÍKY DVOCH TISÍCROČÍ

KRESŤANSKÍ HERETICI V STAROVEKU (7)

Po smrti Jána Chrysostoma-Zlatoústeho (344 – 407), ktorý počas svojho pôsobenia v Carihrade upevnil víťazstvo Nicejského vyznania viery, bola celá prvá polovica 5. storočia poznamenaná teologickými spormi vyvolanými Nestoriiovým učením. V Nicei bolo prijaté, že Kristus je súčasne pravý Boh i pravý človek. Diskusia sa však teraz sústredila na otázku, v akom pomere sú obidve prirodzenosti v Kristovi.

V Antiochii, v kolíske arianizmu, naďalej zdôrazňovali, že obe prirodzenosti v Kristovi treba odlišiť, pričom významnejšia je Ježišova ľudská prirodzenosť. Zástancom tohto názoru bol Diodorus, ktorý od roku 376 pôsobil ako biskup v Tarze v Kilikii. Tažisko svojho záujmu celkom preniesol na Ježiša ako človeka.

Keď sa carihradským patriarchom stal Nestorios, narazilo jeho učenie na odpor a vyvolalo veľké spory. Nestorios u Ježiša príliš oddeloval ľudskú a božskú stránku, pričom významnejšia bola podľa neho len Ježišova ľudská prirodzenosť. V dôsledku toho popieral, žeby Mária bola Bohorodička, pretože porodila len človeka Ježiša. Mala by sa preto označovať nie ako Bohorodička (Theotokos), ale len Kristorodička (Christotokos). Do sporu s ním sa zapojili najmä alexandrijskí biskupi, ktorí v Atanáziovom duchu obraňovali nicejskú pravovernosť. Nestoriánske učenie odsúdil aj rímsky biskup Celestín roku 428. Iniciatívu však prevzal alexandrijský patriarcha Cyril, ktorý poslal dvanásť článkov Nestoriovi s hrozbohou jeho zosadenia, ak ich nepodpíše. Cisár Teodózius II. chcel spor ukončiť, a preto roku 431 zvolal tretí ekumenický koncil do Efezu, pevne dúfajúc, že alexandrijský útok odraží. Ale Cyril rôznymi nekalými spôsobmi, intrigami i podplácaním dvoranov strhol väčšinu prítomných na svoju stranu a Nestorios bol zosadený.

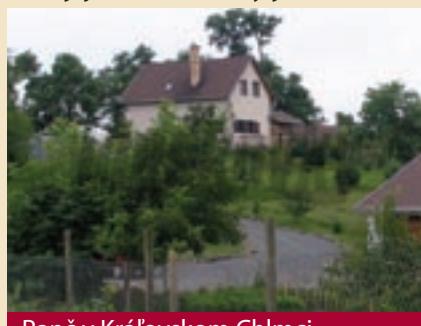
Cyril Alexandrijský zastával teologicicky jednostranné hľadisko. V snahe umenšiť význam Kristovej ľudskej prirodzenosti, ktorú zdôrazňovala Antiochijská teologicická škola a nestoriáni, dospel k vyhlasovaniu len jedinej, a to božskej prirodzenosti Ježiša Krista na úkor jeho ľudskej stránky. Tak sa jeho monofyzitizmus stal podobnou krajnosťou ako na opačnej strane ariánska a nestoriánska heréza. Keď Cyrilovo monofyzitické učenie začal v Carihrade šíriť Eutyches, ihneď získal podporu alexandrijského patriarchu Dioskora, ktorý bol Cyrilovým nástupcom. Teraz však rímsky biskup a pápež Lev I. Veľký (440 – 461) zakročil a z dogmatických dôvodov odmietol Cyrilovu monofyzitickú náuku. Cisár Teodózius II. neskôrval rozpaky nad tolkými spormi, a roku 449 zvolal ďalší koncil do Efezu. Ten mal však škandalózny priebeh, keď Dioskoros svojím správaním celkom predčil svojich alexandrijských predchodcov a násilím prinútil koncil, aby uznal monofyzitizmus. Cisár sice nátlaku ustúpil, ale nezabránil ďalším nezhodám a krízam, ktoré nastali po jeho smrti.

Jeho nástupca Markianos bol nútenej zvolať 4. ekumenický koncil, ktorý sa konal v Chalcedone (451). Ten zrušil všetky závery z predošlého koncilu a Dioskora zosadil. Podľa návrhu pápeža Leva I. Veľkého bolo presne formulované vyznanie viery, v ktorom je Kristus označený ako „jediný v dvoch prirodzenostiach, a to nezmiešane, nepremenne, nerozdielne a nerozlučne.“ Mystický monofyzitizmus bol odsúdený bez toho, aby bola priznaná správnosť duofyzitizmu ako druhej krajnosti, ktorý vyzdvihoval len ľudskú stránku Kristovej osoby. Chalcedonské vyznanie sa tak stalo pre budúcnosť cirkvi základom akejkoľvek ortodoxie.

PETER GAŽÍK

Liečiteľ, ktorý na ranči zadržiaval ženu, viedol už dávno čudný život

KRÁĽOVSKÝ CHLMEC – Za šarlatána a člena čudnej sekty považujú susedia 34-ročného Arnolda V., ktorého vo štvrtok večer zatkla polícia na jeho ranči v Kráľovskom Chlmci. Muž, ktorý sa vydáva za liečiteľa, a jeho štyria spoločníci na chate podľa nej zadržiavali ako rukojemníčku 34-ročnú Moniku F. z Maďarskej republiky. Vyslobodená žena tvrdí, že ju týrali a od jej manžela, ktorý je v USA, žia-

Ranč v Kráľovskom Chlmci

dali výkupné 1,2 milióna korún. Po zásahu špeciálnych policajných jednotiek našli vyšetrovatelia na ranči aj zbrane, drogy a rôzne predmety spájané s čierrou mágiou a satanizmom. Údajnému vodcovi sekty hrozí štyri až desať rokov väzenia za branie rukojemníka, nedovolené ozbrojovanie a obchodovanie so zbraňami a s drogami.

Rozsiahla usadlosť stojí v záhradkárskej oblasti hned nad mestom. Ranč si údajne Arnol V. vybudoval s pomocou členov sekty približne pred šiestimi rokmi. Tvorila ho dvojposchodová chata, dve menšie hospodárske budovy a jedna rozostavaná chatka. V strede ranča je veľký kruh ohraničený kameňmi, z ktorého trčí kamenná pyramída. Tam sa podľa polície konali rôzne náboženské rituály. Areál stráži viacero psov – kaukazských ovčiakov.

Cez víkend bol na pozemku a v jeho okolí pokoj. V minulosti však na ňom podľa miestnych bývalo stále veľa ľudí, ktorí sa venovali záhradkárskej a stavebným prácam alebo ri-

Podľa Solčianskeho je zarážajúce, že tzv. racionálna forma satanizmu má svojich prívržencov vo vyšších vrstvách spoločnosti. Dôkazom tohto tvrdenia má byť aj nedávny incident, ktorý sa stal v Bratislave-Petržalke. „Do kostola na sídlisku Lúky prišla pred sv. omšou skupinka mužov, ktorá zjavne provokovala. Hlasne rozprávali a jedli. Keď ich kostolník vyviedol von, fyzicky ho napadli. V závere bitky mu hodili na hlavu veľký kameň. Privolaná polícia stihla zastiť niektorých z nich.“

Keď neskôr kostolník navštívil vo väzení jedného z nich, povedal mu: „My sme ťa nemali zraniť, ale zabíť, no bol si pod nejakou zvláštnou ochranou.“ Po podaní trestného oznámenia na výtržníkov zastal pred kostolom mercedes, vystúpil z neho elegantne oblečený pán z vyšej spoločnosti a žiadal kostolníka po doborom i s vyhrázkami o stiahnutie žaloby.“

Na bratislavských základných ale aj stredných školách je podľa exorcistu viaceri žiakov, ktorí už majú za sebou zasväčujúce satanistické rituály spojené s požitím krvi. „Je veľmi dôležité, aby sa preventívne pôsobilo proti satanizmu. Rodičia a pedagógovia by tomu mali venovať väčšiu pozornosť. Podľa mňa by mal byť satanizmus, tak ako nacizmus a komunizmus, postavený mimo zákona.“

Štatistika zločinov satanistov neexistuje

Na Slovensku existuje niekoľko satanistických skupín. „Sú od seba navzájom nezávislé,“ tvrdí hovorkyná Prezidia Policajného zboru SR Marta Bujňáková. „Vznikajú a zanikajú rýchlejšie, ako stačia byť zaznamenané a sledované. Spomeniem napríklad Satanove deti, Satanove nevesty a Čierne kvety. Rozhodnutie stať sa členom niektoréj z nich je skoro vždy slobodným rozhodnutím osôb žiť v tej-ktorej komunité.“

Členovia týchto hnutí sa vo svojich extrémistických polohách prejavujú pustošením a znesväcovaním hrobov, kaplniek a cintorínov, ale aj násilne. Z trestnoprávneho hľadiska nie je pri vraždách, ku ktorým na Slovensku dochádza, podľa hovorkyne smerodajné, či sa trestného činu dopustil satanista. „Preto neexistuje štatistika trestnej činnosti satanistov. Oznámenie podozre-

nia zo spáchania trestnej činnosti podávajú väčšinou osoby, ktoré so sektou nemajú nič spoločné. Ide o rodinných príslušníkov, susedov, partnerov a priateľov. Oznamovatelia potom bývajú neraz vystavení psychickému nátlaku a sú zastrašovaní. Vo väčšine prípadov oznámenie vezmú späť.“

Heslo satanizmu: Rob, čo chceš

Satanizmus je uctievanie diabla. Jeho stúpenci a príslušníci satanských cirkví prejavujú svoj vzťah k satanizmu aj vonkajšími symbolickými znakmi. Obliekajú sa výhradne do čierneho, nosia obrátený kríž, náušnice v tvare lebky, bižutériu so satanskými symbolmi, ktorími sú napríklad blesk, obrátená päťcípa hviezda kreslená jedným ďatom, štylizované písmo, veľké písmeno A v kruhu. Satanisti potrebujú k svojej existencii obete – či už zvieracie, alebo ľudské.

Jedným zo zakladateľov satanizmu je mág Aleister Crowley. Podľa neho nejestvuje Boh okrem človeka. Človek má právo žiť podľa svojho vlastného zákona, ako chce, pracovať, ako chce, milovať, ako chce. Toto je zákon silného, osvieteného. V Crowleyho charte sa hovorí: „Nemáme nič spoločné s vyobcovanými a neschopnými, nech umrú vo svojej biede..., pošliapte biednych a slabých...“. Podľa Crowleyho platia slová: „Rob, čo chceš, nech je celým tvojím zákonom.“

Celý rad tajných rádov a satanských cirkví rozvíja vyššie naznačené myšlienky a hodnoty. Niektoré skupiny slávia čierne omše ako zvrátenú napodobeňinu rímskokatolíckej svätej omše. Niekedy zohrávajú pritom rolu aj vlastné sexuálno-magické rituály a krvavé obeť, ktoré majú slúžiť zdanlivému nadobudnutiu rozkoše a sily.

Najznámejšou organizáciou, ktorá sa verejne hlási k uctievaniu satana, je *Satanova cirkev*. V roku 1966 ju v San Franciscu založil Anton Szandor La Vey, pôvodom z Maďarska. Vytvoril premyslené prevrátenie kresťanskej vierouky zhruňté v *Satanskej biblii*, ktorú neskôr doplnil o *Satanské rituály*. Položil tak tiež základy organizačnej štruktúry tejto cirkvi. ■

JÁN KREMPASKÝ
časopis Markíza 28/2006 – krátené
Foto: J. KREMPASKÝ

LISTÁREŇ

OTÁZKY, KTORÉ VÁS ZAUJALI

Chcem sa opýtať, či máte nejaké informácie o náboženskom spoločenstve *Manna* pôsobiacom v Banskej Bystrici. Vstúpil tam môj priateľ a zaujímal by ma, či to náhodou nie je nejaká sekta.

Jana z Banskej Bystrice

Cirkev Manna je charizmatické zoskupenie novoprotestantského pôvodu, ktorého jadro vzniklo začiatkom deväťdesiatych rokov v Banskej Bystrici oddelením od registrovanej Apoštolskej cirkvi. Spoločenstvo bolo zaregistrované roku 1993 rozhodnutím Obvodného úradu v Banskej Bystrici ako *Nadácia Igreja Manna*. Jej účelom bola podpora charitatívnych, humánnych a sociálnych cielov a rozvoj kresťanskej etiky – napríklad materiálna a psychická pomoc ľuďom pri živelných pohromách.

Roku 1997 sa po legislatívnych zmenách v SR museli nadácie znova preregistrovať alebo zmeniť na inú právnu formu. Vedenie tejto nadácie však nepožiadalo o preregistráciu, preto do stali oznam, že sú v likvidácii. Nevieme, akou formou je organizácia Manna dnes registrovaná, či ako občianske združenie, alebo podnikateľský subjekt, ale určite nie je v SR registrovaná ako legálna cirkev. Prejavili súce o takúto registráciu záujem, avšak nesplnili regis tračné podmienky vyplývajúce z príslušného zákona.

Centrum tohto spoločenstva je v Lisabone v Portugalsku. Jeho hlavným predstaviteľom je stavebný inžinier – Apoštol Jorge Tadeu – narodený v Mo zambiku, v súčasnosti žijúci v Portugalsku. Napísal knihu *Pôvod problémov*, ktorú vydalo vydavateľstvo *Igreja Manna* v Banskej Bystrici roku 2001.

Na Slovensku Cirkev Manna dlhé roky viedol Ján Dragošek a zaangažovaná bola i celá jeho rodina. Po vnútorných, verejne neznámych sporoch sa pastorem stal Pavel Homola. V súčasnosti má

Manna asi desať zborov – v Poprade, Banskej Štiavniči a v niekoľkých malých obciach, kde vyvíjajú intenzívnu misijnú činnosť.

Vierouka spoločenstva je založená na kresťanstve, avšak objavuje sa tu biblický fundamentalizmus. Hlavný dôraz sa kladie na osobný zážitok prijatia krstu v DUCHU SVÄTOM s jeho viditeľnými prejavmi, najmä na hovorenie jazykmi (glosolália) a dar uzdravovania. Bez týchto zážitkov a prejavov stúpenci Manny nepovažujú člena za znovuzrozeného kresťana. Tie podľa nich svedčia o sile viery.

Máme však informácie o troch sťažnostiach adresovaných Ministerstvu vnútra a Ministerstvu kultúry SR. Napísali ich zúfalí ľudia, ktorých blízky bol členom spoločenstva Manna, čo podľa nich malo veľmi negatívny dopad na zmenu jeho osobnosti a tým i celej rodiny. Podľa údajov uvedených v týchto sťažnostiach všetci z nich opustili svoje záujmy, prestali čítať „svetskú“ literatúru a počúvať svetskú hudbu, čo následne viedlo k úplnej zmene životného štýlu celej rodiny. Svojich blízkych začali považovať len za „svetských“, čo v praxi znamenalo nehodných a neveriacich. Tento postoj sa premietal do ich správania takým spôsobom, že manželov prestali vnímať ako rovnocenných partnerov, zostali pasívni v rozhodovaní a spoliehali sa výhradne na modlitbu a „pomoc Božiu“, prestali s rodinou tráviť voľný čas a všetok ho venovali účasti na cirkevných zhromaždeniach. Jednou témou rozhovorov sa stal Boh, Ježiš, viera a prehováranie, aby do spoločenstva vstúpili tiež ich rodinní príslušníci – bez súhlasu spoločenstva a pastora neurobili nič. Z toho dôvodu dochádzalo k znefunkčneniu rodín, ba aj k rozvodom.

Tieto skúsenosti poukazujú na možné riziká, ktoré okrem občas vyskytu-

tuálom, ktorým oni nerozumeli. „Chodili po dvore a rozsyápali piesok, potom sa klaňali a modlili. Niekedy tam bolo naraz aj šestnásť ľudí. Bolo to čudné,“ hovorí jeden z majiteľov susedných chát. „Nikomu však nikdy neublížili, a preto sme sa do nich nestarali. Práve naopak – ak niekto zo susedov potreboval pomôcť v záhrade, tak niekto z nich pribehol.“

Podľa chatárov sa na ranči nikdy nekonali nejaké bujaré zábavy, extrémne hlučné rituály či tance, ktoré by vyrušovali a poburovali okolie, ale to, že sa za plotom diali podivné veci, pripúšťajú takmer všetci. O približne dvojmesačnom väznení mladej ženy nikto ani netuší.

Majstra, ako sa nechal Arnold V. oslovovať, pozná v nevelkom meste takmer každý, otvorene oňom však chcel rozprávať málokto. „Bol to čudák. Zarastený a s dlhou bradou chodil po meste a rozdával ľuďom kartičky so svojou vizitkou. Vydával sa za liečiteľa a reverenda. Inokedy tvrdil, že komunikuje s UFO a ďalšie nezmysly. Z domáčich ľudí mu však mälokto veril,“ hovorí 50-ročný obyvateľ Kráľovského Chlmca.

Kým domáci Arnolda považovali skôr za blázna, cezpoľní jeho zvláštnym schopnostiam uverili. Posledné roky sa mu vraj aj preto začalo da riť. V poslednom čase sa vozil na via cerých luxusných autách a na motocyklovej štvorkolke. Podľa domáčich zarobil veľa peňazí na dôvere zúfalých ľudí, ktorým nepomohli bežní lekári a medicína. Z miestnych však jeho služby využíval mälokto. „Pôvodne začínať liečiť v dome svojej mamy a na ulici stálo denne množstvo áut nielen z celého Slovenska, ale aj z Maďarska. Nedalo sa tadiaľ pomaly prejsť,“ hovorí sused.

Polícia tvrdí, že ide zrejme o sektu na americký spôsob a u nás netypický štýl vedenia náboženskej skupiny. Preveruje, či nemala príjmy aj z trestnej činnosti. (mpo)

SME, 14. 8. 2006

Dokončenie ◀8▶

šest rokov za spoluúčasť na vražde bývalého člena skupiny). Tomoko tvrdila, že prerušila so skupinou všetky vzťahy a vyhradila si, že skupina môže používať jej maľby hinduistických bohov Višnu a Šivu (mimočodom Asahara tvrdil, že je jeho reinkarnáciou) len s jej dovolením. Preto skupina súhlásila, že jej bude platiť mesačný poplatok počas obdobia piatich rokov.

Joyu vyhlásil, že sa bude usilovať presvedčiť druhú skupinu, aby Tomoko prestala platiť uvedené poplatky. Prednedávnom jeho frakcia poslala obetiam kultu štyri milióny jenov a v platení týchto kompenzácií bude pokračovať samostatne.

Zo zahraničných zdrojov sprac.: -ml-

Peniaze mohli skončiť u jehovistov

Praha – Policajti považujú za vysoko pravdepodobné, že peniaze, ktoré vytunelovala konkurná mafia okolo bývalého sudska Jiřího Berku z českých podnikov, skončili na účtoch ľudí zviazaných s náboženskou skupinou svedkovia Jehovovi. Píše to Mladá fronta Dnes (MfD). „Buď ide o dômyselnú sieť, ktorej prostredníctvom skupina prala peniaze, alebo jej členovia využili štruktúry firiem svedkov Jehovových na legalizovanie svojich výnosov z celého biznisu,“ povedal jeden z detektívov.

MfD napísala, že ex-členom svedkov Jehovových je údajne i korunný svedok v súčasnom súdnom procese so skupinou okolo Berku, konkurný správca Daniel Thonat. S vplyvnými ľuďmi z náboženskej skupiny sa stýkal aj Igor Brdlík, ktorého polícia považuje za mozog konkurznej mafie. Sudca Jiří Bernát zatiaľ nechce úlohu tejto náboženskej skupiny komentovať.

MfD pripomienula, že podľa obžaloby vytunelovala konkurná mafia okolo Berku z podnikov takmer 300 miliónov korún. Polícia si ale myslí, že skupina mohla získať až pol miliardy.

ČT 24, 7. 9. 2006

júceho sa pozitívneho ovplyvnenia závislých či inak postihnutých osôb môžu vznikať v činnosti niektorých turíčno-charizmatických novoprotestantských spoločenstiev, medzi ktoré možno zaradiť aj Cirkev Manna. Jej členovia kladú silný dôraz na emocionálne prežívanie viery, ale sú často vedení ľuďmi bez adekvátnego teologického vzdelania, čím sa zvyšuje riziko nekontrolovaného emocionálneho tlaku a ich ovplyvňovania. Dôsledkom býva tiež biblický fundamentalizmus typický pre takéto kontroverzné spoločenstvá, pestovanie pocitu výlučnosti, elitárstva a z toho vypĺvajúce odmietanie spolupráce s inými kresťanskými cirkvami a spoločenskými organizáciami.

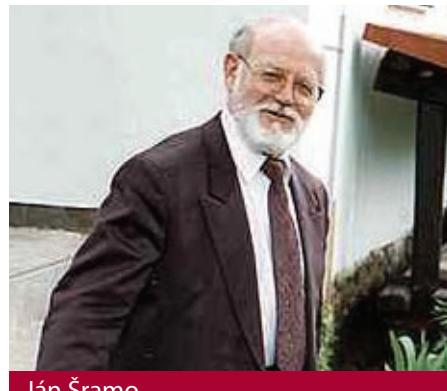
Obraciám sa na vás s prosbou. V súvislosti s jednou mojou nepríjemnou skúsenosťou sa chcem informovať o hľadom Typologickej poradne Dr. Jána Šrama.

Ivan z Levíc

Podkladom pre našu odpoveď o Typologickej poradni Dr. Jána Šrama bola analýza webových stránok a konzultácia s renomovanými psychológmi pôsobiacimi dlhé roky vo výskume i poradenskej praxi. Na základe toho možno konštatovať, že Dr. Ján Šramo medzi psychológmi nie je ako odborník známy a ani uznávaný, aj keď údajne je to jediný typológ, ktorý študoval medicínu a psychológiu po celom svete. Taktiež typológia nebola uznaná a nie je ani akceptovaná klasickou psychológiou za vedu, tak ako to o sebe s obľubou typológovia tvrdia, napríklad: „Je to objektívne kritická (...) empirická, skúsenostná veda.“ Hľadali sme preto nejaké objektívne vedecké kritické štúdie a výsledky o efekte typológie, tak ako ich má seriózna veda publikovať v odbornej literatúre, ale nikde sme nič podobné nenašli.

Keby sme si za jeden z argumentov vzali jazyk, ktorý je určujúci pre posudzovanie akéhokoľvek odboru (z toho dôvodu, že odráža myslenie autora), tak na základe analýzy webových stránok môžeme usudzovať, že na jednej strane sa typológia tvári ako veda, keď používa odborné termíny psychológie a to v ich bežnom význame, napríklad *diagnóza, patológia, psychoanalýza, profesiogram* (taktiež celý názov typológie

antropologická biotypológia budí zdanie vedeckosti), no na druhej strane používa množstvo takých cudzích slov, ktoré „*odborne*“ iba znejú a snáď majú zvyšovať zdanie vedeckosti – napríklad najdôležitejšie základné typy označuje ako *konvex* (čo znamená vydutosť, vypučenosť) alebo *konkáv* (vdutosť, vpučenosť). Okrem toho používa množstvo iných cudzích názvov, ako *kineziológia, irisdiagnostika*, označujúcich také alternatívne „liečebné“ metódy, ktoré kla-

Ján Šramo

sická medicína aj psychológia odmieta ako nevedecké a doposiaľ nijako nedokázané, čo taktiež spochybňuje celú vedeckosť typológie.

Ako mnohé ďalšie sporné metódy aj typológia slúbuje recept na všetky problémy – za 15 minút (maximálne hodinu) vám nájde najvhodnejšie povolanie, partnera, určí povahu, preskúma dispozície na choroby a vyrieši výchovné ťažkosti – a to všetko za 500 až 2 300 Kč. Typologická terapia je veľmi jednoduchá – úprava stravy, pitný režim, bylinky a pohyb. A že toto môžete mať i zadarmo? A že vám to hovorí taktiež zdravý rozum? Čo je na tom také vedecké?

Na vzdelávací kurz už musíte hlbšie siahnuť do vrecka – stojí najmenej 4 000 Kč a, samozrejme, potrebujete absolvovať všetky 4 aprobačné stupne, takže spolu zaplatíte „iba“ 16 000 Kč, no zato sa z vás zaručene stane typológ.

Iste, každý môže vydať svoje peniaze na čo sám uzná za vhodné – my tu však vidíme viac rizika poškodenia a zneužitia človeka, človeka nešťastného, s problémami, ktorému sa ponúka len akási ilúzia pomoci. Ba dokonca vidíme aj možnosť sekundárneho poškodenia, a to vtedy, ak svoj zdravotný problém zanedbá, keď nevyhľadá odbornú pomoc.

Odpovedala: IVANA ŠKODOVÁ